

T.C.
BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE VE FİNANSMAN PROGRAMI

**COVID-19 RİSK ALGISI VE MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ MESLEKİ
FAALİYETLERİNE ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ESRA İLİKKAN

TEZ DANIŐMANI
PROF. DR. MERAL EROL FİDAN

BİLECİK, 2022

10425743

T.C.
BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE VE FİNANSMAN PROGRAMI

**COVID-19 RİSK ALGISI VE MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ MESLEKİ
FAALİYETLERİNE ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ESRA İLİKKAN

TEZ DANIŐMANI

PROF. DR. MERAL EROL FİDAN

BİLECİK, 2022

10425743

BEYAN

Covid-19 Risk Algısı ve Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Faaliyetlerine Etkisi adlı yüksek lisans tezi hazırlık ve yazımı sırasında bilimsel araştırma ve etik kurallarına uyduğumu, başkalarının eserlerinden yararlandığım bölümlerde bilimsel kurallara uygun olarak atıfta bulunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, tezin herhangi bir kısmının Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını, aksinin tespit edileceği muhtemel durumlarda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Bu çalışmanın, Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP), TÜBİTAK veya benzeri kuruluşlarca desteklenmesi durumunda; projenin ve destekleyen kurumun adı proje numarası ile birlikte, ETİK KURUL onayı alınması durumunda ise ETİK KURUL tarih karar ve sayı bilgilerinin beyan edilmesi gerekmektedir.			
DESTEK ALINMIŞTIR		DESTEK ALINMAMIŞTIR	X
Destek alındı ise;			
Destekleyen kurum;			
Desteğin Türü		Proje Numarası	
1- BAP (Bilimsel Araştırma Projesi)			
2- TÜBİTAK			
Diğer;.....			
ETİK KURUL onayı var ise;			
ETİK KURUL karar tarih/sayı:		04.01.2022/61	

Esra İlikkan

Tarih

.....

İmza

.....

ÖN SÖZ

Bu tez çalışmasının yazılmasında engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, yönlendirmeleriyle çalışmamı bilimsel temeller ışığında şekillendiren ve değerli vaktini bana ayıran danışman hocam Sayın Prof. Dr. Meral EROL FİDAN'a ve Bilecik SMMM Oda Sekreteri SMMM Hasan CİNİT'e çalışmamıza verdiği desteği ve inancı için çok teşekkür ederim.

Son olarak bu süreçte minik kalbiyle hayatıma giren, ilham aldığım, güçlü hissettiğim, hayatıma renk katan güzel kızım Sare İLİKKAN'a sonsuz sabırla bakan, hep yanımda olan ve motivasyonumu arttıran değerli eşim Emin İLİKKAN'a daima arkamda durduğu için teşekkür ederim.

Esra İlikkan

2022

ÖZET

COVID-19 RİSK ALGISI VE MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ MESLEKİ FAALİYETLERİNE ETKİSİ

Covid-19 salgını tüm dünyada etkisini göstermiş olup insanların kendi sağlık ve güvenlikleri için endişelenmesine neden olmuştur. Covid-19 pandemisi ekonomik, politik ve sosyal alanları etkilemiş ve bu etkilere bağlı olarak işletmelerin çalışma ve iş yapış şekillerinde çeşitli değişiklikler olmuştur. Bu çalışmanın amacı, muhasebe meslek mensuplarının ve stajyerlerin Covid-19 salgınından öncelikle mesleki faaliyetleri açısından nasıl etkilendiğini araştırmaktır. Ayrıca meslek mensupları ve meslek mensubu adaylarının mesleklerini icra ederken Covid-19 risk algısı da değerlendirilmiştir. Çalışma kapsamında muhasebe meslek mensuplarına pandeminin mesleğe olan etkisi ile ilgili görüşleri ve Yaşam Kalitesi Risk Algısı Ölçeğine verilen cevapları deneyim, cinsiyet, eğitim durumu ve Covid-19 geçirip geçirmeme veya karantinada kalma açısından değerlendirilmiştir. Anket ile toplanan verilerin analizi IBM SPSS istatistik programında yapılmıştır.

Bilecik SMMM Odasına kayıtlı ve aktif çalışan muhasebe meslek mensubu ve stajyerin ankete verdikleri cevapların frekans ve ortalama sonuçları değerlendirilmiştir. Katılımcılar, iş yoğunluğunda pandemi öncesine kıyasla artış olduğunu, ücret tahsilinde gecikmelerin yaşandığını, evrak toplama ve evraklara ulaşma konusunda sıkıntı yaşadıklarını ayrıca pandemi süresince mesleki faaliyetlerde mesleki birliklerin ve devletin desteğini hissetmedikleri, mükellef sayısında artış olmadığını ve muhasebe programı/uygulaması satın alma ihtiyacının artmadığını belirtmişlerdir. Yapılan analizlere göre Covid-19 döneminde Covid-19 geçirip geçirmediklerine göre meslek mensuplarının pandemi sürecine yönelik algılarında istatistiki farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Ancak Covid-19 geçirme ile Yaşam Kalitesi Risk Algısı Ölçeği ifadeleri için arasında anlamlı bir ilişki vardır. Bunlarla birlikte katılımcıların deneyimlerine göre verdikleri cevaplar arasında istatistiksel anlamda fark olduğu tespit edilmiştir. Muhasebe meslek mensuplarının Covid-19 pandemi döneminde yeni sürece adapte olma çabasında çeşitli zorluklarla mücadele ettiği gözlemlenmektedir. Toplum ile devlet arasındaki köprü görevini üstlenen muhasebe mesleği için gerekli destek ve yönetim sürecinin devlet ve meslek odalarınca verilmediği, meslek mensuplarının kendilerince bu belirsizlik ortamından çıkmaya çalışmalarının özel yaşamlarına olumsuz yansımaları olması araştırmanın sonuçlarındandır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Risk Algısı, Muhasebe Meslek Mensupları, Muhasebe Mesleği.

ABSTRACT

COVID-19 RISK PERCEPTION AND EFFECT ON THE PROFESSIONAL ACTIVITIES OF ACCOUNTING PROFESSIONALS

The Covid-19 epidemic, which has affected the whole world, has caused people to worry about their health and safety. The Covid-19 pandemic has affected the economic, political, and social fields, and depending on these effects; there have been various changes in the way businesses work and do business. This study investigates how the Covid-19 outbreak primarily influences professional accountants and interns in terms of their professional activities. Within the scope of the study, the opinions of professional accountants about the impact of the pandemic on the profession and their answers to the Quality of Life Risk Perception Scale were evaluated in terms of experience, number of taxpayers, gender, education level and whether they had Covid-19 or remained in quarantine. In addition, the Covid-19 risk perception of professionals and professional candidates while performing their profession was also evaluated. The analysis of the data collected by the questionnaire was made in the IBM SPSS statistical program.

The frequency and average results of the answers given to the questionnaire by professional accountants and trainees registered and active in the Bilecik CPA Chamber were evaluated. The participants stated that there was an increase in the workload compared to before the pandemic, there were delays in the collection of wages, they had difficulties in collecting and reaching the documents, they also did not feel the support of professional associations and the state in their professional activities, there was no increase in the number of taxpayers and the need to purchase accounting programs/applications did not increase. According to the analyses made, it has been determined that there is no statistical difference in the professionals' perceptions regarding the pandemic process according to whether they had Covid-19 during the Covid-19 period. However, there is a significant relationship between having Covid-19 and the items on the Quality of Life Risk Perception Scale. In addition, it has been determined that there is a statistical difference between the answers given by the participants according to their experiences. It is observed that professional accountants struggle with various difficulties in their efforts to adapt to the new process during the Covid-19 pandemic period. It is among the results of the research that the necessary support and management process for the accounting profession, which acts as a bridge between society and the state, is not provided by the state and professional chambers and that the professional members efforts to get out of this uncertainty environment have negative reflections on their private lives.

Keywords: Covid-19, Risk Perception, Accounting Professionals, Accounting Profession.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ.....	ix
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

MUHASEBENİN TANIMI VE MUHASEBE MESLEĞİ

1. Muhasebe Mesleği.....	3
2. Muhasebenin Tarihsel Gelişimi.....	5
2.1. Dünya’da Muhasebe ve Muhasebe Mesleğinin Gelişimi.....	5
2.2. Türkiye’de Muhasebe ve Muhasebe Mesleğinin Gelişimi.....	7
3. Muhasebe Meslek Mensubu.....	11
3.1. Serbest Muhasebeci Mali Müşavir.....	12
3.2. Yeminli Mali Müşavir.....	13
3.3. Meslek Stajı.....	13
4. Muhasebe Mesleği Ve Meslek Mensubunun Ekonomik Hayattaki Yeri Ve Önemi.....	14
5. Muhasebe Meslek Örgütleri.....	17
5.1. Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği.....	17
5.2. Uluslararası Muhasebe Federasyonu.....	18
5.3. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu.....	19
5.4. Avrupa Muhasebeciler Federasyonu.....	21
5.5. Amerika Finansal Muhasebe Standartları Kurulu.....	21

İKİNCİ BÖLÜM

COVID-19 VE MUHASEBE MESLEĞİ

1. Pandemi Nedir?.....	23
2. Covid-19 Pandemi Süreci.....	23
3. Stres Kavramı.....	24

3.1. Stres Belirtileri ve Aşamaları	25
3.2. Stresin Pandemi İle İlişkisi	27
3.3. Covid-19'un Meslek Mensuplarının İş Stresi Üzerinde Etkisi.....	28
4. Covid-19'un Muhasebe Mesleğine Etkileri	30
5. Covid-19 Döneminde Muhasebe Mesleğindeki Gelişmeler	33
6. Risk Algısı.....	35
7. Covid-19 Risk Algısı.....	36

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

COVID-19 RİSK ALGISI VE MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ MESLEKİ FAALİYETLERİNE ETKİSİ

1. Araştırmanın Önemi Ve Literatüre Katkısı	38
2. Araştırmanın Amacı	43
3. Araştırmanın Varsayım Ve Sınırlılıkları	43
4. Araştırmanın Yöntemi.....	44
5. Araştırmanın Hipotezleri.....	44
6. Araştırmanın Frekans Analizi Ve Sonuçları	45
7. Araştırmanın Test Analizi Ve Sonuçları	52
7.1. Korelasyon Analizi	99
SONUÇ VE ÖNERİ	103
KAYNAKÇA	105
EKLER.....	114

TABLÖLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 3. 1. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımları.....	45
Tablo 3. 2. Katılımcıların Mesleki Unvan Dağılımları	46
Tablo 3. 3. Katılımcıların Yaş Dağılımları.....	46
Tablo 3. 4. Katılımcıların Mezuniyet Durumları.....	46
Tablo 3. 5. Katılımcıların Mesleki Deneyim Dağılımları	47
Tablo 3. 6. Katılımcıların Covid-19 Virüsüne Yakalanma Durumları.....	47
Tablo 3. 7. Katılımcıların Karantina Durumları	47
Tablo 3. 8. Katılımcıların Covid-19'dan Etkilenme Düzeyleri.....	48
Tablo 3. 9. Katılımcıların Pandemi Sürecinde Meslekleri ile İlgili İfadeleri	48
Tablo 3. 10. Katılımcıların Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı Ölçeği İfadeleri	51
Tablo 3.11. Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı ile İlgili Cinsiyet Değişkeni Açısından Yapılan T Testi Sonuçları	53
Tablo 3.12. Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı Ölçeği ile İlgili Cinsiyet Değişkeni Açısından Yapılan T Testi Sonuçları	57
Tablo 3.13. Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı ile İlgili İfadelerle Covid-19 Geçirme ve Karantina Durumu Değişkeni Açısından Yapılan T Testi Sonuçları	59
Tablo 3.14. Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı Ölçeği ile İlgili İfadelerle Covid-19 Geçirme ve Karantina Durumu Değişkeni Açısından Yapılan T Testi Sonuçları	62
Tablo 3.15. Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı ile İlgili İfadelerle Deneyim Değişkeni Açısından Yapılan T Testi Sonuçları	64
Tablo 3.16. Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı Ölçeği ile İlgili İfadelerle Deneyim Değişkeni Açısından Yapılan T Testi Sonuçları	67
Tablo 3.17. Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı ile İlgili İfadelerle Mesleki Unvan Değişkeni Açısından Yapılan Oneway-Anova Testi Sonuçları	69
Tablo 3.18. Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı ile İlgili İfadelerle Mesleki Unvan Değişkeni Açısından Yapılan Scheffe Testi Sonuçları	72

Tablo 3.19. Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı ile İlgili İfadelerle Mesleki Unvan Değişkeni Açısından Yapılan Oneway-Anova Testi Sonuçları	76
Tablo 3.20. Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı ile İlgili İfadelerle Mesleki Unvan Değişkeni Açısından Yapılan Scheffe Testi Sonuçları	78
Tablo 3.21. Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı ile İlgili İfadelerle Yaş Değişkeni Açısından Yapılan Oneway-Anova Testi Sonuçları	79
Tablo 3.22. Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı ile İlgili İfadelerle Yaş Değişkeni Açısından Yapılan Scheffe Testi Sonuçları	82
Tablo 3.23. Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı ile İlgili İfadelerle Yaş Değişkeni Açısından Yapılan Oneway-Anova Testi Sonuçları.....	86
Tablo 3.24. Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı ile İlgili İfadelerle Yaş Değişkeni Açısından Yapılan Scheffe Testi Sonuçları.....	88
Tablo 3.25. Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı ile İlgili İfadelerle Deneyim Değişkeni Açısından Yapılan Oneway-Anova Testi Sonuçları	89
Tablo 3.26. Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı ile İlgili İfadelerle Deneyim Değişkeni Açısından Yapılan Scheffe Testi Sonuçları	92
Tablo 3.27. Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı ile İlgili İfadelerle Deneyim Değişkeni Açısından Yapılan Oneway-Anova Testi Sonuçları	96
Tablo 3.28. Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı ile İlgili İfadelerle Deneyim Değişkeni Açısından Yapılan Scheffe Testi Sonuçları	98
Tablo 3.29. Korelasyon Değerleri	99
Tablo 3.30. Ayrıntılı Korelasyon Değerleri.....	100
Tablo 3.31. Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı Ölçeği İfadeleri Anlamları.....	101

KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ

DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
EFTA	: Avrupa Serbest Ticaret Birliği
FAF	: Finansal Muhasebe Vakfı
FASB	: Amerika Finansal Muhasebe Standartları Kurulu
FEE	: Avrupa Muhasebeciler Federasyonu
IASB	: Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu
IASC	: Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi
IASCF	: Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi Vakfı
IFAC	: Uluslararası Muhasebe Federasyonu
MBI	: Maslach Tükenmişlik Ölçeği
MÖ	: Milattan Önce
SM	: Serbest Muhasebeci
SMMM	: Serbest Muhasebeci Mali Müşavir
TESMER	: Temel Eğitim ve Staj Merkezi
TFRS	: Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
TMUD	: Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği
TMUDESK	: Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu
TMSK	: Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu
TÜRMOB	: Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği
UFRS	: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
UMS	: Uluslararası Muhasebe Standartları
YMM	: Yeminli Mali Müşavir
VUK	: Vergi Usul Kanunu

GİRİŞ

Tüm dünyanın hazırlıksız yakalandığı Covid-19 salgını, ülkelerin dengelerinin bozulmasına ve iktisadi krizine sebep olmuştur. Çin'den başlayarak kısa bir süre içinde tüm dünya üzerinde ekonomik, sosyal, siyasal ve finansal alanda birçok değişiklik ve yenilik meydana gelmiştir. Bu değişiklikler işletmeleri etkilemiş ve üretim durma noktasına gelmiş hatta birçok işletmenin kapanmasına yol açmıştır. Aynı zamanda işletmeler gibi tüm meslek grupları da tam ve kısmi kapanma, sosyal mesafe kuralları, evden çalışma, kamu kurumlarında yarı zamanlı çalışma, bürokrasideki yoğunluk, salgının bilinmezliğinin getirdiği belirsizlik gibi birçok faktörden etkilenmiştir. En çok etkilenen meslek gruplarından biri muhasebe mesleği ve meslek mensupları olmuştur.

Muhasebe meslek mensuplarının, vatandaşların ve işletmelerin devlete olan sorumluluklarını yerine getirmede aracı görevini üstlenme noktasında önemli bir yeri vardır. Meslek mensupları devletin devamlılığı, ülkenin ekonomik, mali ve sosyal anlamda iyi yönde gelişmesine, toplumun istek ve taleplerine göre özelliklerinin geliştirilmesine olanak sağladığından oldukça değerlidir. Covid-19 salgınında muhasebe meslek mensuplarının değişen yönetmelik ve mevzuatla birlikte iş yükü ve iş yoğunluğu çoğalmış, karmaşık yapıdaki gelişmeler iş streslerini arttırmış bu da fiziksel ve psikolojik anlamda olumsuz yönde etkilere sebep olmuştur.

Bu çalışmadaki amaç bir stres faktörü olan Covid-19 pandemisinin muhasebe meslek mensupları üzerindeki etkisi ve mesleki bağlamda strese neden oluşturan sebeplerin ortaya çıkarılmasıdır. Bu doğrultuda Bilecik SMMM Odası'na kayıtlı muhasebe meslek mensupları ve stajyerlerin pandemide mesleklerine yönelik algıları ve Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı ölçeğine verilen cevaplarla kıyaslanarak değerlendirilmiştir. Çalışmanın, meslek mensuplarının pandemide yaşadığı sorunlarını anlamak ve gelecekte yaşanabilecek yeni pandemiler ve riskler karşısında alınabilecek tedbirler konusunda fikir vereceği düşünülmektedir.

Üç bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde muhasebe mesleği ve meslek mensubu tanımı, muhasebe ve muhasebe mesleğinin gelişimi ve tarihçesi, meslek mensubunun ekonomik hayattaki yeri ve önemi, muhasebe meslek örgütleri gibi başlıklara yer verilmiştir. İkinci bölümünde Covid-19, pandemi, risk algısı, stres gibi kavramların tanımına yer verilmiş ve Covid-19'un muhasebe mesleğine, meslek mensubuna ve iş stresine etkilerinden bahsedilmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise Bilecik SMMM Odası'na kayıtlı 65 muhasebe meslek mensubu ve stajyer ile Google Forms üzerinden yapılan anket çalışmasının frekans ve test analizi sonuçlarına yer verilmiştir. Aynı zamanda literatür kısmında yapılan benzer

alışmalara değinilmiştir. Çalışma neticesinde elde edilen verilere göre meslek mensuplarının pandemiden dolayı yönetmelikte, çalışma koşulları ve ortamlarında, iş yapış şekillerinde, gelirlerinde ve özel yaşamlarında meydana gelen değişimleri nasıl algıladığıyla ilgili analiz ve değerlendirmeler yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

MUHASEBENİN TANIMI VE MUHASEBE MESLEĞİ

Muhasebe, çok uzun yıllardır insanoğluna hizmet etmektedir. Dünya geliştikçe ve ilerledikçe muhasebe de değişim göstermektedir. Muhasebe mesleğiyle insanların devlet ile arasında bir köprü vazifesi gören muhasebe meslek mensuplarının önemi günden güne artmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde; muhasebe ve muhasebe mesleğinin tanımına, tarihçesine, ekonomideki yeri ve insanlar için önemine değinilmiştir.

1. Muhasebe Mesleği

Muhasebe, işletmelerin varlık oluşumunun ve sermayenin yatırım şemasını, faaliyetler doğrultusunda varlıklarda oluşan değişimleri ve işletmenin finansal pozisyonunu anlatan bilgileri meydana getirerek bunları gerekli taraflara yönlendiren bir bilgi sistemi olarak açıklanabilir (Büyükarıkan, 2021: 275).

Muhasebe; bir işletmenin varlıkları ve sermayesi üzerinde farklılığa sebep olan ve mali özellik taşıyan ekonomik hadiseleri, ilk olarak ortak ölçü birimi olan para cinsinden anlatan, para cinsinden açıkladığı bu bilgileri kayıt altına alan, sınıflayan, özetleyen raporlayan ve bu raporları değerlendirerek, işletme bünyesindeki ilgi kolları olan yöneticiler ve ortaklar ile işletmeden bağımsız kredi kuruluşları, devlet, satıcılar, alıcılar ve tüm kamuoyuna özgü anlamlı ve düzenli mali özellikte bilgi yaratan bilim dalına verilen addır (Pusmaz, 2021: 6).

Muhasebe mesleği, bilgi ve yeterlilikle birlikte birtakım moral değerlerini de bünyesinde bulunduran bir meslektir. Muhasebe mesleği ülkemizin ekonomik sistemini oluşturan özel sektör ve kamu işletmelerinin muhasebe ve denetleme faaliyetlerinin yasalara, kurallara, ilkelere ve yöntemlere dayalı olarak tarafsız, nesnel, sır saklayan ve güvenilir bir tutumla yerine getirilmesini sağlayan bir iş alanıdır (İbiş, 2002: 134).

Muhasebe mesleği; ekonomik, sosyal, finansal ve teknolojik yerlerde meydana gelen değişikliklerle beraber günden güne değer kazanmaya başlamış ve bugünlerde toplum ile ticaret hayatında oldukça önemli bir noktaya gelmiştir (Gökgöz ve Zeytin, 2012: 69). Muhasebe mesleği, insanların ellerinde bulunan ekonomik kaynakları yönetmek ve kişilere faydası olacak şekilde büyütme fikriyle ortaya çıkmaktadır. Bu meslek, sıkıntı ve zorluklara çözüm arama açısından disiplin düzeyi yüksek olan bir meslek olarak ifade edilmektedir (Temelli, 2019: 144).

Muhasebe mesleği, hesapların düzenlenmesinde, mali tabloların hazırlanmasında, vergi ve sigorta prosedürlerinin yürütülmesinde belge ve dokümanlarla desteklenerek, müşterilerle iletişim halinde ve çoğunlukla ofis içinde icra edilen bir meslektir (Katkat Özçelik, 2021: 255).

Muhasebe mesleği, mali nitelikteki hadiselerin düzenli bir şekilde devam ettirilmesinde, vergi gelirinin çoğalmasında ve ekonomideki birtakım mühim gelişmelerden dolayı ülke ve toplumun gelişmesinde doğrudan etkiyi elinde bulunduran mesleklerin başında gelmektedir (Terzi, 2010: 31).

Türkiye’de muhasebe mesleği 1932 yılında yasalaşmaya başlamış, uzun çaba ve uğraşlar sonucunda 1989 yılında çıkarılan 3568 sayılı “Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu” ile kabul görmüş ve bu süreç tamamlanmıştır. 26.07.2008 tarihli ve 26948 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış olan 5786 sayılı Kanun ile düzenlemeye gidilen 3568 sayılı Yasa’da isminden bahsedilen Serbest Muhasebeci (SM) unvanı yerine Serbest Muhasebeci Mali Müşavir (SMMM) ve Yeminli Mali Müşavir (YMM) olarak anılmaya başlanmıştır (Özdemir, 2019: 378).

Bir hizmet aracı olan muhasebe mesleği, oluşumu gereği ciddi bir eğitim, yeterlilik ve deneyim gerektirmekte ve muhasebecilerin önem seviyesini arttırabilmek için, var olan ihtiyaçları gidermek ve yeni talepleri tahmin etmek zorunda kalmaktadır. (Yılmaz, Allahverdi ve Kuzucu, 2018: 15). Muhasebe mesleğinin konusu, devlet bünyesinde bulunan kamu ve özel sektörlerinin ekonomik taraflı olan tüm faaliyetlerini içeren ve yürütülmesine yardımcı olan bir sistemdir (Güngör Karyağdı, 2021: 23).

Muhasebe mesleğinin karşıladığı hizmetlerden devletin de büyük ölçüde kar sağladığını söylemek mümkündür. İşletmelerin ve gerçek kişilerin devlet ile mevcuttaki ilişkilerinde finansal faaliyetleriyle ilgili olarak, muhasebe mesleğinin yeri ve faydası herkesçe bilinmektedir (Bektöre, 2003: 2). Muhasebe mesleği, hesap verebilirliği ve şeffaflığı sürdürebilmesi açısından gerekli düzenlemeler nezdinde (kanun, yönetmelik vb.) devamlı kendini yenileyen ve geliştiren bir meslektir. Muhasebe mesleği hareketli ve aktif bir meslek olduğu için bu iş kolunda çalışacak personelin yeterli düzeyde eğitim almış olması gereklidir (Akbaş vd., 2019: 429).

Çalışma hayatına atılacak olan bireylerin yaşamlarında meslek seçiminin önemli bir yeri vardır. Çünkü meslek seçimi, bireyin geleceğini şekillendirecek bir unsur olduğundan bireyler kendi yetenek, bilgi ve becerilerine göre uygun olan mesleği seçtiklerinde yaptıkları işten keyif

alacaklardır. Araştırmalara göre muhasebe mesleğinin seçilmesine etki eden faktörler önem sırasına göre şunlardır (Gökgöz ve Zeytin, 2012: 76-77):

- Meslekle uyumlu bir eğitim almış olmak,
- Bağımsız olarak çalışabilme seçeneğinin bulunması,
- Mesleğin gelecekte de ilgiyle devam edebilecek bir meslek olarak düşünülmesi,
- Mesleğe gösterilen kişisel istek,
- Mesleğin saygın bir mertebede olması,
- Esnek çalışma saatlerinde çalışabilme imkânı,
- Devamlı yükselebilen olağanının bulunması,
- Masa başında işlerini yürütebilme gibi faktörlerdir.

Muhasebe mesleğinin, düzen ve dengeli yapıyı içinde barındıran mesleklerden biri olduğu bilinmektedir. Bu meslekte olan kişiler, etraflarındaki çevresel yeniliklere göre esneklik gösterebilmede problem yaşamaktadır ve bu konuda mesleki kurumların tutum ve uygulamaları mesleğin gelişimini engelleyebilmektedir (Beder, 2020: 165).

2. Muhasebenin Tarihsel Gelişimi

2.1. Dünya’da Muhasebe ve Muhasebe Mesleğinin Gelişimi

Muhasebe tarihinin eski bir geçmişi vardır. İlk satın alma ya da satma işlemleri başladığından beri insanlar bu alışverişleri kaydetme ihtiyacı hissetmişlerdir. Bilinen ilk kayıtlar Milattan Önce (MÖ) 5000 tarihine kadar uzamaktadır. Bu ilk kayıtlar düzen veren klasik muhasebe anlayışı ile olmamakla birlikte oldukça kolay işlemlerle yapılmıştır. (Terzi, 2010: 1). Muhasebenin gelişmesinde Ortaçağ İtalyan kentlerinin etrafında oluşan ticaret merkezlerinin önemli bir payı vardır. 11. yüzyıldan 13. yüzyılın sonlarına doğru gerçekleştirilen Haçlı Seferleri, İtalya kentleri ve doğu arasında bir ticaretin oluşmasına olanak sağlamıştır. Ticaretin doğmasıyla İtalyan kentlerinde bireysel ticaret bırakılmaya ve yerine ortaklık ilişkisi tercih edilmeye başlamıştır. Ortaklık ilişkisi işletmecilerin birbirlerine olan sorumlulukların ortaya konulmasını gerektirmektedir (Özyürek, 2009: 18-19).

Muhasebenin sadece ‘hesap tutma’ ve ‘belge düzenleme’ şeklinde yürütülmesi 14. yüzyıla kadar devamlılığını sürdürmüştür. Bu yüzyılın ikinci yarısında 1363 tarihinde, Abdullah İbn Muhammed İbn Kiyâ Al-Mazanderani’nin kaleme aldığı “Risale-i Felekiyye ya da İlmi Siyagat” adındaki eser çift taraflı kayıt sistemini içeren detaylı örnekleri içinde barındırmaktadır (Terzi, 2010: 1).

Araştırmalara göre 1494 tarihinde Luca Paccioli'nin, çift taraflı kayıt sistemini içeren defter tutma yöntemini açıklayan kitabı, muhasebe alanındaki ilk eser olarak kabul edilmiş bulunmaktadırdır. Defterde, kayıt sisteminde tutulması gereken ve aralarında bağlantının nasıl kurulacağı hakkında bilgiler veren u defterden bahsedilir. Bu defterler günlük defter, büyük defter ve ajanda olarak isimlendirilmiş ve her sayfasına numara verilerek yetkili kişiler tarafından onaylanması gerektiğini bununla birlikte i kontrolün önemini vurgulamıştır. Tahsilinin şüpheli olduğu alacaklara karşılık ayrılması ve duran varlıklara yıpranma payı ayrılmasının niteliklerini anlatmakla beraber bilanço ile yapılan hesaplamalarda likit varlıkların çoktan aza giden şekilde sıralama yapılması gerektiğini belirtilmiştir. Defter tutma zorunluluğu ise yasa olarak Fransa' da 1673 yılında Colbert Kararnamesi ile getirilmiştir (zyrek, 2009: 50-51).

1920 yılında şahsi şirketlerin mevcuttaki finansal tablolarının denetlenmesine çok talep olmadığı belirtilmektedir. Bundan dolayı muhasebe mesleğini yapanlar denetim haricinde müşterileri için hizmet vermeyi amaçlamışlardır. Bu hizmetlerin arasında bütçeleme, standart maliyet sistemleri kurma ve buna ek olarak i muhasebe hkimiyeti için çalışan personel edinme hizmetleri vardır (Kabayuka, 2021: 9).

19. yüzyılda muhasebe özellikle A.B.D. ve İngiltere'de ticaret ve sanayinin hızla büyümesi sonucu hızlı bir gelişme göstermiştir. 1930 yılı bu dönemin sonu olarak kabul edilir. 1929 "Büyük Buhran" diye anılan ekonomik buhran, diğer etkilerin yanı sıra, muhasebe ilkelerinin ve rapor zorunluluklarının yasalarla konulmasına da neden olmuştur (zyrek, 2009: 52).

1972 tarihinde Avusturya'da 10. Muhasebeciler Kongresi, 60 ülkeyi temsilen katılan 3500'den fazla ye ile toplanmış ve bu kongre neticesinde Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesinin (IASC) kurulmasına karar verilmiştir. Bu kongreleri yürüten Fransa, ABD, İngiltere, Almanya, Meksika, Hollanda, Avusturya, Kanada ve Japonya'dan oluşan 9 lke IASC kurucu ye ülkeleri olarak belirlenmiştir. IASC'in amacı muhasebe standartlarını oluşturmak ve yayımlanan mali tabloların belirlenen standartlarla uyumlu olmasını sağlamaktır. Oluşturulan standartlaşmanın asıl ve tek amacı, bütün dünyada sermaye hareketliliğini ve bununla birlikte ticaret hacminin genişletilmesi olarak belirtilmiştir (Pusmaz, 2021: 14-15).

IASC ilerleyen zamanlarda IASC Vakfı'na (IASCF) dnştrlmştir. Bir süre sonra Uluslararası Muhasebe Standartlarını (UMS) yayınlama yetkisi ve sorumluluğu yeni kurulan Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'na (IASB) aktarılmıştır. IASB yayımlanan muhasebe standartlarının kullanımını arttırmayı kendine amaç edinmiştir. 2001 tarihinden

sonra IASB muhasebe standartlarıyla ilgili işlemlerin hepsini tamamen bünyesine almış ve standartların güncelleştirilmesi ve uyumunun sağlanması için çalışmalara başlamıştır (Kabayuka, 2021: 11).

2.2. Türkiye’de Muhasebe ve Muhasebe Mesleğinin Gelişimi

Muhasebe, ihtiyaçlar doğrultusunda ortaya çıkmış, gelişmiş ve tekniğiyle ilgili kavramlardaki değişiklikler geçmişteki tecrübelerle dayanarak zamanla meydana gelmiştir. Türkiye’deki muhasebe biliminin gelişimi de bu süreçten farklı değildir. Muhasebe Türkiye tarihinde yer almadan önce de devlet ve özel sektörde aktif durumdaydı. Hatta 19. yüzyıla kadar Türkiye’de özel sektör muhasebesinin gelişmediği gözlemlenmektedir. Türkiye’de muhasebe gelişimi ile ilgili belgelerin kısıtlı olmasından kaynaklı muhasebenin başlangıç tarihi tam olarak hesaplanamamaktadır (Özyürek: 2009: 57).

2.2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem

Türkiye’nin muhasebe ile uğraşmaları 1000 yıl öncesine kadar uzanmaktadır. Türkiye yönetme ve mali örgütlenmede oldukça başarılı ilerledikleri için özel sektördeki muhasebede pek fazla ilerleme kaydedilmediği tespit edilmiştir. Anadolu’da muhasebe kayıtlarını tutma geleneği 1071 tarihinde Türklerin Anadolu’ya girişi ile başlamaktadır. Abbasilerde (770-1258) muhasebenin ilk adımları atılmış, İlhanlılarda (1256-1353) geliştirilmiş ve Osmanlılarda (1299-1922) ise muhasebe oldukça ilerleme kaydetmiştir. Muhasebe kayıt kültürü Osmanlı’daki merdiven sistemi yönteminde gelişim göstermiştir (Kabayuka, 2009: 11-12).

Karahanlılar’dan Osmanlı’ya kalan, hesap işleriyle ilgili bilgilerin içinde bulunduğu en mühim belgeler; Kutadgu Bilig ve Divanü Lugat-it Türk’dür. Yusuf Has Hacib’in kaleme aldığı Kutadgu Bilig’de, devlet hazinesinin kontrolünü elinde tutan kişinin kendisinde barındırması gereken niteliklerinden bahsedilmiş ve bu kişinin özen göstermesi gereken kayıt esasları belirtilmiştir. Örneğin Hazine Darın “çok doğru, güvenilir, iyi ve dürüst olması” şartı belirtilmekte ve “doğruluk bir sermayedir, iyilikler bu sermayenin karıdır” şeklinde ibareler bulunmaktadır. Kayıtlar tutularken de “yıl, ay, gün ile tarih belirlenmeli, sayılar açık olarak yazılmalı.” diye önemli ayrıntılar verilirken “hesapta güven kuşkusuz kayıt yapmakla sağlanır.” açıklamasına yer verilmektedir (Özyürek, 2009: 58).

Osmanlı’da muhasebe, Ortadoğu ülkelerinin çoğunluğunda görüldüğü gibi devletçilik anlayışıyla yürütüldüğünden özel sektörle değil kamuda, devlet mali yönetiminde gelişmiştir. Özel sektörün muhasebesinin tutulmayacak kadar azınlıkta olduğu düşünülmektedir. Bundan dolayı merkezi muhasebe örgütlenmesi sağlam bir şekilde Osmanlı’da görülmektedir. Adı

Hazine-i Emare olan bu merkezi muhasebe örgütü, daha sonraları Bab-ı Defteri olarak anılmıştır. Bu muhasebe örgütü merdiven yöntemi olarak adlandırılan ve usta-çırak ilişkisini içinde barındıran bir sistem olarak gelişmiştir. Bundan dolayı Osmanlı muhasebecilerinin bu öğretileri kayıt altına almadığı düşünülmektedir. Ayrıca Osmanlı'da, beş yüzyıl süreyle kullanılan bu merdiven sistemi ile ilgili eğitici bir kitap yazılmamıştır (Güvemli vd., 2013: 21-22).

16. yüzyıla kadar muhasebenin asıl amacının işletme sahiplerine bilgi aktarmak olduğu belirtilmektedir. Ayrıca muhasebe, işletmenin himayesine devredildiği, bir vekilin rapor oluşturmak için aracı ve kredi almayı sağlamada bir kaynak olarak görülmektedir. Bu dönemde işletmeler belirli bir amaçla kurulmuş ve amaçlarını gerçekleştirdikten sonra likidasyonunun sağlandığı, kar ve zararın hesaplandığı belirlenmiştir. Buna ek olarak işletmeler de sabit değerler fazla olmadığından tükenme paylarının hesaplanmasına gerek duymadıkları gözlemlenmiştir. İtalyan sisteminde olan bu özelliklerin günümüzle de uyumlu olduğu belirtilmiştir. Çift taraflı kayıt sisteminde kullanılan Roma rakamları birkaç yüzyıl daha kullanıldıktan sonra Arap rakamlarının keşfedilmesiyle Osmanlılar için muhasebenin gelişimi kolaylaşmıştır. Kanuni Sultan Süleyman devrinde anlaşmalar sonucu Fransızlara verilmesi kabul edilen kapitülasyonlar nedeniyle, Fransızlarla sağlam temelleri olan ticari ve ekonomik ilişkiler gözlemlenmiştir. (Özyürek: 2009: 18).

1740 tarihinde Fransızlara verilmiş olan kapitülasyonlar olduğundan daha çok geliştirilmiştir. Bu tarihlerdeki muhasebe gelişimi Fransızlar etkisiyle oluşmuştur. 1850'de getirilen Ticaret Kanunu'nda, tüccarların tutmak zorunda olduğu defterler için çeşitli hükümler yürürlüğe girmiştir. Bu dönemde muhasebe yalnızca devletin işletmeler üzerindeki vergisel ve benzeri uygulamalar için teftişini sağlayan bir aracı olarak benimsenmiştir (Dinç ve Atasel, 2016: 269).

Tanzimat'a kadar Muhasebe-i Umumiye adındaki örgütün mali kararlarını faaliyete geçirildiği ve muhasebe kayıtlarını aldığı bilinmektedir. Tanzimat sonrası ilk gelişme, 1839 yılında Maliye Nezareti'nin kuruluşu ile başlamıştır. Maliye Nezareti'nin kurulmasıyla bu zamandaki Muhasebat Genel Müdürlüğü kurulmuş ve devlet muhasebesinin tutulması, mali kararların alınması ve bu kararların faaliyete geçirilmesi bu bölümde icra edilmeye başlamıştır. Bu gelişme muhasebe mesleğinin tekrar doğması olarak nitelendirilebilir. Muhasebe mesleğinin en önemli gelişmesi olarak kabul edilen 1850 tarihli Kanunname-i Ticaret, 1807 yılında Napolyon'un Code de Commerce'inin üç kitabının tercümesi ile oluşturulmuştur. Bu yasada ilk kez çift taraflı kayıt yönteminden bahsedilmektedir (Güvemli vd., 2013: 22-23).

Tanzimat dönemindeki önemli gelişmelerden bir diğeri de vergilerdir. Gayrimüslim olan tüccarlardan alınan cizye vergisinin kaldırılması sonucu hesaplarda oluşan boşluk temettü vergisi ile doldurmaya çalışılmıştır. Muhasebe sistemi bu yasa ile artık sadece devlet kesiminde değil özel kesimde de ilerlemesinden dolayı önemli bir yere kavuşmuştur. Muhasebe mesleğinin ilerleyişi özel sektörde ivme kazanmıştır. Bu gelişmelerin etkileri bir süre devam etmiştir ancak Balkan Savaşları ve sonrasında Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'nın gerçekleşmesinden dolayı muhasebe mesleğinin gelişiminin sekteye uğradığı gözlemlenmiştir (Kabayuka, 2021: 13-14).

2.2.2. Cumhuriyet Sonrası Dönem

Cumhuriyet'in ilk zamanlarında, Osmanlı'dan miras kalan Ticaret Kanunu etkisini sürdürmektedir. Bundan dolayı Cumhuriyet'in başlarında muhasebe uygulamaları ile ilgili ilerlemeler işletmelerin taleplerine göre değil, devletin vergisel denetimi yönetme ihtiyacından kaynaklanmıştır. Bu durum, muhasebede vergi kaynaklı anlayışın oluşmaya başladığı dönem olarak belirtilebilir. 1926 tarihinde 856 sayılı Ticaret Kanunu, Alman Ticaret Kanunu temel alınarak yürürlüğe girmiştir. Kanun'da işletmelerle ilgili bilanço ve kar zarar hesaplarının kayıt edilmesi gibi konulara yer verilmiş, hesapların nasıl tutulması gerektiği ve karın hesaplanması gibi usuller oluşturulmuştur ayrıca tutulması gereken defterlerin belirlenmesi açısından da oldukça önemli bilgiler içermektedir. 1923-1950 yılları arasında milli özelliği bulunan özel işletmeler mevcut değildir. Nitekim yapılan düzenlemeler genelde devlet kuruluşlarını kapsamaktadır. Bu dönemdeki muhasebe uygulamaları özel sektördeki işletmelerde değil, devlet işletmelerinde ilerleme göstermiştir (Dinç ve Atasel, 2016: 269-270).

Cumhuriyet'in başında Türk tüccarların yeteri kadar sermayeleri bulunmamaktadır. Yabancı sermayesi olan işletmeler ise muhasebelerini kendi dillerinde düzenlemekteydiler. Cumhuriyet'in kurulmasıyla karma ekonomik sistem kabul edilmiş ve bu anlayışla hem iktisadi devlet teşekkülleri oluşturulmuş hem de 1927 yılında Teşvik-i Sanayi Kanunu yürürlüğe girerek özel sektörün ilerlemesi için çalışmalar yapılmıştır. Özel sektörünün artması ile muhasebe mesleğine olan talep artmış ve 1923-1998 tarihleri arasında tüccarlara muhasebe eğitimi verilmesi amacıyla ticaret okulları kurulmuştur. Tüccarların bilgilendirilmesi ve bilinçlenmesi için çalışmalar yapılırken 1925 yılında 655 sayılı Ticaret ve Sanayi Odaları Kanunu yasalaşmıştır. Yasanın 3. Maddesine göre ticaret yapacakların ticaret odalarına kayıtlı olması zorunlu kılınmıştır (Kabayuka, 2021: 14).

Yasal düzenlemelerin gündeme alındığı 1924 yılında ilk önce Anayasa, 1925 tarihinde Türk Medeni Kanunu'nun kabulü ve daha sonra ise Türk Ticaret Kanunu'nu ve vergi yasaları

sırasıyla kabul edilmiş ve bugünün temelleri atılmaya başlamıştır. 1925 yılında devletin geliri olan ve tarımsal üründen alınan Aşar Vergisi Cumhuriyet sayesinde kaldırılmış ve yeri yeni çağdaş vergi sisteminde olan yasal düzenlemelerle doldurulmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte yeni çağdaş vergi sistemine geçmeyi tercih eden Cumhuriyet idaresi, 1926-1930 tarihleri arasında vergi sistemini etkileyen ve muhasebe uygulamalarını geliştiren bazı yasal düzenlemeler gerçekleştirmiştir (Güvemli vd., 2013: 27-28).

Muamele Vergisi ve Kazanç Vergisi: Muhasebe uygulamalarında düzene dikkat eden ve önem veren, devlet hesaplarının muhasebe kayıtlarına bağlı olmasını destekleyen sistemdir. Vergiler ile beyan sistemine geçilmiştir. Devlete verilen beyannamelerin doğruluğu şüpheye düştüğü zaman, beyanın doğruluğu için denetimden geçmesi gerekmektedir. Bu ihtiyaç doğrultusunda 1936 tarihinde 2996 sayılı Maliye Vekâleti Teşkilatı ve Vazifeleri Hakkındaki Kanun ile varidat (gelir) kontrol noktaları oluşturulmuştur. Kontrol için görevlendirilen kişiler zamanla geliştirilerek hesap uzmanları, gelirler kontrolörleri ve vergi deneticileri gibi çeşitli isimlere sahip olmuştur. Kazanç vergisiyle birlikte muhasebe düzeni ile ilgili belgeler, defter kayıtları, sağlama ve finansal tablolar düzenlenmeye ve oluşturulmaya başlanmıştır (Dinç ve Atasel, 2016: 270).

Dahili İstihlak Vergisi: Yapılan şeker satışında ve petrolün üretilmesi ve ithalatında önceden belirlenmiş olarak alınması gereken vergi türüdür. Bu vergi çeşidi diğer vergiler kadar popüler olmamakla beraber işletmecilerin ambar defteri, satış defteri ve fatura defteri gibi tutulmasını istedikleri özel defterlerden bahsedilmesi açısından önemli olduğu vurgulanmaktadır (Kabayuka, 2021: 15).

Cumhuriyet döneminde muhasebe ile ilgili gelişmeler, işletmelerin gereksinimlerinden dolayı değil, devletin beyan usulüne geçtiğinden dolayı vergi toplamak için ihtiyacı olan bilgileri elde etmek için olmuştur. Bundan dolayı, Osmanlı'dan süregelen muhasebe uygulamalarındaki vergi kaynaklı anlayış Cumhuriyet'in ilk zamanlarında da varlığını sürdürmüştür. 1932 tarihinden sonra devletçilik anlayışı temelli iktisadi gelişme hızlandırılmış ve 1950'ye kadar başarılı bir şekilde ilerlemiştir. Devletçilik düşüncesinin benimsenmesi, devlet muhasebesinin gelişimi açısından oldukça önemlidir. Ancak özel sektörün gelişimi devlet desteği olmasına rağmen yapılan vergi kanunlarının tesiri içinde kalmıştır (Dinç ve Atasel, 2016: 270).

Bunlarla birlikte, 1930-1940 tarihleri arasında hızlı bir ilerleme kaydeden iktisadi devlet kuruluşlarının, muhasebe mesleğinin var olmasında ve gelişmesinde önemli katkıları olmuştur. Bu kuruluşlar bünyesinde birçok muhasebeci ve mühendis tecrübe kazanmıştır. Yetişen

muhasebe ve mühendisler özel işletmelerin yan kuruluşlarında çalışmışlardır. İktisadi Devlet Teşekkülleri'nin okula benzer bu özelliği, 20. yüzyılın yarısında özel işletmelerin sanayileşmesine yardımcı olmuştur. Maliyet muhasebesi, konsolidasyon, mali raporlama gibi kavramların gelişmesi bu kuruluşlar sayesinde gerçekleşmiştir (Güvemli vd., 2013: 39-40).

Türkiye'de muhasebe mesleğinin gelişimi aşamasında gerçekleştirilen en önemli nokta Eksper Muhasıpleri ve İşletme Organizatörleri Derneği'nin kurulmasıdır. Bu derneğin hedefi muhasebe eğitimini ilerletmek, resmi ve özel kurumların muhasebe işlemlerinde gerekli desteği vermektir. Dernek daha sonraları 1967 tarihinde Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneğine (TMUD) çevrilmiştir. Türkiye'de muhasebe mesleğinin gelişimi sayısız çabadan sonra nihayet 3568 sayılı "*Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu*" kabul edilmesi ile ilerleme kaydetmiştir. Yasa içerisinde mesleğin konusunu barındıran düzenlemeler ve şartlar belirtilmiştir. Muhasebe mesleğini icra edenler ve muhasebeyi benimsemiş olanlar için oldukça önemli bir gelişmedir. 3568 sayılı yasanın ardından Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) kurulmuştur (Kabayuka, 2021: 17-18).

Türkiye'de aktif çalışan işletmelerin ve çeşitli kuruluşların muhasebe uygulamalarında tekdüzeni oluşturmak ve finansal tablolarının tanzim edilmesini sağlamak niyetiyle 1994 tarihinde Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK) kurulmuştur. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK), 1999 tarihinde 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'na ve 4487 sayılı Kanunla ilave edilen Ek-1'inci maddesi ile kurulmuş ve TMUDESK'in görevini devralmıştır (Dinç ve Atasel, 2016: 272-273).

TMSK, 2002 tarihinde toplantı ile uygulamalarına başlamış ve 2004 tarihinde yayımlanan yönetmelikle faaliyetlerini sürdürmektedir. 2006 senesinde muhasebe ve finansal raporlama standartları Kurul tarafından Türkçe 'ye çevrilmiştir (Coşkun vd., 2017: 331).

3. Muhasebe Meslek Mensubu

Tüm dünyada yaşanan bilgi toplumu ve küreselleşme aşamasına geçişin Türkiye'ye tesirinin getirdiği etkilerden dolayı 1980'li yılların sonunda ülkedeki ekonomik gelişmeye ek olarak devletin ekonomik hayatın içindeki görev ve sorumlulukları çoğalmış ve vergilere olan gereksinim büyük ölçüde artmıştır. Beyan esaslı gereken gelir, kurumlar, katma değer vergisi ve diğer vergiler büyük rakamlara ulaşan vergi mükellefleri içinde yoğun ve tempolu vergi işlerinin yapılmasına sebep olmuş ve dolayısıyla muhasebe meslek mensuplarına daha fazla ihtiyaç doğmuştur (Kurtcebe ve Utku, 2016: 90).

İşletmelerde uygulamaların ve işlemlerin düzenli, güvenilir ve sağlam bir şekilde işlenmesini ve devamlılığını sağlayan, kayıt altına alan, faaliyet raporlarını ilgili olan mevzuatla birlikte değerlendirerek denetleyen, değerlendirdiği verilerin asıl durumunu işletme sahipleri ile net bir şekilde tarafsızca paylaşan, yüksek mesleki özelliklere sahip, topluma karşı olan sorumluluğunun bilincinde olan ve bu çerçevede 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu'nun 2/A ve 2/B maddelerinde yazılı olan işlemleri sonuçlandıran, aynı kanunun 4,5 ve 9. maddelerinde belirtilmiş olan genel ve özel koşulları taşıyan bireylere Muhasebe Meslek Mensubu adıyla hitap edilmektedir (Erol ve Ayboğa, 2021: 6).

3.1. Serbest Muhasebeci Mali Müşavir

3568 sayılı kanunun 2. Maddesinde muhasebe mesleğini icra edenlerin yaptıkları işin tanımı yapılmıştır. SMMM, serbest muhasebe mensubu kişilerin yaptıkları işlerin yanında, çalışan işletmelerin mevcuttaki muhasebe sistemlerini kontrol altında tutmak, korumak, ilerletmek, muhasebe, mali mevzuat, finans ve bu kavramların uygulamaları ile ilgili işlemlerini ya da müşavirliğini yapmak şeklinde ifade edilmiştir (Özyürek, 2009: 70).

Mali müşavirlerin icra ettikleri muhasebe mesleğinin konusu 3568 sayılı Kanunda açıkça belirtilmiştir. Gerçek ve tüzel bireylere ait işletmelerin (TURMOB, 2021);

- a) Genel kabul görmüş muhasebe standartları ve konu ile ilgili mevzuat kararınca defterleri tutmak, mali tablolarını incelemek, beyannamelerini düzenlemek,
- b) Muhasebe sistemlerinin temelini oluşturmak, düzenlemek, geliştirmek, muhasebe, finans ve mali mevzuatla ilgili işlemleri yapmak ve bu konularda danışmanlık yapmak,
- c) Yukarıda yazılı olan bentlerdeki konulara belgeleri baz alarak değerlendirme, denetim, analiz yapmak, mali tablo ve beyannamelerle ilgili yazılı fikir beyan etmek, rapor ve benzerlerini vermek, uzlaşma, birliktelik ve benzer iş tanımlarını icra etmektir.

Aynı zamanda SMMM mesleğini icra edebilmek için bazı özel koşullar aranır: (Kurtcebe ve Utku, 2016: 94).

- Eğitim şartı: Hukuk, maliye, muhasebe, bankacılık, işletme, iktisat, kamu yönetimi ve siyasal bilimler bölümlerinde eğitim veren fakülte ve yüksekokullardan ya da denkliği Yükseköğretim Kurumunca onaylanmış yabancı yükseköğretim okullarından en az lisans düzeyinde mezun olma şartı veya başka öğretim kurumlarından lisans düzeyinde mezun olmakla birlikte bu fıkrada açıklanan bilim dallarından lisansüstü düzeyinde diploma almak.

- Staj şartı: En az üç yıl boyunca staj yapmış olmak.
- Sınav şartı: SMMM sınavını başarıyla geçmiş olmak.
- Ruhsat şartı: SMMM ruhsatını almış olmak.

3.2. Yeminli Mali Müşavir

YMM, işletmelerin mevcuttaki muhasebe sistemlerini kontrol altında tutmak, korumak, ilerletmek, muhasebe, mali mevzuat, finans ve bu kavramların uygulamaları ile ilgili işlemlerini ya da müşavirliğini yapmaktır. Ayrıca çeşitli belgeleri incelemek, analiz ve denetleme yapmak, mali tablo ve beyannameler ile ilgili yazılı olarak fikir sunmak, rapor ve benzerlerini hazırlamak, tahkim ve bilirkişi işlerini icra etmek de görevlerinin arasındadır (Özyürek, 2009: 70).

YMM'lerin SMMM'ler ile arasındaki fark, YMM'lerin tasdik etme yetkilerinin olmasıdır. 3568 sayılı yasanın 2'inci maddesinin B fıkrasında YMM mesleğinin konusu şu şekilde aktarılmaktadır (Özçimen, 2019: 10-11):

“a) (A) fıkrasının (b) ve (c) bentlerinde yazılı işleri yapmanın yanında Kanununun 12'nci maddesine göre çıkartılacak yönetmelik çerçevesinde tasdik işlerini yapmaktır.

b) Yeminli mali müşavirler muhasebe ile ilgili defter tutamazlar, muhasebe bürosu açamazlar ve muhasebe bürolarına ortak olamazlar.”

YMM olabilmek için ise aşağıdaki şartların sağlanması gereklidir (Kurtcebe ve Utku, 2016: 94) :

- a) Süre Şartı: En az 10 yıl süreyle SMMM olarak mesleğin icrasını gerçekleştirme,
- b) Sınav Şartı: YMM sınavını kazanmak,
- c) Ruhsat Şartı: YMM ruhsatını almış bulunmak.

3.3. Meslek Stajı

Dünya üzerinde muhasebe mesleğine başlarken aranan şartlar arasında olan staj, meslek mensubu adayların öğrendikleri teorik bilgilerin uygulamayla bir araya getirilmesi ve meslek algısının oluşması için önemli bir süreçtir. Muhasebe mesleğinin devam etmesi, muhasebeyi meslek olarak tercih edecek özellikli kişiler ile mümkün olacaktır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde muhasebe mesleğinin icra edilmesi için bazı şartların yerine getirilmesi

gerekmektedir. Bu şartların arasında önemli olarak ortaya çıkan birkaç unsur şunlardır (Gürdal ve Doğan, 2014: 2) :

- İlgili konuyu içeren üniversitede lisans programı bitirilmesi,
- Mesleki tecrübenin oluşması için staj unsurunun tamamlanması,
- Mesleki uygunluğun kanıtlanacağı yeterlilik sınavlarından geçerli notu almak, şartların arasındadır.

Muhasebeci adayları muhasebe mesleğiyle ilk olarak staj ortamında karşılaşmaktadır. Staj sürecinin başarılı bir şekilde tamamlanması, ülkenin ekonomik, mali ve sosyal anlamda iyi yönde gelişmesine, toplumun istek ve taleplerine göre özelliklerinin geliştirilmesine olanak sağladığından önemli bir yeri vardır. Meslek mensubu adaylar staja başladığında staj süresi boyunca ona yardımcı olan muhasebe mensubunun yol göstericiliği, meslek kuruluşlarının düzenlemiş olduğu zorunlu eğitimler, bireylere uzman bir muhasebecide bulunması gereken özellikleri ve değerleri kazandıracaktır (Uzay, 2005: 70-71).

3568 sayılı Kanun ile birlikte gelen düzenlemeler sonrasında gelen muhasebe mesleğinin ilk unvanı olarak kabul edilen SMMM unvanını kazanabilmek ve staja başlayabilmek için staja giriş sınavını başarıyla geçmek ve TÜRMOB aracılığıyla oluşturulan Temel Eğitim ve Staj Merkezi'nin (TESMER) eğitim programını başarı ile tamamlama şartı vardır. Staja giriş sınavından başarı ile geçenler, üç sene içerisinde bir SMMM veya YMM ile birlikte, onların gözetimi veya denetimi altında staj yapmaları gerekmektedir (Gürdal ve Doğan, 2014: 3-5).

Niteliği olan kişilerin muhasebe mesleği hayatına katılması, başka unsurların yanında, muhasebeyi meslek olarak tercih edenlerin istek ölçülerinin iyi bir şekilde incelenip analiz edilmesine bağlıdır. Stajyerlerin sağlam bir eğitimden geçmesi ve mesleğin ilerleyen zamanlardaki durumu için stajyer ve meslek mensubu ilişkisi kuvvetlendirilmesi ve temellerinin sağlam bir şekilde kurulması büyük bir önem taşımaktadır (Gürdal ve Doğan, 2014: 14-15).

4. Muhasebe Mesleği Ve Meslek Mensubunun Ekonomik Hayattaki Yeri Ve Önemi

Muhasebe mesleği, köklü bir geçmişi olan, sahiplendiği roller ile tarih süresince ticaret hayatına yön veren, bundan dolayı sosyal yaşama da etkisi olan, gerektiğinde topluma, işletmelere ve devlete göre büyük ölçüde değeri olan bir meslektir. Yerine getirdiği çok mühim işlemler sayesinde muhasebecilik hem dünya çapında hem de Türkiye'de binlerce insanın tercih

ettiği ve seçtiği bir iş olmakla birlikte muhasebe meslek mensupları da çalışma hayatında önemli bir statü kazanmıştır. Pacioli'den günümüze değin muhasebe meslek mensupları ve işinde uzmanlaşmış muhasebe şirketleri toplumdaki ve işletme alanındaki değeri günden güne arttığı gözlemlenmiştir (Özyürek, 2009: 36-37).

Muhasebeye işletme açısından bakıldığında, örgüt içi iletişimi sağladığından dolayı farklı birimlerde ortak bir dil kullanmayı kazandırdığı için oldukça değerli olduğu belirtilmektedir. İşletmenin sahip olduğu iktisadi varlıkları uygun olarak kullanılmasına, işletmenin gelmek istediği noktaya varmasına ve önemli kar artışlarına etkisi olduğu görülmektedir. Muhasebeye toplum açısından bakıldığında ise zaten muhasebenin asıl görevi toplumun çıkarlarını korumak ve toplum için hizmet vermektir. Muhasebecinin ürettiği ve mali raporlara yansıttığı bilgiler tüm toplumu ilgilendirmektedir. Toplumun devamlı iyi bir şekilde işleyen mali ve ekonomik sisteme sahip olması, vergi gelirlerinde artışa ve ekonomik kalkınmaya direkt olarak etkisi bulunduğu sunulan bilgilerin hatalı olması ekonomik kaynakların haksız şekilde dağılımına neden olmaması için muhasebe toplum için önemli bir yere sahiptir (Terzi, 2010: 29-31).

Ekonomide ve iş hayatında bireylerin sebep oldukları suç oranları gün geçtikçe artmaktadır. Kişiler ve kurumların ekonomik ve ticari anlamda fikir birliğine varamaması, personelin bilerek ya da bilmeyerek yaptıkları hata ve hilelerin içinde buldukları işletmelere verdikleri zararların önemli boyutlara ulaşması, işletme yöneticilerinin diğer işletme üyelerini büyük oranda yanıltmaları bu mesleğin değerini önemli boyutta arttırmaktadır. Ekonomide sağlıklı kararlar almak ve uygulamaya geçirmek kayıtlı sistemin ve veri kaynaklarının doğru olması ile başarılabilir. Ekonomik hadiselerin kayıtlara geçirilmesi ise işinin uzmanı olan muhasebe meslek mensuplarının görevidir. Kayıtların doğruluğu ve güvenilirliği muhasebecinin iyi yetişmesine bağlıdır. Bilindiği üzere gelişmekte olan ülkelerin temel sorunlarından biri kayıtlı ekonominin rakibi olarak görülen kayıt dışı ekonomidir. Kayıt dışı ekonominin önüne geçebilmek sadece yasal düzenlemelerle sağlanmayacağından, denetim ve kayıt altına alacakları ekonomik faaliyetlerden dolayı muhasebe meslek mensupları önemli rol oynamaktadır (Erol ve Ayboğa, 2021: 6-7).

Muhasebe sisteminin oluşturduğu mali tabloların ve raporlamaların güvenilirliği ve doğruluğu şirket sahipleri için önemli olduğu gibi toplum için de aynı oranda değerlidir. İşletmelerin alacak ve borçlarını değerlendiren muhasebe bilgi sistemini kullanan muhasebe meslek mensupları, işletme içerisinde yapılmış olan faaliyetlerin daha karlı ve en uygun şekilde

yapılmasına yardımcı olur. Bundan dolayı işletmeler için muhasebeciler önemli bir yere sahiptirler (Güngör Karyağdı, 2021: 23).

21. yüzyılda yaşanan yenilikler ve ülkemizdeki var olan muhasebe sistemi ele alındığında, muhasebe mesleğinin amacı ve gelecekteki konumunun dünya ile paralel gidebilmesi için UMS ile denk aynı muhasebe dilinin konuşulması, yabancı dil eğitiminin zorunlu olması, teknolojik yeniliklere uyum sağlanması, bilgi yönetimi ile müşterilere önem katacak hizmetlere öncelik verilmesi ve devamlı eğitim ile danışmanlığa değer verilmesi gerekmektedir (Beder, 2020: 166).

İşletmelerin toplulukların ihtiyacı olan mal ve hizmetleri üretmek, varlık ve kaynaklarını en etkili şekilde uygun olarak kullanmak, kar sağlamak ve stratejik kararlar vermek gibi ekonomik görev ve sorumlulukları vardır. Bu görev ve sorumlulukların icra edilmesinde ve yerinde kararlar verilmesinde muhasebeden elde edilen bilgiler oldukça değerlidir. Küreselleşmenin bilhassa ekonomik çerçevede oluşturduğu gelişim, muhasebeyi derinden etkilemiş ve muhasebe standartlarının uluslararası özelliğini kazanmasının önemli ve gerekli olduğu vurgulanmaktadır. Ekonomi ve iş yaşamındaki ilerlemelere denk olarak, sosyal sorumluluk duygusunun önemli hale gelebilmesi için sorumluluğun sayısal verilerle ifade edilip ölçülmesi gerekli görülmektedir. Muhasebenin sosyal sorumluluğu, işletmenin mutlaka ekonomik sorumluluklarının bilincinde olmaları ve yerine getirmelerinde önemli bir payı vardır (Demir, 2013: 217-218).

Günümüzün karmaşık ve sürekli değişkenlik gösteren işletme yapıları, işletme faaliyetlerinin çoğalması, mevzuatta görülen hızlı yenilikler vb. nedenlerinden dolayı muhasebecilik mesleğine oldukça ağır bir sorumluluk yüklenmektedir (Aydemir, 2015: 83). Türkiye’de ilk önce 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile birlikte ulusal yenilikler ve Avrupa Birliği ile olan uyum aşamaları ve uluslararası standartların artan değeri mesleğe olan ilgiyi günden güne arttırmaktadır (Kurtcebe ve Utku, 2016: 92).

Muhasebe mesleği uzun yıllar toplumun gözünde şirketlerin ödeyeceği vergilerin hesabını tutan bir meslek olarak düşünülmüştür. Fakat muhasebeciler, şirketlerin vergilerinin hesabını tutmak ve ekonomik sorumluluklarını kayıt altına almanın yanında bilgileri karar alma sırasında kullanılabilir verilere dönüştüren bir özelliğe sahiptir. Ekonomilerin asıl temelinin yapı taşı olan işletmelerin randımanlı çalışmaları ve gelişmeleri, sağlıklı bir şekilde işleyişini sürdüren bir muhasebe ve denetim sistemi sayesinde gerçekleşmektedir. Ekonomik ve mali düzenin iyi bir şekilde işleyişi ise muhasebeciler aracılığıyla meydana gelmektedir. Bundan

dolayı muhasebe meslek mensupları ve muhasebe mesleği, devlet ve işletmelerin gözünde değerli meslek gruplarından biri olarak görölmektedir (Tuğay ve Tekşen, 2014: 224).

Bunun yanında muhasebe meslek mensupları da talep edilen defterleri tutup beyannameleri hazırlamakla yaptıkları kamusal görevlere karşın toplum nezdinde yeteri kadar değer görölmediği belirtilmektedir. Buna etki eden sebeplerden en önemlileri olarak sayılabilen küçük işletmelerin geleceğine önemli katkı sağlayacak veri ve bilgi sistemi olarak kullanılmaması, ekonomik hayatın bu akışa destek vermemesi mesleğin değerini ve saygınlığını etkilemiştir. Ancak orta ve büyük ölçekli işletmeler gelişip büyüdükçe rakipleri ile olan rekabet arttıkça strateji yapabilme, piyasadaki konumlarını kavrayabilme, hedeflerini belirleme ve sorumlu oldukları kurumlara bilgi paylaşımında bulunabilmeleri açısından muhasebe ve raporlama faaliyetleri mutlak bir gereksinim haline gelmiştir (Reapers ve Çallıalp, 2016: 186-187).

5. Muhasebe Meslek Örgütleri

Dünya’da yaşanmakta olan çeşitli ekonomik, sosyal, siyasal, teknolojik ve insan temelli değişimlerden etkilenmeyen herhangi bir meslek mensubu ya da meslek örgütü bulunmamaktadır. Meslek örgütleri ayrıca meslek mensubunun da piyasa ile rekabetinin başa baş ilerleyebilmesini, kamu yararına çalışan itibarlı bir meslek mensubu olarak devam edebilmesini; olacak değişiklikleri tahmin edebilmesini ve bu değişikliklere adapte olabilmesini sağlar. Meslek örgütleri; uluslararası çevrede geçerli sayılan muhasebe standartlarının oluşturulmasını, ekonomide alınan kararların en doğru şekilde alınmasını, uluslararası finansal işleyişi kuvvetlendirmenin yanında mesleğin Dünya’ya yayılmasına ve uluslararası adaptasyonuna olanak sağlayacaktır (İbiş, 2011: 113).

5.1. Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği

TÜRMOB, 01.06.1989 tarihinde TBMM’de kabul edilmiş ve 13.06.1989 tarihli 3568 sayılı “Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebecilik Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu” ile Resmi Gazete ’de yayımlanmış ve kurulmuştur. Türkiye’de SM, SMMM ve YMM olarak muhasebe mesleğini icra eden meslek mensuplarının örgütüdür. TÜRMOB, kurulduğu tarihten itibaren oluşturduğu yönetmeliklerle, komitelerle, düzenlediği

kongreler ve muhasebe forumlarıyla, yapmış olduğu diğer faaliyetlerle muhasebe mesleğinin Türkiye’de ilerleyişine önemli katkılar sağlamıştır (İbiş, 2011: 115).

Türkiye’de muhasebe mesleğini en iyi ve saygın şekilde temsil etmeyi misyonu haline getirmiş olan TÜRMOB, aşağıdaki amaçlar doğrultusunda faaliyetlerini sürdürmektedir (TURMOB, 2022):

- Türkiye’ de muhasebe mesleğinin yapılmasında uluslararası standartlara uygun ve mesleki ahlak ve etik kurallar ile birlikte icra edilmesini sağlamak,
- Meslek mensuplarını daima kendilerini geliştirmesine ve eğitimine aynı zamanda mesleklerinde uzmanlaşmayı ve kurumsallaşmayı teşvik etmek,
- Çeşitli uluslararası meslek örgütlerinde aktif ve etkileyici rol oynamak ve mesleği en iyi şekilde temsil etmek,
- Meslek mensuplarına kaliteli hizmet vermek ve memnuniyet sağlamak,
- Toplumsal sorunlara kulak veren, yaptıkları işleriyle çevreye örnek olan ve güven veren bir meslek örgütü olmak,
- Bütün faaliyetlerde etik değerlere uygun hareket etmek ve tüm aşamalarda, Odanın ve üyelerin gereksinim ve beklentilerini en iyi şekilde karşılamak ve uygulamaktır.

Türkiye’de daha önce mevzuatlarda dağınık şekilde yer alan muhasebe ahlak kuralları, TÜRMOB sayesinde 2001 yılında ilk defa doğrudan düzenleme yapılmış ve Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirlik Meslek Ahlâk Kuralları İle İlgili Mecburi Meslek Kararı şeklinde yayımlanmıştır. İlerleyen zamanlarda 2007 tarihinde TÜRMOB, Serbest Muhasebeciler, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirlerin Mesleki Faaliyetlerinde Uyacakları Etik İlkeler Hakkında Yönetmelik adında yeni bir yönetmelik yayımlanmış ve uygulamaya geçilmiştir. Böylelikle muhasebe mesleğindeki negatif yargıların olmaması ve toplumun muhasebe meslek mensuplarına ve faaliyetlerine olan güveni arttırılmaya çalışılmıştır (Yıldız, 2010: 156).

5.2. Uluslararası Muhasebe Federasyonu

Uluslararası Muhasebe Federasyonu (IFAC), muhasebe mesleğini dünya çapında temsil eden muhasebe meslek kuruluşudur. 1977 yılında kurulan IFAC’ın amacı, dünya çapında muhasebe mesleğinin gelişmesini sürdürmek, kamu yararına çalışmak, kaliteli mesleki protokollere adaptasyonunun tesis ve teşvik ile güçlü ekonomilerin daha çok gelişmesine yardımcı olmak, buna benzer standartların kullanımını arttırmak ve mesleği ilgilendiren bilgilerin gerekli olduğu yerlerde kamu yararı için fikir beyan etmektir (Öztürk, 2010: 3).

IFAC, 51 ülkeden 63 kurucu üye ile başlamış ve günümüzde 135 ülkeden 180 üye ve iştirak ile faaliyetlerine devam etmektedir. Kamu sektörü, eğitim, sanayi, ticaret ve devlet hizmeti alanlarında yaklaşık 3 milyon muhasebecinin temsilcisi olan IFAC, küresel çapta üye organları ve diğer uluslararası kuruluşlarla arasında işbirliğini sağlamak, muhasebe mesleğinin uluslararası temsilcisi olmak, kamuda yüksek kaliteli uluslararası standartlar geliştirmek ve muhasebe meslek mensupları için etik kuralların benimsenmesini sağlayarak muhasebe mesleğinin değerini arttırmayı amaçlamaktadır (<https://www.ifac.org/who-we-are/our-purpose>).

Muhasebe mesleğinde uyulması gereken etik kurallar IFAC ile birlikte 1990 yılında başlamış ve 1992 yılında kurulan Eğitim Komitesi liderliğinde “Muhasebeciler İçin Meslek Ahlakı: Eğitimsel Mücadele ve Uygulanabilir Uygulama” isimli yönetmeliği yayımlamıştır. IFAC Etik Komitesi tarafından muhasebeciler için düzenlenen etik standartlar komite üyelerince kabul edilmiş ve uyulması şartı konulmuştur. Ayrıca bu etik standartlar tarafsız, ahlak ve mesleki yeterlilik kavramları ile birlikte yürütülmekte, tüm muhasebe meslek mensupları tarafınca da uyulmaktadır. IFAC ilerleyen zamanlarda 1998 tarihinde Muhasebe Mesleği İçin Meslek Etiği Kurallarını yayımlamıştır (Kardeş Selimoğlu ve Tiğre, 2021: 23; Yıldız, 2010: 156).

IFAC, kaynak paylaşımını desteklediği gibi bağımlı olarak çalışan muhasebeciler yararına kıyaslama kılavuzları üzerinde çalışmalar yapmakta ve yayınlamaktadır. Ayrıca küresel boyutta ekonomi üzerinde önemli etkileri olan küçük ve orta büyüklükteki işletmeler, muhasebe büroları ve gelişmekte olan ülkelerin muhasebe ile ilgili konularını ele almak için gruplar da kurmuştur (Öztürk, 2010: 3).

TMUD, IFAC kuruluşuna kurucu üye sıfatıyla katılmış, hemen ardından 1994 yılında TÜRMOB üyeliği IFAC tarafınca kabul edilmiştir. 1982 tarihinde IASC ve IFAC, muhasebe standartlarına karar vermek ve muhasebe problemleri konusunda çalışmaların sistemli bir şekilde yürütülmesi için IASC’ın yegâne ve tam yetkili kuruluş olmasına ve böylelikle çalışmaların tek çatı altında toplanmasına karar vermişlerdir (İbiş, 2011: 116).

5.3. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu

IASB, 2001 tarihinden beri IASC’ın devamı şeklinde bağımsız karar alıcı bir örgüt olarak UMS ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartları’nın (UFRS) ilerlemesini, gelişmesini ve yayınlanmasını amaçlamaktadır. IASB, geliştirdiği standartların bütün ülkelere uyma ve kabul etme zorunluluğu bulunmamasına rağmen, dünya üzerinde bir tane finansal

muhasebe standartları seti temel alınarak ve faaliyetin içinde bulunmanın faydalarını öngörerek UFRS’yi yürürlüğe geçirmiştir (Güleç ve Ergi, 2019: 262).

IASB, 1973 yılında Avusturalya, Fransa, Japonya, Kanada, Almanya, İngiltere, Meksika, Hollanda, İtalya, İrlanda ve ABD gibi ülkelerin içinde olduğu 71 ülkeden 97 muhasebe kurumunun bir araya gelip imzaladıkları anlaşmayla kurulmuştur. IASB’de IASC’ye dayanmaktadır. Bu komitenin amacı ”Kamuya açıklanan denetlenmiş mali tablolarda uygulanması gereken muhasebe standartlarını belirlemek ve Dünya çapında benimsenmelerini sağlamaktır.” UMS’a uyumluluk şartı, bütün ülkelerin kendi durumları göz önüne alındığında mecburi olarak gösterilmemiş; ancak, üye olan ülke muhasebe kurumlarının standart gelişmelerine destek vermek ve standartları kendi buldukları ülkelerde de benimsenmesi ve uygulanması açısından gayret etme zorunlulukları vardır (İbiş, 2011: 123).

IASB, 2001 yılında daha önce benimsediği örgütsel ve hukuki yapısında temel değişiklikler gerçekleştirerek adını UMS Vakfı olarak güncellemiştir. Buna bağlı olarak geliştirdiği standartlar da UFRS olarak isimlendirilmeye başlamıştır. Yaşanan değişim karşısında yeni kurumsal kimliğiyle IASB, önceki durumuyla kıyaslandığında bünyesinde 3 temel alanda değişikliğe gitmiştir. Kurula atanma üstünlüğü, muhasebe alanındaki deneyim ve bilgi birikimiyle orantılıdır. Bununla birlikte, kurul üyeleri çalışma şekli tam zamanlı olarak değiştirilmiştir ve bu çalışma şekli sadece kurulla çalışma ile sınırlı değil, ülkelerinde bulunan standart kurullarıyla iletişim kurma görevlerini de üstlenmişlerdir (Uysal, 2006: 97-100).

IASB tarafından sunulan finansal raporlamada baz alınacak muhasebe kavramları; ilkeler, temel varsayım, kısıtlar ve finansal bilginin niteliksel özellikleri ile beraber kavramsal çerçevede sunulmaktadır. IASB’nin oluşturduğu UFRS ilke bazlı standartlar olmakla birlikte bu ilkeler ve standartlar finansal raporlamada uygulamaların şeklini almamalı, ekonomik temelini göstermesi amaçlanmaktadır. 1989 yılında IASB, kavramsal çerçeveye birlikte finansal bilgide olması gereken niteliksel özellikler belirlenmiştir. Bu özellikler yararlı bilginin karar verme aşamasını etkilemesine göre temel ve destekleyici özellikler olarak ayrılmıştır. Temel niteliksel özellikler; ihtiyacı karşılayan ve gerçeği yansıtan şekilde sunulmasıdır. Destekleyici niteliksel özellikler ise, karşılaştırılabilir, doğrulanabilir, anlaşılabilir ve zamanında sunulmasıdır (Alkan, 2018: 823-825).

TMUD 1974 tarihinde, TÜRMOB ise 1994 tarihinde IASB üyeliğine kabul edilmişlerdir. TMSK, UMS’nin “set halinde” uygulanması konusunda görüş birliğine varmışlardır. TMSK bundan dolayı IASB ile ortak çalışarak UMS’yi Türkçe ’ye tercüme ederek Ocak 2005 tarihinden itibaren UMS ile uyumlu Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) ve

Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) Resmi Gazete’de yayımlanmaya başlamıştır (İbiş, 2011: 124-125).

5.4. Avrupa Muhasebeciler Federasyonu

Avrupa Muhasebeciler Federasyonu (FEE), 1 Ocak 1987’de 32 ülkeden toplam 43 meslek kuruluşunu bünyesinde barındıran Avrupa’daki muhasebe mesleğinin vekilidir. FEE, bünyesindeki üye kuruluşlar 27 Avrupa birliği üyesi olan ülke ile Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA) üyesi ülkede sembol gösterilmektedir. FEE üye kurumları Avrupa bölgesinde beş yüz binden daha çok muhasebe meslek mensubunun temsilcisidir. (İbiş, 2011: 120).

FEE’nin amaçları (Çelik, 2013: 35):

- Mesleğin uygulanmasında kamu çıkarına sahip çıkarak Avrupa’daki muhasebe mesleğinin ilerlemesine yardımcı olmak,
- Avrupa Birliği’nde finansal raporlama, denetim ve muhasebecilik alanlarında gerçekleştirilecek düzenleme ve uygulamaların özgürleşmesi ve adaptasyonu dünyadaki gelişmelere aynı ölçüde teşvik etmektedir,
- Meslek örgütleri arasında ortak çalışmayı güçlendirmek,
- Mesleğe tesir edecek gelişmeleri yakından takip etmek,
- Avrupa Birliği’ne ait kurumlarda Avrupalı muhasebecileri en iyi şekilde ve uluslararası düzeyde temsil etmektir.

Türkiye’nin Avrupa birliğine giriş aşamasında TÜRMOB, FEE ile çalışmaktadır. Bu ikili arasında bir seferberlik oluşmasını Haziran 2001 tarihinde FEE konseyi kabul etmiştir. Bu anlaşma neticesinde TÜRMOB, FEE tarafından yapılan konferanslara katılım sağlamak ve çalışma gruplarında vekillik yapmaktadır (İbiş, 2011: 121).

5.5. Amerika Finansal Muhasebe Standartları Kurulu

Amerika Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (FASB), 1973 yılında özel sektör için finansal raporlama standartları geliştirmek amacıyla kurulmuştur. IASB’a benzeyen yapısıyla üç organizasyondan meydana gelmektedir. Söz konusu üç bölümlü yapıda asıl faaliyet FASB tarafından gerçekleştirilir. FASB’ın görev tanımı; finansal muhasebe standartlarını geliştirmek ve oluşturmak ve böylelikle hisse senedi ihraççıları, denetçilerini ve finansal bilgi kullanıcılarını içinde barındıran toplumun bilgi açığını kapatmak şeklinde belirtilmiştir (Güdelci, 2019: 205).

FASB'ın misyonu; mali tablo kullanıcıları, eğitimciler, denetçiler için finansal raporlama ve muhasebe alanlarında yeni standartlar oluşturmak ve olağan standartları geliştirmektir. Kurul bu amaç için (Karabınar, 2006: 145):

- Karşılaştırılabilirlik ve tutarlılık için ihtiyaç olan temel özellikleri baz alarak finansal raporlamanın kullanılmasını arttırmak,
- Standartların ekonomik alanlardaki aktüel değişimlere yetişmesini sağlamak,
- Standart geliştirme ve oluşturma aşamalarındaki problemleri çözmek,
- Finansal raporlamanın kalitesini arttırarak uluslararası standartlara erişmesini sağlamak,
- Son olarak standartların uygulanmasında rehber olma görevini üstlenmiştir.

FASB, her biri 5 yıl süre için seçilen ve sadece iki kez seçilme imkânının bulunduğu 7 üyeden meydana gelmektedir. Kurul'un finans kaynağı Finansal Muhasebe Vakfı (FAF) olarak belirtilmiştir ve FASB'ın danışma kurulu üyeleri FAF tarafından belirlenmekte ayrıca bu üyeler muhasebe meslek mensupları, bilim adamları ve iş dünyasının temsilcilerinden oluşmaktadır (Çelik, 2013: 42).

Amerika'daki tüm işletme ve organizasyonlardan ayrı bir oluşumun organı olan FASB, yatırımcı ve finansal bilgi kullanıcılarına işletmelerin finansal durumlarının ne olduğu konusunda şeffaf bilgi sunmakta ve paralarının kurumda beklediğini açıklamak amacıyla standartları belirlemekte ve yayımlamaktadır (Ergün, 2018: 23-24).

İKİNCİ BÖLÜM

COVID-19 VE MUHASEBE MESLEĞİ

Covid-19 pandemi dönemi boyunca insanların en önemli endişesi kendi sağlıkları ve güvenlikleri olmuştur. Covid-19 salgını ekonomik, politik ve sosyal alanları etkilemiş, işletmeler de bu değişikliklere adapte olmak için bazı önlemler almak zorunda kalmışlardır. Birçok işletme iş süreçlerinde yenilik yaparak uzaktan çalışmıştır. Muhasebe mesleği de bu yeni değişikliklere uyum sağlamak zorunda kalmıştır. Bu bölümde; muhasebe meslek mensuplarının stres ve kaygı düzeylerini yükselten pandemi ve risk algısı ile ilgili kavramlara yer verilmiştir.

1. Pandemi Nedir?

Pandemi daha önce var olmamış bir hastalığın dünya üzerine hâkim olmasıdır. Pandeminin topluma etkisi, insanların bağışıklık durumuna, virüs bulaşma hızına, insanların birbirleri ile arasındaki teması ve topluluklar arasındaki bulaşıcı özelliğine, var olan risk faktörlerine, tedarik edilen tıbbi bakım kalitesine ve iklimlere bağlıdır. Küresel boyutta insanları etkileyen pandemi Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından ilan edilmektedir. İlan edildikten sonra hastalığın boyutu bölgeselden küresel boyuta geçmesi ve bulaşma hızının artmış olması gerekmektedir. Pandemik hastalıkların öne çıkan en önemli özelliği insanlar arasında çok çabuk yayılabilir olmasıdır. Hastalığın bulaş hızına ve şiddetine bağlı olarak eğitim ve iş hayatının aksaması ile toplum düzeni sarsılmaktadır (Çınar ve Özkaya, 2020: 37).

İspanyol gribi, veba gibi dünya tarihinde çeşitli zamanlarda ortaya çıkan ve ekonomik, askeri ve sosyal sonuçları olan salgınlar pandemi olarak adlandırılabilir. Pandemik hastalıklar özelliği olan salgın nedeniyle dünya çapında sosyal ilişkiler, ekonomi, sağlık gibi alanlarda köklü değişimlere neden olmakta, tüm yaşamı yeniden şekillendirmektedir (Baysal, 2020: 52).

2. Covid-19 Pandemi Süreci

Covid-19 yeni bir koronavirüsün neden olduğu Sars-Cov-2 adında bir hastalıktır. DSÖ ilk olarak Çin Halk Cumhuriyeti'nin Wuhan kentinde 'viral pnömani' vakasını raporuyla 31 Aralık 2019'da öğrenmiştir (WHO, 2021). DSÖ bu yeni hastalığın ve hasta sayısının hızla artmasıyla birlikte 07 Ocak 2020'de şikâyetlerin sebebinin yeni tip koronavirüs hastalığı olduğunu (2019-nCoV) ve hastalığın Çin başta olmak üzere diğer ülkelere hızla yayılmasından dolayı 30 Ocak 2020 tarihinde uluslararası acil durum ilan etmiştir. DSÖ, kısa bir süre içinde hızla yayılmaya devam eden bu virüsün etkilerini azaltmak, daha fazla büyümesini engellemek

ve Çin ile birlikte diğer ülkeleri salgına karşı tedbir almasını sağlamak amacıyla 05 Şubat 2020 tarihinde “Küresel Bir Stratejik Hazırlık ve Müdahale Planı” hazırlamıştır. DSÖ’nün hazırladığı raporda hızla yayılan bu yeni hastalığın adının resmi olarak “Koronavirüs Hastalığı 2019” olmasını ve kısaltmasının “Covid-19” olarak adlandırıldığını 11 Şubat 2020 tarihinde belirtmiştir (Serçemeli ve Kurnaz, 2020: 41).

Covid-19 kişilerde solunum yolu enfeksiyonlarına neden olan solunum damlacıkları aracılığıyla kişiden kişiye bulaşma riski fazla olan virüs ailesi olarak tanımlanmaktadır. Başka bir tanımda ise, latince bir kelime kökenine ait olan ve “taç” anlamını taşıyan koronavirüs, dünyada sık görülen ve solunum yolu hastalıklarını ortaya çıkartan virüs olarak tanımlanır. Hastalığın ilk ortaya çıkışı 1930 yıllarında tavuklarda görülmüş ve elektron mikroskop aracılığıyla incelenme çalışmaları ise 1968 yılında başlamıştır. Bu hastalığın yayılmasını önleyen herhangi bir aşı ya da ilaç bulunmamaktadır (Güngör Karyağdı, 2020: 1256).

Covid-19 virüsü, Çin’den başlayarak kısa bir süre içinde tüm dünyayı etkisi altına almış ve DSÖ tarafından ülkemizde ilk vakanın görüldüğü 11 Mart 2020 tarihinde “pandemi” olarak ilan edilmiştir (SAGLIK, 2021). 29.12.2021 itibari ile Türkiye’deki durum; toplam vaka 9.404.083, ölüm sayısı 82.059, iyileşme sayısı 9.014.530 ve toplam yapılan aşı sayısı 130.571.857 olarak belirlenmiştir (TUBİTAK, 2020).

Covid-19 süreci yaşanan salgından dolayı birçok ülkenin kısıtlamalarla tedbirler almasına neden olmuş, bu insanların yaşamlarında ve dünya ekonomisinde büyük olumsuzluklar meydana getirmiştir. Virüsün ve dolayısıyla kısıtlamaların ne zaman biteceği bilinmemektedir. Bu belirsizlikle birlikte devam eden olumsuzluklar ekonomi, sosyal hayat, sağlık, ticaret, eğitim vb. birçok alanda kendini göstermiştir (Güngör Karyağdı ve Yolci, 2021: 238).

3. Stres Kavramı

Stres insanlarda hayal kırıklığı, kaygı, çatışma, güvensizlik gibi duygular hissettirmekte ve genelde bu kavramlarla karıştırılmaktadır. Stres, insanın kendini değersiz hissetmesine ve dengesizleşmesine yol açabilen olumsuz bir kavramdır. Stresin birçok anlamı olabileceği gibi ilk kullanılan anlamlarından biri kaygıdır. Stresle kaygı arasındaki anlam farklılığı, stresin çevresel bir tepki, kaygının ise bu tepkinin yoğunluğuyla ortaya çıkan bir kavram olmasından kaynaklanır. Aslında stresin endişe ve güvensizlikle birleşen bir gerilim hali olduğu da söylenmektedir (Bektaş, 2021: 3-4).

Stres kavramı, süregelen yaşam şartlarının getirdiği zorlukları aşma gayreti içinde en çok karşılaşılan rahatsızlıklar arasındadır. İnsanların zorlu ve rekabet dolu iş hayatları, hızlı adaptasyon gerektiren değişimleri, mücadele içeren düzen içerisinde verimlerine ve sağlıklarına olumsuz etki etmektedir. Stres en temel şekilde kişinin dengesini alt üst eden olaylarla karşılaşması sonucu gerilme ve baskı altında hissetmesi olarak belirtilmektedir. Şiddet, baskı, gerilim gibi kavramlarla ilişkilendirilen stres, fiziksel, ruhsal ve davranışsal tepkilere yol açabilmektedir. Bireyler, kendilerine etki eden olay ve durumla karşılaştığında mücadele etmeye ve uyum göstermeye çalışmaktadır (Turan, 2021: 33-34).

Kişiler, insan doğası gereği tehdit ve baskı ile karşı karşıya kaldığında kaç ya da savaş tepkisi vermeye odaklıdır. Bu tepkileri verme mücadelesi ve gerginliği bireylerin aşırı isteklere karşı direnç göstermesidir. Stres insanları iş yaşamında verimsizliğe ve iş tatminsizliğine itmektir. Stres kişinin sağlığını, özel hayatını, ruhsal durumunu etkiler. Bununla birlikte stres bir hastalık olmamakla birlikte yaşamın bir parçasıdır. Bunun yanında stres yeterli düzeyde olduğu zaman olumlu bir kavramdır (Öztürk, 2018: 29-30).

Stres çalışan insanların kaynaklarının bitmesine sebep olur. Arkadaşlar ile aile arasındaki ilişkilerle birlikte sosyal hayatlarının kalitesini düşürür. İş stresi kişinin kendisi ve çevresi ile olan iletişimin bozukluğundan kaynaklanır ve bu da bitmesi zor olan bir depresyona ya da kalp rahatsızlığına yol açabilir. Çalışan personelin yetenekleri mesleğin getirilerini karşılayamadığında iş stresi gözlemlenebilir. Aynı zamanda işe olan bağlılığı ve iş yerindeki performansı azaltmasıyla birlikte fiziksel, zihinsel ve davranışsal sorunlar meydana gelebilmektedir (Hayajneh, 2021: 316-317).

3.1. Stres Belirtileri ve Aşamaları

Stresle baş edebilmek için öncelikle stresin kaynağını belirlemek gerekir. Stresi kontrol altında tutabilme stresin nedeni olan stres kaynağının belirlenmesiyle mümkündür. Ancak stres kontrol altında tutulmadığında, günden güne kalıcı bir hal almaktadır. Stresin baş ağrısı, sindirim problemleri, kalp atışında hızlanma, çarpıntı gibi fiziksel belirtileri olmakla birlikte endişe, sinir, öfke, hayal kırıklığı, kaygı gibi duygusal belirtileri de vardır (Kırcı, 2017: 8-9).

Stres kişilerin sağlığını zedelemekle birlikte kurumların ve ulusal ekonomilerin sağlığı ve performansı için zararlı olmaktadır. Stresin başlıca belirtileri fiziksel değişikliklerden davranışsal değişimlere kadar görülebilmektedir. Stresin belirtilerini 4 başlık altında toplayabiliriz (Bektaş, 2021:5-6):

1. Fiziksel Belirtiler: Vücutun çeşitli sinir noktalarında ağrı, düzensiz ya da aşırı, uyku, titreme, sese duyarlılık, uykusuzluk, mide sancıları.

2. Duygusal Belirtiler: Mutlu hissedememe, depresyon, kaygı, endişe, duygusal davranma ya da duygusuzluk.

3. Zihinsel Belirtiler: Dalgınlık, kararsızlık, matematik yanlışlarında artış, odaklanma problemi, kafa karışıklığı.

4. Örgütsel Belirtiler: İşe geç kalma, işe ilgisizlik, devamsızlık, işten tatminsizlik.

Strese gösterilen tepki, bireyin duruma gösterdiği yanıtı bağlı olarak gelişmektedir. Bir olayın farklı kişiler tarafından hatta bazen aynı kişiler tarafından bile yaşanması, farklı tepkilerin gösterilmesine neden olmaktadır. Bireyler belirli olaylara aynı tepkileri göstermemektedir. (Özel ve Bay Karabulut, 2018: 52).

Yaşanan stresin her adımında kişilerde bazı belirtiler görülmesi beklenir. Stres tepkisinin adımlarını Hans Selve şu şekilde tanımlamıştır (Kapıcı, 2017: 10-12):

- Alarm Tepki Aşaması: Canlının dış uyarıcıyı stres olarak gördüğü safhadır. Alarm esnasında vücut strese kendini hazırlar ve stres hormonlarının salgılanması, göz bebeklerinin büyümesi, kan basıncının artması ve terleme gibi çeşitli tepkiler verir. Organizma alarm durumunda stres ile savaşmaya ya da stresten kaçmaya çalışır.
- Direnme Aşaması: Stres kaynağına adapte olamazsa kişilerde karşı koyma aşaması başlar ve stresle mücadele etmek için tüm çabasını ortaya koyar. Bu karşı koyma hali devam ettikçe bireyin bedeni tükenme safhasına geçer ve bu durum çeşitli rahatsızlıklara sebebiyet verir. Stresin kaynağı ve strese neden olan sorunları çözerse beden normal durumuna geri döner.
- Tükenme Aşaması: Stresin kaynağı ve stres ile başa çıkılamaz ve adapte olamazsa, vücut enerji depolarını tüketir, fiziksel kaynaklar kullanılamaz ve tükenme safhasına geçilir. Beden strese karşı direnç adımı galip gelemese zayıf düşmeye başlar. Bu esnada alarm durumundaki reaksiyonlar veya kronik stres belirtileri yeniden başlar. Stresin tükenme aşaması, savunmanın zayıflayarak vücut kapasitesinin tükenmesi ve rahatsızlıkların nüksettiği dönem olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.2. Stresin Pandemi İle İlişkisi

Covid-19 virüsüne karşı direnmek için hükümetler tarafından yeterli düzeyde gerekli önlemler alınmıştır. Bazı yaş grubuna ait olarak yapılan sokağa çıkma kısıtlaması, AVM, park, kafe gibi topluluk alanlarında insanların bir arada bulunmasını engellemek için işletmelerin kapatılması, çarşı, market, pazar, ulaşım araçları gibi alanlarda maske kullanımı zorunlu kılınmıştır. Bunun gibi yapılan sosyal mesafe kurallarının insanların hayatlarına aniden girmesi ve aniden gelen yaşam değişikliklerine neden olması bireylerde kaygı ve stresi arttırmaktadır (Soner ve Aykut, 2020: 58). Sonuç olarak, dünya üzerinde çoğu ülke vatandaşlarına evden çıkmamaları ve fiziksel ve sosyal mesafeye uymaları için kurallar uygulamaya koymuştur.

Daha önceki salgınlara ve pandemilere benzer oranda, Covid-19 pandemisi önemli düzeyde strese neden olmuştur. Stres uzun süreli olduğunda ölüm sayılarıyla, kötüye giden ruh hastalıkları sonuçlarıyla ve kaliteli olmayan yaşamla önemli oranda ilişkilidir (Liu vd., 2021: 1). Yapılan araştırmalar Covid-19 pandemisi sürecinde bireylerin ruh sağlığı problemlerinin büyük oranda arttığını göstermiştir. Pandeminin neden olduğu maddi kayıp, günlük yaşamın etkilenmesi, evde zaman geçirme şartı, bilgiye ulaşma araçları gibi deneyimleri tecrübe etme durumlarının stres belirtilerinin artmasında önemli rollerinin olduğunu göstermiştir (Çayan, 2021: 87).

Stresin ve kaygının, Covid-19 pandemisi kadar tehlikeli ve tahmin edilemez bir olaya karşı verilen normal reaksiyonlar olduğu vurgulanmaktadır. Pandeminin getirdiği strese cevap olarak konsantrasyon eksikliği, uykusuzluk, sinirlilik, azalan üretkenlik ve bireyler arası çatışmalar gibi tepkiler kişiden kişiye değişkenlik gösterebilir. Covid-19 virüsünün tek başına tehlike arz etmesine ek olarak birçok ülkede başlatılan karantina uygulamaları sonucunda negatif psikolojik sonuçlar oluştuğu ve stres kaynaklı semptomların da arttığı söylenebilir. Bu semptomların gücü bir nebze karantina süresine ve kapsamına, tek başına hissetmeye ve hastalığa bulaşma korkusuna bağlıdır (Vinkers vd., 2020: 13-14).

Pandemi döneminde bireylerdeki ruh sağlığı ve duygu durum değişikliklerinin koronavirüs korkusu üzerindeki etkisini inceleyen araştırmalarda depresyon, kaygı ve stres gibi negatif duygu değişikliklerinin pandemi korkusunu şiddetlendirdiği, olumlu duygu değişikliklerinin ise pandemi korkusunu en aza indirdiği gözlemlenmiştir. Salgının kişiler üzerinde ruh sağlığını bozacak öfke, endişe gibi olumsuz duygular hissettirdiği ve yüksek oranda virüse yakalanma korkusu yaşattığı söylenebilir (Kurtuluş ve Düşünceli, 2021: 458-460).

Covid-19 virüsüne direkt yoldan veya dolaylı yoldan bulaşmış olan bireyler, ruh sağlığı problemleri yaşayanlar, yüksek risk grubunda olanlar ve sosyal mecraların farklı kaynaklarından Covid-19 ile ilgili haber ve yenilikleri sürekli takip eden bireyler pandemiden olumsuz etkilenmekte ve stresleri tetiklenmektedir. Aynı zamanda toplumun salgından ötürü yaşayabileceği yiyecek ve ihtiyaç kıtlığı olasılığı, aile ve arkadaşlardan ayrı yaşaması, kısıtlı hareket ve sosyal aktivite, işini kaybetme, işyerlerinin kapanması, günlük maaş alanların geçimini sağlayamaması da endişe ve stres kaynağının etkilenmesine örnektir (Makhbul ve Rawshdeh, 2021: 194-195).

3.3. Covid-19'un Meslek Mensuplarının İş Stresi Üzerinde Etkisi

Tüm dünyayı saran ve tüm iş kollarında iş yapış bakımından negatif pek çok etkileri olan Covid-19 salgını ile beraber muhasebe meslek mensuplarının da iş stresinde artış gözlemlenmiştir. Olağanüstü bir şekilde gelişerek iş stresini çoğaltan birçok sebebin kaynağında, muhasebe mesleğinin rutin ve alışılmış işleyişinin değişmesi ve aksaması yer almaktadır. Salgın esnasında gelişen sokağa çıkma kısıtlamalarının, mükelleflerin esnek çalışmaya başlamaları işlerin birikmesine sebebiyet vermesi ve bu birikimin devamında işlerin yoğunlaşması muhasebe meslek mensuplarını strese sokmuştur. Pandemi sürecinde çeşitli sektörlerde çalışma ve üretim durma noktasına gelmiştir. İşlerini durduran mükellefler ile ilişkilerin azaltılması sonucunda mükelleflerin evrak ve belgelerine ulaşamamasından dolayı muhasebeciler işlerini yapamayarak teslim tarihi kesin olan beyannameleri yetiştirebilmek için fazlaca bir iş yükü ve stresi altına girmişlerdir (Selimoğlu vd., 2021: 5-6).

Muhasebe meslek mensupları, muhasebe ve müşavirlik alanında faaliyet gösterdikleri kişilerden ve kurumlardan gelir elde etmektedirler. Covid-19 döneminde işletmelerin tamamen veya kısmen kapanması, bazı işletmelerin hizmetlerini sonlandırması ya da ekonomik durgunluk sebebiyle birçok sektörde işletmelerin gelirlerinde veya kârlarında kayda değer düşüşler meydana gelmektedir. Aynı zamanda pandeminin işletmelere muhasebe ve müşavirlik alanında hizmet veren muhasebe meslek mensuplarını da etkilediği ve gelirlerinin azalmasına yol açtığı belirtilmiştir. Bu durum muhasebe meslek elemanlarının mesleki ücreti tahsil etme sorunlarını daha da artmıştır (Topçu ve Demirkol, 2021:350).

Pandemi esnasında yaşanan en büyük sıkıntılardan biri de ekonomide yaşanan problemler olmuştur. Ekonomide önemli bir yere sahip olan işletmeler ile devletin iletişiminin istikrarlı bir şekilde yürütülmesini amaçlayan muhasebecilerin değeri bu kısımda bir kez daha anlaşılmaktadır. Muhasebe meslek mensupları, ekonomik açıdan gösterilen mücadelede işletmelere hem danışmanlık yaparak hem de devlet-mükellef arasındaki iletişimi

gerçekleştirerek ekonomik işleyişlerin daha sağlıklı bir şekilde uygulanmasına katkı sağlamaktadırlar (Güngör Karyağdı, 2021: 22).

Muhasebe meslek mensupları yaşanan ekonomide yaşanan durgunluk nedeniyle mükelleflerinden ücretlerinin tahsilatında gecikme ve tahsil edememe riskleriyle karşı karşıya kalmaktadırlar. Pandemi sürecinde muhasebe meslek mensuplarına ödenmesi gereken ücretler gecikmekte ya da gelir elde edemez duruma gelmektedirler. Meslek mensuplarının sorumlulukları artmaktadır. Devlet gelirlerinin sürekliliği ve devlet egemenliğinin varlığı için vatandaşların ve şirketlerin devlete olan yükümlülükleri gibi gerekli olan tüm faaliyetler muhasebe meslek mensupları tarafından yapılmaktadır. Bundan dolayı muhasebe sektörünün koruma altına alınması ve desteklenmesi gerekmektedir (TÜRMOB, 2020: 76).

Covid-19 süreci muhasebecilerin, çalışma arkadaşları ve mükellefleriyle birebir görüşmelerini kısıtlanmış ve muhasebecilerle mükellefleri tahmin edilemeyen ekonomik zorluklarla karşılaşmıştır. Pandemi, muhasebecilerin işlerini evlerine taşımaya neden olmuştur. Covid-19 nedeniyle muhasebecilerin yeteneklerinin kısıtlandığı ve mükelleflerinin ekonomik sıkıntı çektiği belirtilmektedir. Getirilen kısıtlama ve zorunlulukların muhasebe meslek mensuplarının üretkenliğini, iş yapış yeteneklerini, mükellefleri ile ilişkilerini devam ettirebilme gücünü engellediği ve çalışma kalitelerinin zarar gördüğünü söylemek mümkündür (Heltzer ve Mary, 2021:177-179).

Muhasebe mesleği iş yükü ve stresi fazla olan bir meslektir. Salgın esnasında da muhasebeciler daha çok iş yükü ve stres ile karşılaşmışlardır. Pandemi ile ilgili önlemlerin alındığı sokağa çıkma kısıtlamasının olduğu dönemde de çalışmak mecburiyetinde olmaları verimli bir şekilde mesleğin yapılmasını olumsuz anlamda etkilemiştir. Pandemi esnasında pandemi öncesine nazaran daha çok fiziksel ve duygusal bitkinlik görülmüş, unutkanlık ve dikkat eksikliği durumuna daha çok rastlanmış bununla birlikte özel usulsüzlük cezası alan muhasebeciler olmuştur (Buyruk Akbaba ve Bulut, 2021: 46).

Muhasebe mesleğinin sorumluluklarından dolayı stres kaynaklarının varlığı, muhasebecilerin çoğunlukla karşılaştığı mesleğin verimliliğini etkileyen bir durumdur. Meslek erbaplarının sırtlandığı sorumlulukların sonuçları olan yaptırımların ağırlığı meslekteki en önemli stres kaynağını oluşturmaktadır (Erol ve Ayboğa, 2021: 4). Meslek mensupları Covid-19 sürecinde; hastalık, gelir kaybı, devamlı değişen karışık mevzuatın cezai yaptırımların sonucundan kendilerini ve müşterilerini korumak için çaba göstermişlerdir. Meslek mensupları, hem mesleki hem de özel yaşamlarının getirdiği sorunlarını bir tarafa bırakıp müşterileriyle ilgilenmiş onları ayakta tutmaya çalışmışlardır (Azaltun vd., 2022: 95).

Pandemi koşullarında çalışmak meslek mensuplarının ve elemanlarının kaygı seviyesini yükseltmiştir. Hissedilen kaygıyı hafifletmek amacıyla dönüşümlü çalışma şekli benimsenmiş, bürolarda maske mesafe kuralı uygulanmış ve bürolar izole hale getirilmiş, çalışma saatleri kısaltılmış, toplanan evraklar elden ele geçtiğinden bulaş riskini azaltmak için havalandırılmış ve bekletilmiş, çalışanların toplu taşıma kullanımını kendi araçlarının kullanılmasıyla azaltılmıştır (Selimoğlu vd., 2021: 11).

Pandemi süreci muhasebe meslek mensupları için stres ve yorgunluğa sebep olmaktadır. Yapılan araştırma sonuçları, katılımcıların iş algılarının, katılımcıların yaş, çalıştıkları şehir, taşıma şekli gibi unsurlardan etkilendiğini göstermektedir. Salgın, muhasebe meslek mensuplarına zarar vermiştir. Stres ve yorgunluğun artmasına neden olduğu söylenmektedir. Ancak pandeminin olumsuz etkileri çok olmakla birlikte olumlu etkileri de olmuştur. Pandemi döneminde muhasebe meslek mensupları karantina süresince uzaktan çalışmaya oldukça çabuk bir şekilde adapte olmuş, iş-aile ilişkisi ve üretkenlik bakımından olumlu etkisi de görülebilmektedir. Aynı zamanda yapılan çalışmada stres seviyesi katılımcıların ülkeleri neresi olursa olsun aynı seviyede olduğu belirtilmektedir (Mihai vd., 2020: 1121-1136).

Meslek mensuplarında iş stresini arttıran önemli faktörlerden biri de Covid-19 döneminde meslekte yaşanan belirsizliktir. Mükelleflerin gelecek kaygıları ve belirsizlik çerçevesindeki mevzuat değişiklikleri meslek mensuplarının en büyük problemlerinin başında gelmektedir. Muhasebe meslek mensuplarının pandemi ve stres ile mücadeleye sürecin belirsizliği, müşterilerin muhasebecilerden daha fazla beklentisinin olması, mevzuatın devamlı değişmesi ve müşterilerin önemli olan son tarihleri takip etmemelerinden dolayı disiplinli çalışmaya başladıkları belirtilmiştir. Pandemi döneminde oluşabilecek karmaşa ve hataların önüne geçmek amacıyla meslek mensupları daha dikkatli çalışmaya özen göstermişlerdir. Meslek mensupları pandemi kaynaklı oluşan stresi en aza indirmek için müşterilerin ödeme tarihlerini kayıt etmek, yasal düzenlemelerin sıkı takibi, müşterilerin evrak toplama sürecini iyi iletişim kurarak kolaylaştırmak, beyannameleri gününde hazırlamak gibi çeşitli önlemler aldığı vurgulanmıştır (Selimoğlu vd., 2021: 6-10).

4. Covid-19'un Muhasebe Mesleğine Etkileri

Muhasebe meslek mensupları ve çalışanları pandemiden en fazla etkilenen yüksek risk grupları içindedir. Yürüttükleri faaliyetler esnasında doğrudan ve diğer risk gruplarında

görülmeyen dolaylı temas nedeniyle muhasebe meslek mensupları risk altındaki sektörler sıralamasında “Kamu ve Özel Sağlık Sektörü” ve “Kamu Mensubu Güvenlik Sektörü” mensupları sonrasında üçüncü sırada yer almaktadır. Muhasebe meslek mensupları doğrudan temas dışında elden ele dolaşan belgelerle çalışmak zorundadırlar. Bundan dolayı bu sektörün Covid-19 virüsünden etkilenme olasılığı yüksektir (TÜRMOB, 2020: 77).

Covid-19 salgını büyük çapta belirsizlik ortamını meydana getirmiştir. Virüsün yayılma hızına bağlı olarak ölüm sayısının artması, tedirginlik, sağlık sisteminin yetersizliği, pandeminin getirdiği sıkıntıları aşmak için yapılan devlet müdahaleleri, piyasaları sınırlama etkisinin süresi, tüketicilerin harcama eğilimlerindeki değişim, insan kaynakları, Ar-Ge vb. faktörler maliyetlerin yükselmesine, karlılığın azalmasına, yatırımların ertelenmesi gibi sonuçlar doğurmuştur (Özdemir vd., 2020: 167).

Ekonomik krizin etkilerinin azaltılması doğrultusunda birçok ülkede vergi beyannamesi ve vergi ödemeleri için son başvuru tarihleri uzatılması, dünya üzerindeki hükümetler tarafından uygulandığı gibi Türkiye’de de uygulanmıştır. Fakat yeni yasalarda oluşan, son başvuru tarihlerinin herkes için uzatılmaması gibi değişiklikler işleri karmaşık bir hale getirmiştir. İş ortamında meydana gelen değişiklikler de muhasebecileri zorlayıcı uygulamalarla baş başa bırakmıştır. Yeni mevzuat ve programların getirilmesi, mevcut olan mevzuatların genişletilmesinin hızlı bir şekilde olması, muhasebecilere olan ihtiyacı daha da öne çıkarmıştır. Salgının getirdiği ekonomik krizi atlatabilmek için birçok ülke yatırım ve istihdam teşviklerini arttırmış, vergi indirimlerinde bulunmuş, mükelleflerin yükümlülüklerinin bildirim sürelerini ertelemiştir. Bununla birlikte Türkiye’de de maliyetlerin azaltılması, işletmelere nakit desteği ve istihdamın iyileştirilmesi yönünde çeşitli önlemler alınmıştır. Bu gibi yeni uygulamalar ve değişiklikler muhasebecilerin çalışma saatlerini, ofis koşullarını, müşterileri ile olan ilişkilerini ve iş yapış şekillerini etkilemiştir. Muhasebe meslek mensupları ek bir gelir getirmeyen bu yeni uygulamalar ve değişikliklere hükümetlerin ekonomisini canlandırmak için iş akışını devam ettirmek zorunda kalmışlardır (Katkat Özçelik, 2021: 260-262).

Pandemi tüm dünyayı ve dünya ekonomisini etkisi altına almıştır. Bu düşüşü canlandırmak ve ayakta tutmak için alınan tedbirler kapsamında işletmelerin üretim seviyeleri azalmış ya da bundan dolayı kapatılmış, çalışanlar yaşanan belirsizlik ve tedirginlikle uzaktan çalışmaya başlamış, işletmelerin de karşılaştığı belirsizlik ve riskler artmış, mal ve hizmetlerin tedarikinde, alacakların tahsilinde sıkıntılar yaşanmış, hükümetler işletmeler ve çalışan personel için bazı ekonomik destek paketleri açıklamışlardır. Bu faktörlerden dolayı Covid-

19'un yarattığı etkiye maruz kalmayan meslek grubu bulunmadığı söylenebilir. Muhasebe meslek mensupları, muhasebe mesleğinin doğası gereği devlete olan sorumlulukları neticesinde muhasebe ve mali müşavirlik hizmeti verdiği için pandemiden etkilenmemeleri olası gözükmemektedir (Topçu ve Demirkol, 2021:345).

“Evde Kal Türkiyem” sloganıyla başlayan kapanma uyarıları, salgından korunmak amacıyla alınan izolasyon tedbirleri ve sosyal mesafe ilişkileri, Türkiye dahil diğer tüm ülkelerde, yerel ve küresel düzeyde ekonomi ilişkilerinin durma noktasında olduğu belirtilmiştir. Virüsten korunmak amacıyla alınan önlemlerden Türkiye de etkilenmiş ve yine en çok etkilenen iş kolları ve sektörleri korumak adına çeşitli ekonomik önlem paketleri açıklanmıştır. Vergi ödemelerini yerine getirme sürelerini erteleyen uygulamalar bu önlemlerden bir tanesidir. İlk vakanın duyurulduğu tarihten itibaren Hazine ve Maliye Bakanlığı hızlı bir şekilde vergi alanındaki önlemleri açıklamıştır. Artan vakaların sebebi olan virüsün yayılma hızına paralel olarak artan bu önlemler mevcut ekonomiyi, buna bağlı olarak mükellefleri, aynı zamanda mükellefler adına işlerini yapan muhasebe meslek mensuplarını önemli düzeyde etkilemiştir. 213 sayılı Vergi Usul Kanunu (VUK) kararınca mücbir sebep kapsamındaki mükelleflerin, sokağa çıkma kısıtlaması olmasından dolayı, faaliyetlerine geçici olarak ara vermeleri, kapsam dışında olan mükelleflerin ise sürelerinin uzatılmasına karar verilmiştir (Coşkun Karadağ, 2020: 401).

Covid-19 virüsünün dünya üzerindeki sarsıcı etkilerine bağlı olarak çalışma ve iş yapış şekillerinde köklü değişiklikler olmuştur. Kısmi kapanma ve virüsün bulaşıcı özelliklerinden korunmak amacıyla alınan önlemler, insanları teknolojiyle iç içe olmaya, iş hayatlarında dijitalleşmeye zorunlu kılmıştır. Dijital dünya ve teknoloji, kişilerin iş ve meslek hayatlarını çoğunlukla pozitif yönde etkilemiş, insanların meslekleriyle ilgili geleceklere ilişkin kararlar almasını sağlamıştır. Bunlarla birlikte muhasebe meslek mensupları, mesleklerinin getirdiği zorunluluk ve iş yapış biçimlerinin özelliklerinden dolayı teknolojiyle iç içe olma ve dijital dünyaya adım atma konusunda diğer meslek kollarına göre zorlanmış, iş akışlarındaki bu değişime adapte olmalarının zaman aldığı tahmin edilmektedir (Beder, 2021: 177).

Covid-19 dönemiyle birlikte çok sayıda meslekte uzaktan çalışma şekli gündeme gelmiştir. Çalışanların uzaktan çalışabilmesi için uygulamanın uzaktan çalışılmaya elverişli olması ve işletmenin uzaktan çalışmayı koordine edebileceği teknik alt yapısının olması gerekmektedir. Bu kapsamda muhasebe mesleği uzaktan çalışmaya en yatkın mesleklerden biri olduğu belirtilmektedir (Topçu ve Demirkol, 2021:351).

Dijitale olan dönüşümün artıları olmakla birlikte teknoloji ve yeni uygulamaların maliyeti ile teknolojiye adapte olma zorluğu göz önünde bulundurulduğunda, sıkıntı yaşandığı gözlemlenmiştir. Bununla birlikte muhasebe meslek mensuplarının gözünden pandemide yeni uygulamaların ve ekonomik belirsizliklerin, finansal tablo üzerindeki değişikliklerin ele alınması, karışık teşvik planlarının düzeltilmesi, çalışanlara ve mükelleflere bu belirsizlik ortamında yol göstermek hem kendilerinin hem de müşterilerinin işlerinin korunması bakımından zorlayıcı bir süreç olmaktadır. Pandemi sürecinde meslek mensuplarının devletten aldığı ekonomik ve mali tedbirlerin yürütülmesinde, mükellefle devlet arasında aracı görevi üstlenen muhasebe mesleğinin öneminin daha iyi anlaşıldığı belirtilmektedir (Katkat Özçelik, 2021: 283).

5. Covid-19 Döneminde Muhasebe Mesleğindeki Gelişmeler

Pandemi döneminde muhasebe meslek mensupları eğitim, seminer, beyanname, rapor hazırlama, iletme ve mutabakat gibi faaliyetlerini dijital platformlar üzerinden yapmışlardır. Meslek örgütlerinin üyelerine, devamlı eğitimler verdiği, kılavuzlar yayımladığı, sosyal medya ile bireysel ve kurumsal bilgilendirmeler aracılığıyla destek verdiği, fakat meslek mensuplarının birçoğunun, meslek odalarının faaliyetlerini yeterli görmediği belirtilmiştir. Ayrıca meslek mensuplarının Covid-19 virüsünden dolayı artan iş yükü sebebiyle hata yapma ihtimali ve haksız rekabetin artması, beyannamelerin verilen sürede yetişmemesi vb. nedenlerden dolayı mesleki kaygılarını artmıştır. Resmi kurumlara teslim edilmesi gereken beyanname ve bildirimler ile ilgili düzenlemelerin geç yapılmasından dolayı sokağa çıkan ve evrakla temas eden meslek mensuplarından Covid-19 virüsüne yakalanan ve vefat edenler olmuştur. Vefat eden meslek mensupların ailelerine TÜRMOB'un sigorta fonundan destek verilmiş ve yarım kalan işleri diğer muhasebeciler arasında gönüllü olarak paylaştırılmıştır (Azaltun vd., 2022: 92-95).

TÜRMOB, salgından etkilenen meslek mensuplarının ve mükelleflerinin mücbir sebep hükümlerinden yararlanmasını sağlamıştır. Covid-19 sürecinde meslek mensuplarına kolaylık sağlamak adına Bilgiye Erişim Merkezi hizmete sunulmuştur. Aynı zamanda toplantı ve eğitimlerin aksamadan devam edebilmesi için E-TÜRMOB kurulmuş ve eğitim verebilmek için KGK'dan online eğitim yetkisi alınmıştır. Ayrıca TÜRMOB tarafından Ekonomi Raporu ile Covid-19 Salgının Sektörlere Etkileri Raporu hazırlanarak basın ve kamuoyu bilgilendirilmiştir (TÜRMOB, 2021).

Covid-19 virüsünün etkilerini azaltmak amacıyla TÜRMOB tarafından aşağıda belirtilen destek ve düzenlemeler getirilmiştir: (TÜRMOB, 2020)

- Can Suyu İşletme Kredisi: Pandemi sürecinden olumsuz etkilenen işletmelerin ticari faaliyetlerini sürdürebilmeleri ve olağan istihdam düzeyinin devamı için meslek mensuplarının ihtiyaçları olan kredi taleplerini karşılayabilmek adına işe devam kredi desteği-can suyu kredisi desteği verilmiştir.
- TÜRMOB Kredi Destek Paketi: TÜRMOB ile Halkbank arasında TÜRMOB üyelerinin ihtiyacı olan finansmanı karşılamak amacıyla, SMMM girişimcilerinin iş yerlerini açma, program satın alma, sarf malzeme, ofis ekipmanları ve işletme ile personel giderlerinde kullanılabilecek kredi desteği vermektedir.
- Covid-19 Salgını Nedeniyle Prim Ödemelerinin Ertelenmesi: KHK kapsamında vazife malullüğü aylığı bağlananlardan, başkasının yardım ve desteği olmadan yaşamak için hareket kısıtı olanlara ödenecek bakım ücreti ile ölüm gelir ve aylığı alan çocuklara yapılan fark ödemelerinde artış yapılmıştır.
- Kısa Çalışma Ödeneği: Covid-19 nedeniyle işverenlerin yaptıkları zorlayıcı sebep gerekçeli kısa çalışma başvuruları için, uygunluk tespitinin tamamlanması beklenmeksizin, işverenlerin beyanı doğrultusunda kısa çalışma ödemesi gerçekleştirilecektir.
- İşsizlik Ödeneği: Ücretsiz izne ayrılan, kısa çalışma ödeneğinden yararlanamayan ve 15/3/2020 tarihinden sonra iş sözleşmesi feshedilen işçi için üç ay süre ile günlük 39,24 TL işsizlik ödeneği getirilmiştir.
- Haksız Fiyat Değerlendirme Kurulu: Üretici, tedarikçi ve perakende işletmeler nezdinde bir mal veya hizmetin satış fiyatında olması gerekenden daha fazla artış yapılamayacağı ile ilgili yasal düzenleme yapılmıştır. Düzenlemeler yapmak ve denetim ile incelemelerde bulunarak idari para cezası uygulamak ve her türlü tedbiri almak amacıyla kurulmuştur.

Vaka sayılarının artmasıyla Türkiye’de sosyal ve ekonomik krizleri hafifletmek adına hükümet tarafından bazı önlemler alınmıştır. Bu çerçevede Ekonomik İstikrar Kalkanı adı altında, firmaların vergi ve kredi geri ödemelerinin ertelenmesi, kobilere finans desteği verilmesi, en düşük olarak belirlenen emekli maaşlarının yükseltilmesi gibi teşvikler uygulanmıştır. Ayrıca koruma kalkanı içerisinde sosyal destek programı, kısa çalışma ödeneği, nakdi ücret desteği ve işsizlik ödeneği de yer almaktadır (Ülev ve Yenice: 2022: 360).

Pandemi koşullarında işletme ve çalışanları konu alan yeni vergi ve teşvik paketlerinin açıklanması, beyannamelerin ertelenmesi gibi sürekli mevzuat değişiklik ve uygulamaları;

maddi geliri olmayan karmaşık iş süreçlerine yenilerini eklemiş ve meslek mensuplarının görevlerini ağırlaştırmıştır. Bunun yanında SGK e-bildirgelerinin verilme zorunluğu devam ederken vergisel ödevlerin ertelenmesi karışıklığa sebebiyet vermiştir. Kısıtlamalar nedeniyle uzun süre sokağa çıkamayan meslek mensupları, ertelenmeyen bildirimlerin cezai müeyyideleri ve dışarıdaki mecburi işlerin takibiyle birlikte yoğun iş yükü ile karşı karşıya kalmışlardır. (Azaltun vd., 2022: 93-95).

Pandemide yaşanan mevzuattaki değişiklikler ve belirsizlikler nedeniyle meslek mensupları, mükellefleri ve müşterileriyle sıkıntılar yaşamıştır. Mevzuattaki değişikliklerden olan mücbir sebep kapsamındaki firma tanımlarının tüm firmaları kapsamaması, kısa çalışma ödeneklerinin ve işsizlik sigortasının uygulanacağı kesim ve uygulama sürecinin kesin bir şekilde açıklanmaması, ödeme planlarındaki ödeme zamanlarının değişmesi aynı zamanda bazı beyanname tarihlerinin son gün ertelenmesi de iş süreçlerinde karışıklık ve aksaklıklar meydana gelmesine neden olmuştur (Selimoğlu vd., 2021: 6).

6. Risk Algısı

Risk, pek çok araştırmacı tarafından defalarca ele alınmış ve belirsizlik kavramıyla bağdaştırılmış bir kelimedir. Olabilecek herhangi bir karar alma noktasında gelecek zamandaki bir olayla ilgili net bir bilgiye sahip olamama yani kısaca “istenmeyen sonuçlarla karşılaşma olasılığı” olarak tanımlanabilir. Algı ise kişilerin olayları nasıl gördüğünü, nasıl yorumladığını, nasıl tepki verdiğini, neye inandığını belirlemek açısından düşünüldüğünde oldukça önemli bir kavramdır. Algı, insanın etrafındaki dünyayla bilişsel iletişimi, bireyin etrafındaki olayların farkına varma biçimi olarak tanımlanabilir (Karataş Yücel ve Yücel, 2017: 155-156).

Risk algısı, bir olayın sonucunda meydana gelen bir kaybın olması imkânını ve olası sonuçlarının önemini bireysel olarak yargılanmasıdır. Risk algısının önemli beş adet bileşeni; sağlık kaybı, zaman kaybı, para kaybı, yaşam tarzı kaybı ve tat kaybı şeklinde belirtilmiştir (Duygun, 2021: 145-155).

Risk algısı, bireylerin riskin özellikleri, ciddiyeti ve yönetilme tarzı konusunda oluşan öznel yargılardır. Önemli olan unsurlardan biri, riskin ürettiği, hissedilen kaygıyı arttıran ve büyük bir hızla toplumu çevreleyen öfke ve kızgınlık duygusudur. Birçok sosyal, kültürel, bağlamsal, bireysel ve toplumsal faktör risklerin değerlendirilmesini ve risk algısını etkiler (Cori vd., 2020: 3-6).

Herhangi bir olayda risk algılanması için ilk önce belirsiz olan durumun var olması gerekmektedir. Gerçekleşen belirsizlik olayı sonucunda ortaya çıkması olası sonuçlar risk

olarak adlandırılmakta ve bu sonuçlara ait belirsizliğin fazla olduğu durumlarda algılanan riskin ölçüsü artmaktadır. Risk algısı; kişilerin belirsizliklerle baş etme konusunda gösterdiği hareketler ve olası olumsuz getirilerinin etkilerini yorumlama yöntemleriyle meydana gelmektedir. Risk algısı, faaliyetlerin, dijital dünyanın ya da durumların belli olmayan etkileri hakkında kişilerin ipuçlarını toplaması, seçme ve değerlendirme aşamalarını içermektedir. Bu algılar bireylerin demografik özelliklerine, risk çeşidine ya da risk içeriğine göre değişiklik gösterebilir (Orhun, 2021: 25-27).

7. Covid-19 Risk Algısı

Covid-19 pandemisi insanların rutin yaşamın getirdiği strese ek olarak risk ve tehdit algılarını etkilemiş ve arttırmıştır. Algılanan stres, kişilerin stres unsurunu tehdit edici şekilde algılamasının ve bireysel kontrolü yitirmelerinin sonucudur. Koronavirüsün kişiler üzerinde ilk başta anksiyete olmak üzere psikolojik olarak birçok etkisi olduğu belirtilmektedir. Bireyler açısından pandemi süreci kişisel kontrollerini kaybettikleri, kendileri ve çevrelerindeki insanların hayatlarını tehlikeye atan bir hastalık olması sebebiyle tehdit unsuru olarak görülmektedir. Covid-19 virüsü ile mücadelede insanlar tarafından hissedilen tehditin sosyo-demografik ve bağlamsal özelliklerle arasındaki ilişkisi belirlenmeli ve bireylerin ruh sağlığı üzerindeki etkileri değerlendirilmelidir (Türkmen vd., 2021: 210).

Risk algısını arttıran ya da azaltan durumlar Cori vd. (2020) tarafından detaylı bir şekilde sınıflandırılmıştır:

- Gönüllülük: Risk olgusu gönüllü olarak yapılırsa (hızlı araç kullanmak, tehlikeli sporlar yapmak gibi) daha düşük seviyede algılanır. Aksine başkaları tarafından dayatılıyorsa risk algısı daha büyük ölçüde algılanmaktadır. Covid-19 sürecinde de yönlendirilemediği ve kontrol edilemediği için algı bu yönde olmaktadır. Sadece bireyler için değil, sağlık çalışanları ve hükümetler dahil kontrol edilmesi oldukça zor olduğu belirtilmektedir.
- Bilgi: Alışılmadık olan risk daha tehlikeli ve korkutucu olarak algılanır. Covid-19 virüsü, onu tespit etmek için geliştirilen testlerle, bilinmeyen tedavilerle ve çaresi olmayan bir virüs olarak tanınmıştır. Virüs tehdidine eşlik eden, çevrenin türettiği komplo teorileri de insandan kaynaklı bir virüs olduğu düşüncesi olarak insanlara korku ve rahatsızlık hissettirmiş ve bu da risk algısını arttırmıştır.
- Görünürlük: Covid-19'un görünmez bir risk faktörü olması, riskin ölçüsünü arttırmakta ve daha tehlikeli olarak algılanmaktadır.

- Güven: Risk faktörlerini yönetenlere karşı insanlar tarafından güven duyuluyorsa risk düşük seviyede algılanır.

Bireylerin risklere karşı yoğun duygusal tepkiler vermesi, pandeminin belirsiz ve korku verici olmasından kaynaklanmaktadır. Covid-19 salgını risk algısına göre kamu kurumlarında yüksek derecede endişe hissettirmiştir. Pandemi boyunca salgını önlemek amacıyla getirilen kısıtlamalardan dolayı yüz yüze iletişimin yerini telefon ve internet almıştır. Risk iletişiminde bireylerin bilgiyi kendi aralarında paylaşması hem risk algısını hem de riskle olan iletişimi etkilemektedir. Covid-19 risk algıları ve salgın önlemlerinin temel alındığı davranış biçimleri haberleşme ile şekillenen bireylerin, bilgi kirliliğinden dolayı infodemiye (aşırı ve asılsız bilgi veya haber salgınının, toplumda korku ve paniğe yol açarak, esas salgının yönetimini zorlaştırması) maruz kalmıştır. Böylece artan risk algısını azaltabilmek için belirsizliklerle mücadelede güvendikleri karar vericilerin, bilim adamlarının ve Türk Tabipleri Birliği'nin vereceği kararları referans aldıkları gözlemlenmiştir (Kılıç vd., 2021: 131-148).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

COVID-19 RİSK ALGISI VE MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ MESLEKİ FAALİYETLERİNE ETKİSİ

Covid-19 pandemi döneminde kısıtlamalar ve getirilen yeni düzenlemeler nedeniyle muhasebe meslek mensuplarının iş yükü ve iş stresinde artış meydana gelmiştir. Pandeminin meslek mensuplarına ve mesleki faaliyetlerine olumsuz etkisi olduğu görülmektedir. Yapılacak olan bu çalışmada meslek mensuplarının pandemi süresince mesleki streslerinin psikolojik olarak risk algılarına olan etki düzeyleri de değerlendirilmeye çalışılacaktır. Ayrıca cinsiyet, yaş, mesleki deneyim, mesleki unvan, eğitim durumu ve Covid-19 geçirip geçirmediğine göre pandemi sürecinde mesleklerine yönelik algıları ve Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı düzeyleri test edilmeye çalışılacaktır.

1. Araştırmanın Önemi Ve Literatüre Katkısı

Tüm dünyayı etkisi altına alan koronavirüsün muhasebe meslek mensupları üzerinde oluşturduğu kaygıyı anlamak sonrasında meslek mensupları ve meslek odaları ve bağlı diğer kuruluşlar tarafından müdahale planı geliştirebilmek açısından önemlidir. Ayrıca Covid-19 virüsünün muhasebe meslek mensupları üzerindeki etkisi ve mesleki anlamda strese neden oluşturan kaynakların ortaya çıkarılması, gelecekte yapılacak diğer çalışmalar için yol gösterici nitelikte olması bakımından önem arz etmektedir. Meslek mensupları ve stajyerler üzerinde Covid-19 pandemisinin mesleki yaşamlarına ve kendi psikolojik durumlarındaki olan etkisi üzerinde yapılmış olan çok az çalışma mevcuttur. Yapılan çalışmalar genellikle pandemi sürecinde meslek mensuplarının mesleki durumlarındaki değişimi ile ilgili durum tespit çalışması özelliği gösterdiği görülmüştür.

Topçu ve Demirkol (2021) çalışmalarında Yalova ilinde faaliyet gösteren Yalova SMMM Odası üyesi muhasebe ve müşavirlik mesleğini aktif olarak yapan ve bu meslek mensuplarının yanında çalışan stajyer mali müşavir adaylarının meslekte karşılaştıkları zorluklarda Covid-19 öncesi ve süresince farklılık olup olmadığının belirlenmesi amacıyla anket yapmışlardır. 59 meslek mensubunun dönüş yaptığı anket çalışmasında, cinsiyet, mesleki unvan, mesleki deneyim, çalışma şekli, pandemi öncesi ve sürecinde; mesleki gelir tutarı, mesleki çalışma, muhasebe meslek mensuplarının iş yoğunluğu, mesleki ücretlerin tahsil seviyesi, iş yükü, iş stresi, müşterilerle iletişim, uzaktan çalışma seviyesine ilişkin sorulara yer verilmiştir. Yapılan analizlere göre pandemi döneminde pandemi öncesine göre gelirlerde, muhasebe meslek mensuplarının iş yükü, iş stresi ve müşteri ilişkilerinde, aynı zamanda

uzaktan çalışma sıklığı arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bu çerçevede pandemi öncesi edinilen alışkanlıkların pandemi sonrası da devam edebilme olasılığı olduğu belirtilmektedir. Muhasebe meslek mensuplarının çalışma yapısı Covid-19 döneminde uzaktan çalışma açısından etkileneceği sonucuna ulaşılmıştır.

Kardeş Selimoğlu ve diğ. (2021) çalışmalarında stres kaynağı olarak belirtilen Covid-19 virüsünün muhasebe meslek mensupları üzerindeki etkisi ve nedenlerini araştırmışlardır. Araştırma yöntemi olarak nitel araştırma yöntemi kullanılmakta, araştırma aracı olarak derinlemesine görüşme yapılmıştır. 146 dk. 77 saniye süren görüşme sonucu elde edilen veriler analizinde ise içerik analizi yaklaşımı benimsenmiştir. Araştırma neticesinde Covid-19 virüsünün stres sebebi olarak yer almasında rutin muhasebe işleyişinin değişmesi, yeni yasa ve düzenlemelerle gelen mesleki belirsizlikler, artan iş yükü ve yoğunluğu, evrak toplama esnasında virüs bulaşma riski gibi meslek mensuplarını günlük yaşantısını ve kişisel gelişimine dahi etki eden sebepler belirlenmiştir. Görüşmeler muhasebe meslek mensuplarının kısıtlamalardan dolayı iş yoğunluğunun azaldığı algısının yanlış olduğunu göstermiştir. Bulgular; pandeminin meslek mensuplarının iş stresi üzerinde etkileri, iş yapış ve çalışma düzenindeki değişiklikler, muhasebe meslek mensuplarının günlük yaşantısına ve kişisel gelişimine etkileri, stres ve pandemi ile mücadele teknikleri, pandemide meslek odalarının süreç yönetimi, meslek mensuplarının Covid-19'a göre mesleğe bakış açıları başlıkları altında incelenmiştir. Araştırma sonucu olarak muhasebe mesleğine yeteri kadar önem verilmemesi ve yaşanan sıkıntılara rağmen hak ettikleri mesleki saygınlık ve değeri göremedikleri belirtilmiştir.

Erol ve Ayboğa (2021) çalışmalarında Covid-19'un muhasebe meslek mensuplarının mesleki faaliyetlerine etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma yüz yüze anket yöntemi kullanılarak İstanbul ilinin Bahçelievler, Şirinevler, Yenibosna ve Gaziosmanpaşa ilçelerinde toplam 72 SMMM meslek mensubu ile yapılmıştır. Araştırmalar Covid-19'un muhasebe meslek mensuplarının çalışma saatinin ve iş yükünün arttığını, ücret tahsili ve belge toplamakta sıkıntı yaşadıklarını ve bunlardan olumsuz etkilendiklerini göstermiştir. Bunlarla birlikte pandemi mesleki faaliyetleri arttırdığı gibi mükellef sayısında ve paralel olarak iş yoğunluğunda artış gösterdiği, resmi kurumlara ulaşmakta güçlük çekildiği belirtilmektedir. Meslek mensuplarının mesleki faaliyetlerini sürdürme zorunluluğu aynı zamanda kendilerinin ve ailelerinin sağlıklarını düşünmeleri bu süreci zorlaştırmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre meslek mensuplarının tamamına yakını mesleklerini yapamaz hale geldiklerini ve psikolojilerinin olumsuz yönde etkilendiğini vurgulamaktadır. Yazarlara göre devlet

yardımlarının serbest meslek ve hizmet sektörlerini de içine alarak genişletilmesi pandemi sürecinin daha sağlıklı geçebileceğini, kısmen de olsa muhasebe meslek mensuplarının sorunlarını çözebileceğini göstermektedir.

Beder (2021) çalışmasında muhasebe mesleğini ve mesleği icra edenlerin pandemi değişimi karşısında bireysel ve mesleki özellikleri kapsamında analizi yapılmakta, değişimle birlikte gelen sorunların çözümünde koçluk sistemi ile çözüm önerileri sunmaktadır. Bireyler rutin hayatlarında alışılmış uygulamaların dışında yeni değişimler ve sürprizlerle karşılaştığında bundan hoşlanmayıp direnç göstermektedir. Aynı şekilde muhasebe meslek mensubu bireylerin rutin iş hayatları dışında uygulama zorunluluğu olan faaliyetlerle karşılaştıklarında, meslek mensubu bireylerin farklı özellikleri de göz önünde bulundurulduğunda birçok sorunla karşı karşıya kaldığı belirtilmektedir. Bu problemlerin çözümündeki bireyler işinde uzmanlaşmış, deneyim sahibi, güvenilir, önemli gördükleri kişi ya da kurumlardan destek almak istemektedir. Sonuç olarak Covid-19 muhasebe mesleğini ve meslek mensuplarını ani ve zor değişimlere itmiş ve bu dayatmalara direnç gösterilmiştir. Bu direnç unsurunun altında yatan sebeplerin çözümlenmesi yapılmalı ve bireyler desteklenerek yeterlilik düzeyleri artırılmalıdır.

Güngör Karyağdı (2021) çalışmasında, Covid-19 virüsünün muhasebe meslek mensuplarının mesleki faaliyetlerini yerine getirmede yaşadıkları sorunları tespit etmektedir. Bu doğrultuda Muş ilinde bulunan 43 SMMM ile yüz yüze görüşerek anket yapılmıştır. Pandemide karşılaşılan sorunların muhasebe mensuplarının meslek ve işleyişine etkilerini anlamak amacıyla sorulan sorularda pandeminin mesleki açıdan ortaya çıkardığı olumsuzlukların tespit edilmesi hedeflenmektedir. Elde edilen verilerin çeşitli analiz tekniklerini kullanarak pandemi çalışma sistemini olumsuz yönde etkilediği gözlemlenmiştir. Meslek mensuplarının mükellef sayısında geçici olarak hizmet verilemediğinden azalma olmuş, evrak teslim ve yapılacak işler konusunda aksaklık yaşadıkları belirtilmektedir.

Buyruk Akbaba ve Bulut (2021) çalışmalarında Covid-19 pandemi sürecinin Diyarbakır ve Bitlis il ve ilçelerinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının mesleki tükenmişlik düzeylerine etkisini tespit etmişlerdir. İncelemeler sonucu muhasebe meslek mensuplarının tükenmişlik düzeylerini azaltacak öneriler sunulması hedeflenmektedir. Bu doğrultuda katılan 29 meslek mensubuna araştırmaya yönelik 22 maddelik Maslach Tükenmişlik Ölçeği (MBI)'nden sorular sorulmuştur. Sonuç olarak pandeminin katılımcılar üzerinde umutsuzluk hissi, kaygı, unutkanlık, dikkatsizlik ve bundan dolayı da özel usulsüzlük cezası alma, strese bağlı fiziksel şikâyetler, kolay sinirlenme ve değersizlik gibi etkileri olduğunu tespit

etmişlerdir. İş yoğunluğundan dolayı iş tanımında olmayan işleri yapmak zorunda kaldıklarını, müşterilerin işlerinden dolayı tahsilatların yapılamadığını, giderleri karşılayamama ve personel ücretlerini ödeyemediklerini belirten katılımcılar pandeminin bir an önce bitmesini istemişlerdir. Muhasebe meslek mensupları tükenmişlik düzeyi açısından etkilendikleri görülmektedir. Bu kaygı ve umutsuzluğun azaltılması devletin esnek çalışma saatlerine geçmesi, cezaların hafifletilmesi ve beyannamelerin verilme süresinin esnetilmesiyle mümkün olabileceği sonucuna ulaşmışlardır.

Katkat Özçelik (2021) çalışmasında, pandeminin muhasebe mesleğinin sunum değişikliklerine sebep olup olmadığı ve devletin aldığı ekonomik tedbirlerin muhasebecinin işini yapmasına ne derece etkisi olduğunu araştırmak amacıyla çeşitli illerden 29 SMMM ile görüşülerek mülakat çalışması yapılmıştır. Pandemi ile birlikte uzaktan çalışma dolayısıyla dijital dönüş daha çok artmıştır. Bulut sisteme sahip olan muhasebeciler bu dönemde işlerini aksatmadan yürütmeye devam ederken bulut sistemi olmayan çoğunluk karantina döneminde iş akışında sıkıntı yaşamışlardır. Meslek mensuplarının en çok iş yoğunluğunun artmasına neden olan uygulama, mevzuatın karışık, Sosyal Güvenlik Kurumu ile Türkiye İş Kurumu arasındaki uyumsuzluk ve formalitelerin çok olmasından dolayı kısmi çalışma ödeneği olmuştur. Ayrıca teşvikin yararlarının belirsizliği işçi ile işveren arasında sorunlara, muhasebecilerin işlerinin artmasına ve uzamasına neden olmuştur. Sonuç olarak yapılan uygulamalar mükelleflerin işlerinde kolaylık sağlamak amacıyla muhasebeciler aracı kılınmıştır. Artan yoğun iş temposu ve yeni uygulamalarla baş eden muhasebeciler karşılığını alamamışlardır.

Heltzer ve Mindak (2021) çalışmalarında, Covid-19 temelli ekonomik zorluklar, muhasebe meslek mensuplarının üretkenliğini, işlerini icra etme becerisini, müşteriler ve iş arkadaşlarıyla ilişkilerini devam ettirme yeteneklerini ve gelecekteki hizmetleri olabilecek müşterilere satma becerisini ne oranda engellediğini araştırmışlardır. İnternet üzerinden 149 adet anket ile muhasebeci ve birincil müşterilerin coğrafi ve demografik bilgileri toplanmıştır. Çalıştıkları firma büyüklüğü, mevcut konumları ve endüstri uzmanlığı konularında verilere ulaşılmıştır. Katılımcıların evden çalışma oranı ise %10,26'dan %40,02 rakamlarına yükseldiği vurgulanmaktadır. Ankete katılan muhasebe meslek mensuplarının %90'ından fazlası pandeminin müşterilerle yüz yüze görüşmeyi kısıtladığını, %50'den fazlası ise iş arkadaşlarıyla yüz yüze görüşmelerinin kısıtlandığını bildirmiştir. Ayrıca katılımcıların müşterilerinin %96,18'i ekonomik zorluklar çektiği de tespit edilmiştir. Muhasebeciler pandeminin, muhasebe mesleği üzerinde iz bırakacağına inanmaktadır. Covid-19'un getirdiği kısıtlama ve zorluklar,

muhasebecilerin üretkenliğini, iş yapma becerilerini, müşteri ve iş arkadaşlarıyla olan iletişim ve ilişkilerini engellediği vurgulanmaktadır. Salgının muhasebe meslek mensuplarının çalışmalarının kalitesine zarar verdiği belirtilmektedir.

Sofia Papadopoulou ve Maria Papadopoulou (2020) çalışmalarında Yunanistan’da muhasebe mesleğinin Covid-19 pandemisinden ne ölçüde etkilendiğini araştırmak ve bu doğrultuda muhasebecilerin pandemiye tepki olarak getirilen acil durum değişikliklerine nasıl adapte olduklarının tespiti ve mesleki anlamda ortaya çıkan sorunların belirlenmesini amaçlamışlardır. Araştırmada, 171 muhasebe meslek mensubuna basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle anket yapılmıştır. Anket sonuçları IBM SPSS Statistics Data Editör programı kullanılarak belirlenmiştir. Anketin ilk bölümünde muhasebecilerin mesleki faaliyetlerinin pandemiden nasıl etkilendiği araştırılmaktadır. Katılımcılar pandemide daha çok çalıştıklarını, aylık gelirlerinin azaldığını fakat iş taleplerinde artış olduğunu belirtmişlerdir. Anketin ikinci kısmında Covid-19’un kontrol altına alınması için getirilen tedbirleri, muhasebecilerin nasıl karşıladığının belirlenmesi için hazırlanmıştır. Katılımcılar bu değişiklikleri anlamak ve uygulamakta zorluk yaşadıkları ve çalışma saatlerindeki değişikliklerde zorlandıkları belirtilmiştir. Sonuç olarak Yunanistan’daki muhasebeciler özellikle zaman baskısı, işle alakalı stres, kaygı ve güvensizlik gibi olumsuz koşullar altında ücret almadan mesleki faaliyetlerine daha fazla zaman ayırarak kendi çabalarını gösterdikleri tespit edilmiştir.

Şıtak ve Yardımcıoğlu (2022) çalışmalarında Covid-19 pandemisi döneminde dijitalleşmenin muhasebe mesleğine ve meslek mensuplarına etkilerine yönelik algılarının belirlenmesini amaçlamışlardır. Adana ilinde aktif olarak çalışan 330 muhasebeci ile anket çalışması yapılmıştır. SPSS programı kullanılarak yapılan analizler sonucunda dijitalleşmenin muhasebecilerin unvan değişkeni açısından istatistik farklılık gösterdiği görülmüştür. Sonuç olarak meslek mensuplarının dijitalleşmeye değer verdikleri, bu alandaki gelişmeleri destekledikleri ve dijitalleşmenin muhasebe mesleğine olan değeri ve saygınlığı arttırabileceği yönünde ifadelere ulaşılmıştır.

Azaltun ve dig. (2022) çalışmalarında Covid-19 döneminde muhasebecilerin yaşadığı problemler, çalışma şekilleri, muhasebe mesleğinin dijital dönüşümü gibi süreçlere değinmiş ve muhasebenin Covid-19 sonrası nasıl şekilleneceğini konusunda araştırma yapmışlardır. Bu çerçevede anket yöntemiyle Türkiye genelinde toplam 111.361 katılımcıdan 1048 muhasebe meslek mensubuna ulaşılmıştır. Çalışmada Covid-19’dan dolayı muhasebe meslek mensuplarının psikolojik olarak etkilendiği, ofis ve ofis dışında yürütülen çalışmalardan dolayı Covid-19’a yakalanma endişeleri olduğu, rutine dayalı muhasebe faaliyetlerinin dijital

dönüşüme kaydığı ve bu dönüşümün hızla devam edeceği tespit edilmiştir. Ayrıca meslek mensuplarının ekonomik sıkıntılar yaşadığı, haksız rekabet, tahsilat sıkıntısı, maddi karşılığı olmayan işlerle uğraşmaları gibi sorunlarla uğraştığı belirtilmiştir. Sonuç olarak muhasebe mesleği ve meslek mensuplarının problemlerinin çözümünde, psikoloji, felsefe, sosyoloji, tarih gibi diğer bilimlerin de ele alınarak disiplinler arası yaklaşımın kullanılarak yol çizilebileceği belirtilmiştir.

Köse ve diğ. (2022) çalışmalarında Covid-19 sürecinde muhasebecilerin nasıl etkilendiği ve salgın sürecinde yapılan değişikliklere nasıl uyum sağladıklarını araştırmışlardır. Ayrıca meslek mensuplarının karşılaştığı sorunlar da tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda Isparta, Burdur ve Antalya illerinde muhasebe mesleğini icra eden 515 meslek mensubu ile anket çalışması yapılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre muhasebecilerin demografik faktörleri ile Covid-19 sürecinde meydana gelen değişiklikler arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Salgın sürecinde meslek mensuplarının mesleki faaliyetlerinde Covid-19'dan dolayı değişiklikler meydana geldiği ifade edilmiştir.

2. Araştırmanın Amacı

Günümüzde mesleki olarak strese maruz bırakan çevresel faktörlerden biri de tüm dünyayı saran Covid-19 salgınıdır. Muhasebe mesleği işleyişi gereği stresli bir iş olmasına ek olarak pandemi döneminde faaliyetlerine devam etmek zorunda olması nedeniyle muhasebe meslek mensuplarını daha fazla iş stresi altında bırakmıştır. Bu çalışmanın amacı bir stres faktörü olan Covid-19 virüsünün muhasebe meslek mensupları üzerindeki etkisi ve mesleki bağlamda strese neden oluşturan sebeplerin ortaya çıkarılmasıdır. Çalışmanın diğer amacı, muhasebe meslek mensuplarının ve stajyerlerin Covid-19 salgınından öncelikle mesleki faaliyetleri açısından nasıl etkilendiğini araştırmaktır. Ayrıca meslek mensupları ve meslek mensubu adaylarının mesleklerini icra ederken Covid-19 risk algısı da değerlendirilmeye çalışılacaktır.

3. Araştırmanın Varsayım Ve Sınırlılıkları

Araştırmanın evrenini Bilecik SMMM'na kayıtlı mesleğini aktif olarak sürdüren 83 SMMM ve 30 Stajyer oluşturmaktadır. YMM'ler sayılarının az olması sebebiyle araştırmaya dâhil edilmeyecektir. Araştırma dönemi pandemi esnasına denk gelmesi sebebiyle katılımcıların bulaş riskini göz önünde bulundurduğundan yüz yüze görüşmekten çekinmesi, evden çalışma ve esnek mesai saatlerinden dolayı araştırmaya 65 muhasebe meslek mensubu

ve stajyer ile katılım sağlanmıştır. Araştırmada araştırmaya katılan meslek mensuplarının ve stajyerlerin araştırma sorularını bilinçli ve istekli bir şekilde cevapladıkları varsayılmaktadır.

4. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada kullanılacak anket uygulanmadan önce Ek 1.¹'de verilen Bilecik SMMM Odası Başkanlığı'ndan 26.11.2021 tarihinde 087 sayılı gerekli izin alınmıştır. Anketin Ek 2.²'de verilen 04.01.2020 tarihinde 68161 sayılı Etik Kurul kararınca yapılması uygun görülmüştür. Araştırmada Danışman gözetiminde Araştırmacı ile birlikte hazırlanan anket öncelikle yüz yüze anket uygulaması şeklinde meslek mensubu ve stajyerlere uygulanmıştır. Ayrıca araştırmanın anket formu Google Forms uygulaması üzerinden hazırlanarak, 2022 yılının Şubat ve Mart aylarında internet üzerinden araştırma kapsamında olan meslek mensuplarına gönderilmiştir.

Araştırmanın anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Hazırlanan anket formu Topçu ve Demirkol (2021), Erol ve Ayboğa (2021), Buyruk Akbaba ve Bulut (2021) ve Güngör Karyagdi (2021) tarafından hazırlanan çalışmalarından revize edilmiştir ve Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı Ölçeği ise Sümen ve Adıbelli (2021) tarafından geliştirilen ve test edilmiş olan ölçekten derlenmiştir. Verilerin analizi; Anket ile toplanan veriler IBM SPSS istatistik programında analiz edilmiştir.

Birinci bölümde ankete katılan muhasebe meslek mensupların cinsiyeti, mesleki unvanı, eğitim düzeyi, mesleki deneyimi, Covid-19 karantinasında kalma durumları, Covid-19 geçirip geçirmeme gibi demografik sorulara yer verilmiştir. İkinci bölümde ise, pandemi sürecinde muhasebe meslek mensuplarının pandemiden kaynaklı olarak mesleklerini icra ederken karşılaşma ihtimali olan konulara ilişkin ifadeler 5'li Likert ölçeğine göre düzenlenmiştir. (5.Kesinlikle Katılıyorum, 4.Katılıyorum, 3.Kararsızım, 2. Katılmıyorum, 1.Kesinlikle Katılmıyorum). Üçüncü bölümde 5'li Likert ölçeğine göre hazırlanmış "Covid-19'un Yaşam Kalitesine Etkisi Ölçeği" kullanılmıştır.

. Elde edilen verilerin analizinde güvenilirlik, frekans dağılımları, parametrik testlerden T-testi ve Anova testleri uygulanmıştır.

5. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmada test edilen hipotezler aşağıda verilmiştir;

---

¹ Bilecik SMMM Odası Başkanlığı Anket İzni

² Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Etik Kurul İzni

H1: Cinsiyet değişkeni açısından meslek mensuplarının pandemi sürecinde mesleklerine yönelik algılarında istatistiki farklılık vardır.

H2: Yaş değişkeni açısından meslek mensuplarının pandemi sürecinde mesleklerine yönelik algılarında istatistiki farklılık vardır.

H3: Mesleki deneyim süresi açısından meslek mensuplarının pandemi sürecinde mesleklerine yönelik algılarında istatistiki farklılık vardır.

H4: Mesleki unvana göre meslek mensuplarının pandemi sürecinde mesleklerine yönelik algılarında istatistiki farklılık vardır.

H5: Covid-19 geçirip geçirmediğine göre meslek mensuplarının pandemi sürecinde mesleklerine yönelik algılarında istatistiki farklılık vardır.

H6: Covid-19 döneminde Covid-19 geçirme ile yaşam kalitesi risk algısı arasında istatistiki farklılık vardır.

6. Araştırmanın Frekans Analizi Ve Sonuçları

Bu bölümde, anket formunda olan ölçekler ve boyutlarının güvenilirlik analizi yapılmıştır. Araştırmada yararlanılan ölçeklerin güvenilirliklerinin tespitinde Cronbach's Alpha katsayısı kullanılmıştır. Güvenilirlik analizinin yapılmasıyla oluşan Alpha katsayısının değerlendirilmesi ise aşağıdaki gibidir (Kayış, 2018: 405):

- $0,00 \leq \alpha < 0,40$ aralığında ise ölçek güvenilir değil,
- $0,40 \leq \alpha < 0,60$ aralığında ise ölçeğin güvenilirliği düşük,
- $0,60 \leq \alpha < 0,80$ aralığında ise güvenilir,
- $0,80 \leq \alpha < 1,00$ aralığında ise yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Anketin ikinci bölümündeki Pandemi sürecinde muhasebe mesleği algısı ile ilgili 30 ifadeden oluşan değişkenler için alfa değeri 0,925 olarak tespit edilmiştir. Anketin üçüncü bölümündeki "Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı Ölçeği" için 6 sorudan oluşan ifadenin alfa değeri 0,867 olarak tespit edilmiştir. Bu verilerden yola çıkarak çalışmanın yüksek derecede güvenilir olduğu söylenebilir.

Tablo 3. 1. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımları

Cinsiyet	Sayı	Yüzde
Kadın	15	23,1
Erkek	50	76,9
Toplam	65	100

Tablo 3.1.'deki veriler katılımcıların cinsiyet dağılımlarını içermektedir. Katılımcıların 15 kişi ile %23,1'ini kadın katılımcılar, 50 kişi ile %76,9 oranla erkek katılımcılar oluşturmaktadır.

Tablo 3. 2. Katılımcıların Mesleki Unvan Dağılımları

Mesleki Unvan	Sayı	Yüzde
SM	6	9,2
SMMM	48	73,8
Stajyer	11	16,9
Toplam	65	100

Tablo 3.2.'ye göre ankete katılım sağlayan muhasebe meslek mensuplarının 6 kişi ile %9,2'sini SM, 48 kişi ile %73,8 olarak SMMM ve 11 kişi ile %16,9'unu yanlarında çalışan stajyerler oluşturmaktadır.

Tablo 3. 3. Katılımcıların Yaş Dağılımları

Yaş	Sayı	Yüzde
35 yaş ve altı	16	24,6
36-45 yaş	29	44,6
46 yaş ve üzeri	20	30,8
Toplam	65	100

Yukarıdaki verilere göre ankete katılan muhasebe meslek mensuplarının yaş dağılımları 16 kişi ile %24,6'sı 35 yaş ve altı, 29 kişi ile %44,6'sı 36-45 yaş aralığında ve 20 kişi ile %30,8'i 46 yaş ve üzerinde olduğu görülmektedir.

Tablo 3. 4. Katılımcıların Mezuniyet Durumları

Mezuniyet Durumu	Sayı	Yüzde
Lise	7	10,8
Ön Lisans	5	7,7
Lisans	45	69,2
Lisans Üstü	8	12,3
Toplam	65	100

Katılımcıların mezuniyet durumlarının 45 kişi ile %69,2'si lisans, 8 kişi ile %12,3'ü lisansüstü, 7 kişi ile %10,8'i lise ve 5 kişi ile %7,7'si ön lisans düzeyindedir. Tablo 3.4.'de görüldüğü üzere katılımcıların büyük bir çoğunluğunu lisans düzeyindeki muhasebe meslek mensupları oluşturmaktadır.

Tablo 3. 5. Katılımcıların Mesleki Deneyim Dağılımları

Mesleki Deneyim	Sayı	Yüzde
0-5 yıl	6	9,2
6-10 yıl	12	18,5
11-15 yıl	15	23,1
16-20 yıl	9	13,8
21 yıl ve üzeri	23	35,4
Toplam	65	100

Meslek mensupları Tablo 3.5.'e göre mesleki deneyimlerini 6 kişi ile %9,2'si 0-5 yıl arası, 12 kişi ile %18,5'i 6-10 yıl arası, 15 kişi ile %23,1'i 11-15 yıl arası, 9 kişi ile %13,8'i 16-20 yıl arası ve 23 kişi %35,4'ü 21 yıl ve üzeri olarak belirtmişlerdir.

Tablo 3. 6. Katılımcıların Covid-19 Virüsüne Yakalanma Durumları

Covid-19 Geçirme Durumu	Sayı	Yüzde
Evet	26	40,0
Hayır	39	60,0
Toplam	65	100

Katılımcılara Covid-19 geçirip geçirmediği sorulmuştur. Ankete cevap veren 26 kişi ile %40'ı evet, 39 kişi ile %60'ı hayır cevabını verdikleri görülmektedir.

Tablo 3. 7. Katılımcıların Karantina Durumları

Karantinaya Girme Durumu	Sayı	Yüzde
Evet	28	43,1
Hayır	37	56,9
Toplam	65	100

Tablo 3.7.'ye göre karantinaya giren muhasebe meslek mensupları 28 kişi ile %43,1'ini, girmeyenler ise 37 kişi ile %56,9'unu oluşturmaktadır. Covid-19 geçirmeyen katılımcıların da bir kısmının Covid-19 geçirmiş çalışma arkadaşları ya da aileleri ile bulaşma ihtimalinden dolayı karantinaya girdiği söylenebilir.

Tablo 3.8. Katılımcıların Covid-19'dan Etkilenme Düzeyleri

Covid-19 Etkisi	Sayı	Yüzde
Az etkiledi	7	10,8
Orta düzeyde etkiledi	32	49,2
Çok fazla etkiledi	26	40,0
Toplam	65	100

“Covid-19 günlük yaşamınızı ne kadar etkiledi?” sorusuna verilen yanıtlar ise muhasebe meslek mensupları tarafından %10,8 ile az etkiledi, %49,2 ile orta düzeyde etkiledi, %40,0 ile çok fazla etkiledi olarak işaretlenmiştir. Genel olarak bakıldığında meslek mensuplarının başarılı izolasyon döneminden geçmesi ve yarısından fazlasının Covid-19 virüsüyle karşılaşmamasına rağmen alınan kısıtlama ve alınan önlemlerden dolayı günlük yaşamlarında oldukça iz bıraktığı gözlemlenmektedir.

Tablo 3. 6. Katılımcıların Pandemi Sürecinde Meslekleri ile İlgili İfadeleri

Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısına Yönelik İfadeler	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Ortalama
1. Pandemi sürecinde iş yoğunluğumda (iş yükü, iş stresi) pandemi öncesine kıyasla artış olmuştur.	7,7	3,1	1,5	29,2	58,5	4,28
2. Pandeminin günlük yaşantım üzerinde olumsuz etkisi olmuştur.	6,2	3,1	1,5	35,4	53,8	4,28
3. Pandeminin kişisel gelişimim üzerinde olumsuz etkisi olmuştur.	13,8	10,8	7,7	36,9	30,8	3,60
4. Pandemi sürecinde pandemi öncesine kıyasla müşterilerle iletişimim kötüleşmiştir.	13,8	21,5	10,8	33,8	20,0	3,25
5. Pandemi sürecinde çalışma arkadaşlarımda azalma olmuştur.	13,8	49,2	4,6	15,4	16,9	2,72
6. Pandemi sürecinde pandemi öncesine kıyasla ücret tahsilinde gecikmeler daha fazla olmuştur.	6,2	3,1	4,6	35,4	50,8	4,22
7. Pandemi sürecinde gelir kaybına uğradım.	7,7	3,1	4,6	36,9	47,7	4,14
8. Pandemi sürecinde evrak toplama ve evraklara ulaşma konusunda daha fazla sorunlar yaşadım.	6,2	4,6	-	43,1	46,2	4,18
9. Pandemi döneminde mükellef sayımda artış yaşadım.	27,7	35,4	18,5	15,4	3,1	2,31
10. Pandemi döneminde resmî kurumlardaki işlemlerimde zorluklar yaşadım.	6,2	7,7	13,8	29,2	43,1	3,95
11. Pandemi sürecinde mesleki faaliyetlerimize devlet desteği artmıştır.	44,6	29,2	10,8	10,8	4,6	2,02
12. Pandemi sürecinde mesleki faaliyetlerimize mesleki birliklerin desteği artmıştır.	38,5	23,1	16,9	18,5	3,1	2,25
13. Pandemi sürecinde muhasebe programı/uygulaması satın alma ihtiyacım arttı.	27,7	26,2	6,2	32,3	7,7	2,66
14. Pandemi sürecinde müşterilerimin esnek çalışma saatleri benim çalışma saatlerimi etkiledi.	13,8	9,2	7,7	36,9	32,3	3,65
15. Pandemi nedeniyle iş yerinde esnek çalışma ya da dönüşümlü çalışma programı uygulamak zorunda kaldım.	16,9	9,2	4,6	41,5	27,7	3,54
16. Pandemi sürecinde meslek odalarının süreci yönetimi yeterliydi.	21,5	16,9	21,5	30,8	9,2	2,89
17. Pandemi sürecinde yasal olarak mücbir sebep kapsamına giren firma tanımındaki belirsizlik beni ve/veya müşterilerimi olumsuz etkiledi.	10,8	7,7	21,5	32,3	27,7	3,58
18. Pandemi sürecinde yeni yasal düzenlemeleri ve mevzuat değişikliklerini takip etmekte zorlandım.	16,9	20,0	9,2	26,2	27,7	3,28
19. Pandemi sürecinde Devlet finansmanına, vergi muafiyetlerine ve avantajlarına erişimde mükelleflerime daha fazla tavsiyede bulundum.	9,2	6,2	10,8	47,7	26,2	3,75
20. Pandemi sürecinde kısa çalışma ödeneği, salgın kredileri, işsizlik fonu ödemeleri, muhtasar ve prim hizmet beyannamesi, beyan ve bildirimler gibi uygulamalarda sıkıntı yaşadım.	9,2	20,0	9,2	32,3	29,2	3,52
21. Pandemi sürecinde bürokrasinin yoğunluğunda artış olduğunu düşünüyorum.	6,2	15,4	18,5	26,2	33,8	3,66

Tablo 3. 9. Devamı

Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısına Yönelik İfadeler	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Ortalama
22.Pandemi sürecinde kamu kurumlarının esnek çalışması işlerimi olumsuz etkiledi.	7,7	15,4	7,7	30,8	38,5	3,77
23.Pandemi sürecinde mücbir sebep kapsamında olan mükelleflerin tespitinde belirsizlik olduğunu düşünüyorum.	6,2	5,4	15,4	38,5	24,6	3,60
24.Pandemi sürecinde vergi cezalarının baskıya yol açtığını düşünüyorum.	7,7	15,4	15,4	35,4	26,2	3,57
25.Pandemi sürecinin e-fatura ve e-defter sürecinin gerekliliğini ortaya çıkardığını düşünüyorum.	0,8	0,8	3,8	3,8	0,8	3,63
26.Pandemi süreci home office tarzı çalışmayı arttırdı.	6,2	6,2	6,2	32,3	49,2	4,12
27.Pandemi sürecinde mükellef kotası uygulamasının gerekliliğini düşünüyorum.	12,3	2,3	3,8	2,3	9,2	3,54
28.Pandemi süreciyle birlikte mesleki olarak tükenmişlik hissi yaşadığım zamanlar oldu.	6,2	15,4	7,7	33,8	36,9	3,80
29.Pandemi sürecinin muhasebe mesleğinin önemini ortaya çıkardığını düşünüyorum.	3,1	7,7	12,3	36,9	40,0	4,03
30.Pandemi sürecinde muhasebe meslek mensuplarının ve çalışanlarının çalışma izni uygulamasının sağlıklı ilerlediğini düşünüyorum.	16,9	18,5	21,5	24,6	18,5	3,09

Tablo 3.9.'da katılımcı muhasebe meslek mensuplarının pandemi sürecinde meslekleriyle ilgili fikirlerini öğrenmek amacıyla 30 adet ifade yöneltilmiş ve 5'li Likert ölçeği kullanılmıştır. Yukarıdaki verilere göre katılımcılar en az; "Pandemi sürecinde mesleki faaliyetlerimize devlet desteği artmıştır (2,02)", "Pandemi sürecinde mesleki faaliyetlerimize mesleki birliklerin desteği artmıştır (2,25)", "Pandemi döneminde mükellef sayımda artış yaşadım (2,31)", "Pandemi sürecinde muhasebe programı/uygulaması satın alma ihtiyacım arttı (2,66)", "Pandemi sürecinde çalışma arkadaşlarımda azalma olmuştur (2,72)", "Pandemi sürecinde meslek odalarının süreci yönetimi yeterliydi (2,89)" ifadelerine katılmadıkları gözlemlenmektedir.

Ankete yanıt verme oranlarına göre katılımcılar en çok; "Pandemi sürecinde iş yoğunluğumda (iş yükü, iş stresi) pandemi öncesine kıyasla artış olmuştur (4,28)", "Pandeminin günlük yaşantım üzerinde olumsuz etkisi olmuştur (4,28)", "Pandemi sürecinde pandemi öncesine kıyasla ücret tahsilinde gecikmeler daha fazla olmuştur (4,22)", "Pandemi sürecinde evrak toplama ve evraklara ulaşma konusunda daha fazla sorunlar yaşadım (4,18)",

“Pandemi sürecinde gelir kaybına uğradım (4,14)”, “Pandemi süreci home office tarzı çalışmayı arttırdı (4,12)” ifadelerine katıldıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 3. 7. Katılımcıların Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı Ölçeği İfadeleri

Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı Ölçeği	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Ortalama
1. Yaşam kalitemin eskisinden daha düşük olduğunu düşünüyorum	7,7	3,1	9,2	43,1	39,9	3,98
2. Akıl sağlığımın kötüleştiğini düşünüyorum.	15,4	27,7	12,3	35,4	9,2	2,95
3. Fiziksel sağlığımın bozulabileceğini düşünüyorum.	6,2	18,5	6,2	46,2	23,1	3,62
4. Eskisinden daha gergin hissediyorum.	6,2	15,4	9,2	38,5	30,8	3,72
5. Eskisinden daha depresif hissediyorum.	6,2	23,1	7,7	40,0	23,1	3,51
6. Kişisel güvenliğimin risk altında olduğunu hissediyorum.	9,2	32,3	13,8	33,8	10,8	3,05

Tablo 3.10.'da görüldüğü üzere Covid-19'un katılımcıların yaşamlarını ne kadar etkilediğinin belirlenmesi amacıyla 6 adet ifade yöneltilmiş ve 5'li Likert ölçeği kullanılmıştır. Katılımcılar bu ifadelerden en az; “Akıl sağlığımın kötüleştiğini düşünüyorum (2,95)” ifadesine katılmadıklarını belirtmişlerdir. Buna karşılık katılımcıların çoğu; “Yaşam kalitemin eskisinden daha düşük olduğunu düşünüyorum (3,98)”, “Eskisinden daha gergin hissediyorum (3,72)” ifadelerine katılmışlardır.

Yaşam kalitesi ölçeğini genel olarak değerlendirmek gerekirse muhasebe meslek mensupları Covid-19 pandemisinin yaşamlarını kalitesiz hale getirdiğini, ruhsal ve fiziksel sağlıklarını olumsuz yönde etkilediğini vurgulamaktadır.

Pandemi döneminin muhasebe meslek mensuplarını olumsuz yönde etkilemesinde, sosyal yaşamın kısıtlanmasının sonucu oluşan problemler, meslek mensuplarının devamlı çalışma zorunluluğu ve boş vakitlerinin olmaması, daha önceden planlanmış eğitim ve sınavlara girememek, mükelleflerin maddi durumlarını göz önünde bulundurarak ücret alınmaması ve bundan dolayı elde edilen gelirden azalma gibi nedenler yer almaktadır (Selimoğlu, 2021: 14).

7. Araştırmanın Test Analizi Ve Sonuçları

Araştırma kapsamında yapılan anketlerin sonucunda elde edilen verilerin değerlendirilmesinde, analiz yöntemi olarak; T Testi (Independent Samples T Test) ve Oneway-Anova Testi (Scheffe) kullanılmıştır.

T Testi, incelenen bir değişken bakımından yalnızca bağımsız iki grup arasındaki anlamlı farkın olup olmadığının tespit edilmesine olanak sağlar. Karşılaştırması yapılacak olan iki grubun birbirinden tamamen bağımsız ve tesadüfi seçilmiş olması gereklidir. Her iki grubunda eşit olması gerekmemekte ancak varyansların eşit olmaması durumunda farklı T değerleri ele alınmaktadır ve sonuçlar bu farklılıklara göre yorumlanmaktadır (Coşkun vd., 2015: 188-189).

Katılımcıların "Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı" ve "Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı Ölçeği" ifadelerine vermiş oldukları cevaplar için; cinsiyet, deneyim, Covid-19 geçirip geçirmeme ve karantina durumu değişkeni açısından T Testi (Independent Samples T Test) uygulanmıştır.

Verilerin analizinde kullanılan diğer teknik ise Oneway-ANOVA Testidir. Bu testte ikiden fazla grup karşılaştırılabilir ancak gruplar arasındaki farklılığın hangi gruptan kaynaklandığı ANOVA Testiyle belirlenmemektedir. Bu aşamada farklılığa sebep olan grubun bulunması için Oneway-ANOVA Testi uygulanması gerekir. Gruplar arasındaki farkın tespitinde Scheffe Testi uygulanmıştır (Coşkun vd., 2015: 200-201).

Çalışmada katılımcıların "Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı" ve "Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı Ölçeği" ifadelerine vermiş oldukları cevaplar için; mesleki unvan, yaş ve deneyim değişkeni açısından Oneway-ANOVA (Scheffe) Testi uygulanmıştır.

Tablo 3. 8. Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı ile İlgili Cinsiyet Değişkeni Açısından Yapılan T Testi Sonuçları

Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı	Cinsiyet	N	Sigma 1	Sigma 2
1. Pandemi sürecinde iş yoğunluğumda (iş yükü, iş stresi) pandemi öncesine kıyasla artış olmuştur.	Kadın	15	,937	,298
	Erkek	50		,346
2. Pandeminin günlük yaşantım üzerinde olumsuz etkisi olmuştur.	Kadın	15	,169	,051
	Erkek	50		,119
3. Pandeminin kişisel gelişimim üzerinde olumsuz etkisi olmuştur.	Kadın	15	,051	,139
	Erkek	50		,204
4. Pandemi sürecinde pandemi öncesine kıyasla müşterilerle iletişimim kötüleşmiştir.	Kadın	15	,578	,020
	Erkek	50		,020
5. Pandemi sürecinde çalışma arkadaşlarımda azalma olmuştur.	Kadın	15	,034	,691
	Erkek	50		,641
6. Pandemi sürecinde pandemi öncesine kıyasla ücret tahsilinde gecikmeler daha fazla olmuştur.	Kadın	15	,519	,259
	Erkek	50		,306
7. Pandemi sürecinde gelir kaybına uğradım.	Kadın	15	,103	,072
	Erkek	50		,132
8. Pandemi sürecinde evrak toplama ve evraklara ulaşma konusunda daha fazla sorunlar yaşadım.	Kadın	15	,945	,199
	Erkek	50		,256
9. Pandemi döneminde mükellef sayımda artış yaşadım.	Kadın	15	,869	,722
	Erkek	50		,731
10. Pandemi döneminde resmî kurumlardaki işlemlerimde zorluklar yaşadım.	Kadın	15	,639	,296
	Erkek	50		,342

Tablo 3.11. Devamı

Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı	Cinsiyet	N	Sigma 1	Sigma 2
11. Pandemi sürecinde mesleki faaliyetlerimize devlet desteği artmıştır.	Kadın	15	,860	,851
	Erkek	50		,836
12. Pandemi sürecinde mesleki faaliyetlerimize mesleki birliklerin desteği artmıştır.	Kadın	15	,924	,942
	Erkek	50		,944
13. Pandemi sürecinde muhasebe programı/uygulaması satın alma ihtiyacım arttı.	Kadın	15	,179	,538
	Erkek	50		,523
14. Pandemi sürecinde müşterilerimin esnek çalışma saatleri benim çalışma saatlerimi etkiledi.	Kadın	15	,386	,722
	Erkek	50		,744
15. Pandemi nedeniyle iş yerinde esnek çalışma ya da dönüşümlü çalışma programı uygulamak zorunda kaldım.	Kadın	15	,048	,036
	Erkek	50		,068
16. Pandemi sürecinde meslek odalarının süreci yönetimi yeterliydi.	Kadın	15	,545	,891
	Erkek	50		,890
17. Pandemi sürecinde yasal olarak mücbir sebep kapsamına giren firma tanımındaki belirsizlik beni ve/veya müşterilerimi olumsuz etkiledi.	Kadın	15	,628	,686
	Erkek	50		,682
18. Pandemi sürecinde yeni yasal düzenlemeleri ve mevzuat değişikliklerini takip etmekte zorlandım.	Kadın	15	,875	,414
	Erkek	50		,445
19. Pandemi sürecinde Devlet finansmanına, vergi muafiyetlerine ve avantajlarına erişimde mükelleflerime daha fazla tavsiyede bulundum.	Kadın	15	,736	,865
	Erkek	50		,862
20. Pandemi sürecinde kısa çalışma ödeneği, salgın kredileri, işsizlik fonu ödemeleri, muhtasar ve prim hizmet beyannamesi, beyan ve bildirimler gibi uygulamalarda sıkıntı yaşadım.	Kadın	15	,817	,087
	Erkek	50		,092

Tablo 3.11. Devamı

Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı	Cinsiyet	N	Sigma 1	Sigma 2
21. Pandemi sürecinde bürokrasinin yoğunluğunda artış olduğunu düşünüyorum.	Kadın	15	,992	,037
	Erkek	50		,043
22. Pandemi sürecinde kamu kurumlarının esnek çalışması işlerimi olumsuz etkiledi.	Kadın	15	,759	,219
	Erkek	50		,237
23. Pandemi sürecinde mücbir sebep kapsamında olan mükelleflerin tespitinde belirsizlik olduğunu düşünüyorum.	Kadın	15	,592	,006
	Erkek	50		,011
24. Pandemi sürecinde vergi cezalarının baskıya yol açtığını düşünüyorum.	Kadın	15	,259	,043
	Erkek	50		,026
25. Pandemi sürecinin e-fatura ve e-defter sürecinin gerekliliğini ortaya çıkardığımı düşünüyorum.	Kadın	15	,827	,444
	Erkek	50		,429
26. Pandemi süreci home office tarzı çalışmayı arttırdı.	Kadın	15	,962	,833
	Erkek	50		,839
27. Pandemi sürecinde mükellef kotası uygulamasının gerekliliğini düşünüyorum.	Kadın	15	,847	,509
	Erkek	50		,509
28. Pandemi süreciyle birlikte mesleki olarak tükenmişlik hissi yaşadığım zamanlar oldu.	Kadın	15	,316	1,000
	Erkek	50		1,000
29. Pandemi sürecinin muhasebe mesleğinin önemini ortaya çıkardığımı düşünüyorum.	Kadın	15	,616	,673
	Erkek	50		,642
30. Pandemi sürecinde muhasebe meslek mensuplarının ve çalışanlarının çalışma izni uygulamasının sağlıklı ilerlediğini düşünüyorum.	Kadın	15	,311	,229
	Erkek	50		,179

Tablo 3.11.'de görüldüğü üzere pandemi sürecinde muhasebe mesleği algısı ile ilgili ifadelere verilen cevaplarla cinsiyet değişkeni açısından yapılan T Testi sonucunda kadın ve erkek katılımcılar arasında aşağıdaki ifadelerde anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir:

- 4. İfade “Pandemi sürecinde pandemi öncesine kıyasla müşterilerle iletişimim kötüleşmiştir.”,
- 21. İfade “Pandemi sürecinde bürokrasinin yoğunluğunda artış olduğunu düşünüyorum.”,
- 23. İfade “Pandemi sürecinde mücbir sebep kapsamında olan mükelleflerin tespitinde belirsizlik olduğunu düşünüyorum.”,
- 24. İfade “Pandemi sürecinde vergi cezalarının baskıya yol açtığını düşünüyorum.”.

Cinsiyet değişkeni açısından kadın ve erkek katılımcılar arasında diğer 26 ifade için anlamlı farklılık bulunamamış ve “H1: Cinsiyet değişkeni açısından meslek mensuplarının pandemi sürecinde mesleklerine yönelik algılarında istatistiki farklılık vardır.” hipotezi bu 4 ifadenin dışında kalan 26 ifade için reddedilmiştir.

Tablo 3. 9. Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı Ölçeği ile İlgili Cinsiyet Değişkeni Açısından Yapılan T Testi Sonuçları

Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı Ölçeği	Cinsiyet	N	Sigma 1	Sigma 2
1. Yaşam kalitemin eskisinden daha düşük olduğunu düşünüyorum	Kadın	15	,208	,080
	Erkek	50		,127
2. Akıl sağlığımın kötüleştiğini düşünüyorum.	Kadın	15	,436	,017
	Erkek	50		,017
3. Fiziksel sağlığımın bozulabileceğini düşünüyorum.	Kadın	15	,049	,044
	Erkek	50		,083
4. Eskisinden daha gergin hissediyorum.	Kadın	15	,297	,060
	Erkek	50		,087
5. Eskisinden daha depresif hissediyorum.	Kadın	15	,621	,022
	Erkek	50		,032
6. Kişisel güvenliğimin risk altında olduğunu hissediyorum.	Kadın	15	,847	,034
	Erkek	50		042

Tablo 3.12.'deki verilere göre Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı Ölçeği ile ilgili ifadelere verilen cevaplarla cinsiyet değişkeni açısından yapılan T Testi sonucunda kadın ve erkek katılımcılar arasında aşağıdaki ifadelerde anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir:

- 2. İfade “Akıl sağlığımın kötüleştiğini düşünüyorum.”,
- 5. İfade “Eskisinden daha depresif hissediyorum.”,
- 6. İfade “Kişisel güvenliğimin risk altında olduğunu hissediyorum.”.

Cinsiyet değişkeni açısından kadın ve erkek katılımcılar arasında diğer 3 ifade için anlamlı farklılık bulunamamış ve “H1: Cinsiyet değişkeni açısından meslek mensuplarının pandemi sürecinde mesleklerine yönelik algılarında istatistiki farklılık vardır.” hipotezi bu 3 ifadenin dışında kalan ifadelerde ret sonucu elde edilmiştir.

Yapılan T Testi sonuçlarına göre Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı Ölçeğindeki ifadelere verilen cevaplarda erkeklerin kadınlardan daha çok katıldıkları tespit edilmiştir. Buna göre kadın muhasebe meslek mensuplarının kendilerini güçlü göstermek istedikleri söylenebilir.

Tablo 3. 10. Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı ile İlgili İfadelerle Covid-19 Geçirme ve Karantina Durumu Değişkeni Açısından Yapılan T Testi Sonuçları

Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı	Covid-19 Geçirdiniz mi?	N	Sigma 1	Sigma 2	Karantina Durumu	N	Sigma 1	Sigma 2
1. Pandemi sürecinde iş yoğunluğumda (iş yükü, iş stresi) pandemi öncesine kıyasla artış olmuştur.	Evet	26	,819	,637	Evet	28	,655	,709
	Hayır	39		,636	Hayır	37		,707
2. Pandeminin günlük yaşantım üzerinde olumsuz etkisi olmuştur.	Evet	26	,664	,781	Evet	28	,816	,863
	Hayır	39		,787	Hayır	37		,865
3. Pandeminin kişisel gelişimim üzerinde olumsuz etkisi olmuştur.	Evet	26	,319	,639	Evet	28	,535	,887
	Hayır	39		,651	Hayır	37		,889
4. Pandemi sürecinde pandemi öncesine kıyasla müşterilerle iletişimim kötüleşmiştir.	Evet	26	,344	,322	Evet	28	,283	,375
	Hayır	39		,333	Hayır	37		,384
5. Pandemi sürecinde çalışma arkadaşlarımda azalma olmuştur.	Evet	26	,210	,334	Evet	28	,559	,748
	Hayır	39		,346	Hayır	37		,750
6. Pandemi sürecinde pandemi öncesine kıyasla ücret tahsilinde gecikmeler daha fazla olmuştur.	Evet	26	,750	,553	Evet	28	,624	,646
	Hayır	39		,554	Hayır	37		,645
7. Pandemi sürecinde gelir kaybına uğradım.	Evet	26	,482	,461	Evet	28	,297	,810
	Hayır	39		,451	Hayır	37		,806
8. Pandemi sürecinde evrak toplama ve evraklara ulaşma konusunda daha fazla sorunlar yaşadım.	Evet	26	,884	,613	Evet	28	,773	,519
	Hayır	39		,611	Hayır	37		,515
9. Pandemi döneminde mükellef sayımda artış yaşadım.	Evet	26	,390	,121	Evet	28	,523	,335
	Hayır	39		,194	Hayır	37		,343
10. Pandemi döneminde resmî kurumlardaki işlemlerimde zorluklar yaşadım.	Evet	26	,523	,803	Evet	28	,620	,952
	Hayır	39		,808	Hayır	37		,953

Tablo 3.13. Devamı

Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı	Covid-19 Geçirdiniz mi?	N	Sigma 1	Sigma 2	Karantina Durumu	N	Sigma 1	Sigma 2
11. Pandemi sürecinde mesleki faaliyetlerimize devlet desteği artmıştır.	Evet	26	,449	,900	Evet	28	,267	,169
	Hayır	39		,898	Hayır	37		,180
12. Pandemi sürecinde mesleki faaliyetlerimize mesleki birliklerin desteği artmıştır.	Evet	26	,997	,936	Evet	28	,352	,858
	Hayır	39		,936	Hayır	37		,857
13. Pandemi sürecinde muhasebe programı/uygulaması satın alma ihtiyacım arttı.	Evet	26	,051	,691	Evet	28	,402	,325
	Hayır	39		,682	Hayır	37		,321
14. Pandemi sürecinde müşterilerimin esnek çalışma saatleri benim çalışma saatlerimi etkiledi.	Evet	26	,322	,971	Evet	28	,076	,987
	Hayır	39		,970	Hayır	37		,986
15. Pandemi nedeniyle iş yerinde esnek çalışma ya da dönüşümlü çalışma programı uygulamak zorunda kaldım.	Evet	26	,346	,861	Evet	28	,641	,852
	Hayır	39		,858	Hayır	37		,851
16. Pandemi sürecinde meslek odalarının süreci yönetimi yeterliydi.	Evet	26	,721	,593	Evet	28	,484	,704
	Hayır	39		,600	Hayır	37		,702
17. Pandemi sürecinde yasal olarak mücbir sebep kapsamına giren firma tanımındaki belirsizlik beni ve/veya müşterilerimi olumsuz etkiledi.	Evet	26	,981	,665	Evet	28	,143	,751
	Hayır	39		,662	Hayır	37		,743
18. Pandemi sürecinde yeni yasal düzenlemeleri ve mevzuat değişikliklerini takip etmekte zorlandım.	Evet	26	,987	,637	Evet	28	,964	,967
	Hayır	39		,635	Hayır	37		,967
19. Pandemi sürecinde Devlet finansmanına, vergi muafiyetlerine ve avantajlarına erişimde mükelleflerime daha fazla tavsiyede bulundum.	Evet	26	,010	,161	Evet	28	,434	,390
	Hayır	39		,190	Hayır	37		,394
20. Pandemi sürecinde kısa çalışma ödeneği, salgın kredileri, işsizlik fonu ödemeleri, muhtasar ve prim hizmet beyannamesi, beyan ve bildirimler gibi uygulamalarda sıkıntı yaşadım.	Evet	26	,209	,656	Evet	28	,204	,804
	Hayır	39		,649	Hayır	37		,801

Tablo 3.13. Devamı

Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı	Covid-19 Geçirdiniz mi?	N	Sigma 1	Sigma 2	Karantina Durumu	N	Sigma 1	Sigma 2
21. Pandemi sürecinde bürokrasinin yoğunluğunda artış olduğunu düşünüyorum.	Evet	26	,617	,812	Evet	28	,070	,490
	Hayır	39		,809	Hayır	37		,474
22. Pandemi sürecinde kamu kurumlarının esnek çalışması işlerimi olumsuz etkiledi.	Evet	26	,297	,342	Evet	28	,829	,297
	Hayır	39		,344	Hayır	37		,289
23. Pandemi sürecinde mücbir sebep kapsamında olan mükelleflerin tespitinde belirsizlik olduğunu düşünüyorum.	Evet	26	,736	,770	Evet	28	,148	,967
	Hayır	39		,767	Hayır	37		,966
24. Pandemi sürecinde vergi cezalarının baskıya yol açtığını düşünüyorum.	Evet	26	,907	,659	Evet	28	,524	,853
	Hayır	39		,660	Hayır	37		,851
25. Pandemi sürecinin e-fatura ve e-defter sürecinin gerekliliğini ortaya çıkardığını düşünüyorum.	Evet	26	,645	,939	Evet	28	,125	,901
	Hayır	39		,939	Hayır	37		,898
26. Pandemi süreci home office tarzı çalışmayı arttırdı.	Evet	26	,937	,797	Evet	28	,134	,741
	Hayır	39		,798	Hayır	37		,732
27. Pandemi sürecinde mükellef kotası uygulamasının gerekliliğini düşünüyorum.	Evet	26	,012	,267	Evet	28	,046	,474
	Hayır	39		,243	Hayır	37		,463
28. Pandemi süreciyle birlikte mesleki olarak tükenmişlik hissi yaşadığım zamanlar oldu.	Evet	26	,108	,812	Evet	28	,171	,938
	Hayır	39		,805	Hayır	37		,936
29. Pandemi sürecinin muhasebe mesleğinin önemini ortaya çıkardığını düşünüyorum.	Evet	26	,472	,449	Evet	28	,262	,790
	Hayır	39		,441	Hayır	37		,788
30. Pandemi sürecinde muhasebe meslek mensuplarının ve çalışanlarının çalışma izni uygulamasının sağlıklı ilerlediğini düşünüyorum.	Evet	26	,654	,634	Evet	28	,859	,242
	Hayır	39		,637	Hayır	37		,243

Tablo 3. 11. Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı Ölçeği ile İlgili İfadelerle Covid-19 Geçirme ve Karantina Durumu Değişkeni Açısından Yapılan T Testi Sonuçları

Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı Ölçeği	Covid-19 Geçirdiniz mi?	N	Sigma 1	Sigma 2	Karantina Durumu	N	Sigma 1	Sigma 2
1. Yaşam kalitemin eskisinden daha düşük olduğunu düşünüyorum.	Evet	26	,008	,036	Evet	28	,039	,235
	Hayır	39		,019	Hayır	37		,217
2. Akıl sağlığımın kötüleştiğini düşünüyorum.	Evet	26	,861	,667	Evet	28	,433	,304
	Hayır	39		,664	Hayır	37		,295
3. Fiziksel sağlığımın bozulabileceğini düşünüyorum.	Evet	26	,006	,094	Evet	28	,002	,234
	Hayır	39		,076	Hayır	37		,215
4. Eskisinden daha gergin hissediyorum.	Evet	26	,086	,288	Evet	28	,022	,245
	Hayır	39		,266	Hayır	37		,226
5. Eskisinden daha depresif hissediyorum.	Evet	26	,430	,575	Evet	28	,018	,342
	Hayır	39		,566	Hayır	37		,325
6. Kişisel güvenliğimin risk altında olduğunu hissediyorum.	Evet	26	,803	,967	Evet	28	,453	,280
	Hayır	39		,967	Hayır	37		,273

Tablo 3.13.'de görülen verilere göre pandemi sürecinde muhasebe mesleği algısı ile ilgili ifadeler verilen cevaplarla Covid-19 geçirme değişkeni açısından yapılan T Testi sonucunda Covid-19 geçiren ve geçirmeyen katılımcılar ile pandemi sürecinde muhasebe mesleği algısı hakkındaki görüşleri arasında anlamlı fark olmadığı tespit edilmiştir. Buna göre “H5: Covid-19 geçirip geçirmediğine göre meslek mensuplarının pandemi sürecinde mesleklerine yönelik algılarında istatistiki farklılık vardır.” hipotezi 30 ifadenin tamamı için reddedilmiştir.

Tablo 3.14'de elde edilen verilere göre Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı Ölçeği ile ilgili Covid-19 geçirme değişkeni açısından yapılan T Testi sonucunda 1. ifade olan “Yaşam kalitemin eskisinden daha düşük olduğunu düşünüyorum.” ifadesinde istatistiki anlamda farklılık bulunmuştur. “H6: Covid-19 döneminde Covid-19 geçirme ile yaşam kalitesi risk algısı arasında istatistiki farklılık vardır.” hipotezi 1. ifade dışında diğer 5 ifade için reddedilmiştir.

Ankete katılan muhasebe meslek mensuplarının Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı Ölçeği ile karantinada kalma durumu açısından istatistiki anlamda fark olmadığı tespit edilmiştir. Ancak verilen cevap ortalamaları Covid-19 geçirmediği halde temaslı olduğu için karantina uygulamasına tabi olanların Covid-19 geçiren meslektaşlarıyla aynı süreci yaşamamasından dolayı daha olumsuz yanıtlar verdiklerini başka bir deyişle ifadelere daha çok katıldıklarını göstermektedir.

Tablo 3. 12. Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı ile İlgili İfadelerle Deneyim Değişkeni Açısından Yapılan T Testi Sonuçları

Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı	Deneyim	N	Sigma 1	Sigma 2
1. Pandemi sürecinde iş yoğunluğumda (iş yükü, iş stresi) pandemi öncesine kıyasla artış olmuştur.	0-15 Yıl	33	,406	,278
	16 Yıl ve Üstü	32		,276
2. Pandeminin günlük yaşantım üzerinde olumsuz etkisi olmuştur.	0-15 Yıl	33	,619	,035
	16 Yıl ve Üstü	32		,035
3. Pandeminin kişisel gelişimim üzerinde olumsuz etkisi olmuştur.	0-15 Yıl	33	,715	,396
	16 Yıl ve Üstü	32		,396
4. Pandemi sürecinde pandemi öncesine kıyasla müşterilerle iletişimim kötüleşmiştir.	0-15 Yıl	33	,125	,576
	16 Yıl ve Üstü	32		,577
5. Pandemi sürecinde çalışma arkadaşlarımda azalma olmuştur.	0-15 Yıl	33	,238	,603
	16 Yıl ve Üstü	32		,604
6. Pandemi sürecinde pandemi öncesine kıyasla ücret tahsilinde gecikmeler daha fazla olmuştur.	0-15 Yıl	33	,589	,357
	16 Yıl ve Üstü	32		,357
7. Pandemi sürecinde gelir kaybına uğradım.	0-15 Yıl	33	,920	,331
	16 Yıl ve Üstü	32		,331
8. Pandemi sürecinde evrak toplama ve evraklara ulaşma konusunda daha fazla sorunlar yaşadım.	0-15 Yıl	33	,104	,106
	16 Yıl ve Üstü	32		,105
9. Pandemi döneminde mükellef sayımda artış yaşadım.	0-15 Yıl	33	,050	,030
	16 Yıl ve Üstü	32		,029
10. Pandemi döneminde resmî kurumlardaki işlemlerimde zorluklar yaşadım.	0-15 Yıl	33	,683	,361
	16 Yıl ve Üstü	32		,360

Tablo 3.15. Devamı

Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı	Deneyim	N	Sigma 1	Sigma 2
11. Pandemi sürecinde mesleki faaliyetlerimize devlet desteği artmıştır.	0-15 Yıl	33	,290	,256
	16 Yıl ve Üstü	32		,255
12. Pandemi sürecinde mesleki faaliyetlerimize mesleki birliklerin desteği artmıştır.	0-15 Yıl	33	,040	,028
	16 Yıl ve Üstü	32		,028
13. Pandemi sürecinde muhasebe programı/uygulaması satın alma ihtiyacım arttı.	0-15 Yıl	33	,701	,144
	16 Yıl ve Üstü	32		,144
14. Pandemi sürecinde müşterilerimin esnek çalışma saatleri benim çalışma saatlerimi etkiledi.	0-15 Yıl	33	,846	,815
	16 Yıl ve Üstü	32		,815
15. Pandemi nedeniyle iş yerinde esnek çalışma ya da dönüşümlü çalışma programı uygulamak zorunda kaldım.	0-15 Yıl	33	,618	,411
	16 Yıl ve Üstü	32		,411
16. Pandemi sürecinde meslek odalarının süreci yönetimi yeterliydi.	0-15 Yıl	33	,844	,226
	16 Yıl ve Üstü	32		,226
17. Pandemi sürecinde yasal olarak mücbir sebep kapsamına giren firma tanımındaki belirsizlik beni ve/veya müşterilerimi olumsuz etkiledi.	0-15 Yıl	33	,859	,157
	16 Yıl ve Üstü	32		,157
18. Pandemi sürecinde yeni yasal düzenlemeleri ve mevzuat değişikliklerini takip etmekte zorlandım.	0-15 Yıl	33	,505	,493
	16 Yıl ve Üstü	32		,494
19. Pandemi sürecinde Devlet finansmanına, vergi muafiyetlerine ve avantajlarına erişimde mükelleflerime daha fazla tavsiyede bulundum.	0-15 Yıl	33	,676	,698
	16 Yıl ve Üstü	32		,698
20. Pandemi sürecinde kısa çalışma ödeneği, salgın kredileri, işsizlik fonu ödemeleri, muhtasar ve prim hizmet beyannamesi, beyan ve bildirimler gibi uygulamalarda sıkıntı yaşadım.	0-15 Yıl	33	,229	,058
	16 Yıl ve Üstü	32		,058

Tablo 3.15. Devamı

Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı	Deneyim	N	Sigma 1	Sigma 2
21. Pandemi sürecinde bürokrasinin yoğunluğunda artış olduğunu düşünüyorum.	0-15 Yıl	33	,050	,006
	16 Yıl ve Üstü	32		,006
22. Pandemi sürecinde kamu kurumlarının esnek çalışması işlerimi olumsuz etkiledi.	0-15 Yıl	33	,836	,233
	16 Yıl ve Üstü	32		,234
23. Pandemi sürecinde mücbir sebep kapsamında olan mükelleflerin tespitinde belirsizlik olduğunu düşünüyorum.	0-15 Yıl	33	,140	,007
	16 Yıl ve Üstü	32		,007
24. Pandemi sürecinde vergi cezalarının baskıya yol açtığını düşünüyorum.	0-15 Yıl	33	,154	,254
	16 Yıl ve Üstü	32		,253
25. Pandemi sürecinin e-fatura ve e-defter sürecinin gerekliliğini ortaya çıkardığını düşünüyorum.	0-15 Yıl	33	,120	,333
	16 Yıl ve Üstü	32		,334
26. Pandemi süreci home office tarzı çalışmayı arttırdı.	0-15 Yıl	33	,505	,297
	16 Yıl ve Üstü	32		,298
27. Pandemi sürecinde mükellef kotası uygulamasının gerekliliğini düşünüyorum.	0-15 Yıl	33	,494	,617
	16 Yıl ve Üstü	32		,618
28. Pandemi süreciyle birlikte mesleki olarak tükenmişlik hissi yaşadığım zamanlar oldu.	0-15 Yıl	33	,879	,938
	16 Yıl ve Üstü	32		,938
29. Pandemi sürecinin muhasebe mesleğinin önemini ortaya çıkardığını düşünüyorum.	0-15 Yıl	33	,125	,103
	16 Yıl ve Üstü	32		,104
30. Pandemi sürecinde muhasebe meslek mensuplarının ve çalışanlarının çalışma izni uygulamasının sağlıklı ilerlediğini düşünüyorum.	0-15 Yıl	33	,627	,070
	16 Yıl ve Üstü	32		,071

Tablo 3. 13. Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı Ölçeği ile İlgili İfadelerle Deneyim Değişkeni Açısından Yapılan T Testi Sonuçları

Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı Ölçeği	Deneyim	N	Sigma 1	Sigma 2
1. Yaşam kalitemin eskisinden daha düşük olduğunu düşünüyorum.	0-15 Yıl	33	,656	,748
	16 Yıl ve Üstü	32		,748
2. Akıl sağlığımın kötüleştiğini düşünüyorum.	0-15 Yıl	33	,037	,927
	16 Yıl ve Üstü	32		,927
3. Fiziksel sağlığımın bozulabileceğini düşünüyorum.	0-15 Yıl	33	,482	,639
	16 Yıl ve Üstü	32		,640
4. Eskisinden daha gergin hissediyorum.	0-15 Yıl	33	,448	,711
	16 Yıl ve Üstü	32		,711
5. Eskisinden daha depresif hissediyorum.	0-15 Yıl	33	,579	,183
	16 Yıl ve Üstü	32		,184
6. Kişisel güvenliğimin risk altında olduğunu hissediyorum.	0-15 Yıl	33	,220	,052
	16 Yıl ve Üstü	32		,052

Tablo 3.15.'deki verilere göre pandemi sürecinde muhasebe mesleği algısı ile ilgili ifadelere verilen cevaplarla deneyim değişkeni açısından yapılan T Testi sonucunda 0-15 yıl ve 16 yıl üstü deneyimdeki katılımcılar arasında aşağıdaki ifadelerde anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir;

- 9. ifade “Pandemi döneminde mükellef sayımda artış yaşadım.”,
- 12. ifade “Pandemi sürecinde mesleki faaliyetlerimize mesleki birliklerin desteği artmıştır.”,
- 21. ifade “Pandemi sürecinde bürokrasinin yoğunluğunda artış olduğunu düşünüyorum.”,
- 23. ifade “Pandemi sürecinde mücbir sebep kapsamında olan mükelleflerin tespitinde belirsizlik olduğunu düşünüyorum.”.

Pandemi sürecinde muhasebe mesleği algısı ile ilgili ifadelere verilen cevaplarla deneyim değişkeni açısından yapılan T Testi sonucunda diğer 26 ifade için anlamlı bir fark bulunamamıştır. “H3: Mesleki deneyim süresi açısından meslek mensuplarının pandemi sürecinde mesleklerine yönelik algılarında istatistiki farklılık vardır.” hipotezi 4 ifade dışında diğer 26 ifade için kabul edilmemiştir.

Tablo 3.16.'daki verilere göre Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı Ölçeği ile ilgili ifadelere verilen cevaplarla deneyim değişkeni açısından yapılan T Testi sonucunda 0-15 yıl ve 16 yıl üstü deneyime sahip katılımcılar arasında 6 ifadenin tamamında anlamlı fark olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 3. 14. Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı ile İlgili İfadelerle Mesleki Unvan Değişkeni Açısından Yapılan Oneway-Anova Testi Sonuçları

Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı	Mesleki Unvan	N	Sigma
1. Pandemi sürecinde iş yoğunluğumda (iş yükü, iş stresi) pandemi öncesine kıyasla artış olmuştur.	SM	6	,781
	SMMM	48	
	Stajyer	11	
	Toplam	65	
2. Pandeminin günlük yaşantım üzerinde olumsuz etkisi olmuştur.	SM	6	,176
	SMMM	48	
	Stajyer	11	
	Toplam	65	
3. Pandeminin kişisel gelişimim üzerinde olumsuz etkisi olmuştur.	SM	6	,751
	SMMM	48	
	Stajyer	11	
	Toplam	65	
4. Pandemi sürecinde pandemi öncesine kıyasla müşterilerle iletişimim kötüleşmiştir.	SM	6	,488
	SMMM	48	
	Stajyer	11	
	Toplam	65	
5. Pandemi sürecinde çalışma arkadaşlarımda azalma olmuştur.	SM	6	,966
	SMMM	48	
	Stajyer	11	
	Toplam	65	
6. Pandemi sürecinde pandemi öncesine kıyasla ücret tahsilinde gecikmeler daha fazla olmuştur.	SM	6	,665
	SMMM	48	
	Stajyer	11	
	Toplam	65	
7. Pandemi sürecinde gelir kaybına uğradım.	SM	6	,021
	SMMM	48	
	Stajyer	11	
	Toplam	65	
8. Pandemi sürecinde evrak toplama ve evraklara ulaşma konusunda daha fazla sorunlar yaşadım.	SM	6	,126
	SMMM	48	
	Stajyer	11	
	Toplam	65	
9. Pandemi döneminde mükellef sayımda artış yaşadım.	SM	6	,235
	SMMM	48	
	Stajyer	11	
	Toplam	65	
10. Pandemi döneminde resmî kurumlardaki işlemlerimde zorluklar yaşadım.	SM	6	,456
	SMMM	48	
	Stajyer	11	
	Toplam	65	

Tablo 3.17. Devamı

Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı	Mesleki Unvan	N	Sigma
11. Pandemi sürecinde mesleki faaliyetlerimize devlet desteği artmıştır.	SM	6	,662
	SMMM	48	
	Stajyer	11	
	Toplam	65	
12. Pandemi sürecinde mesleki faaliyetlerimize mesleki birliklerin desteği artmıştır.	SM	6	,971
	SMMM	48	
	Stajyer	11	
	Toplam	65	
13. Pandemi sürecinde muhasebe programı/uygulaması satın alma ihtiyacım arttı.	SM	6	,901
	SMMM	48	
	Stajyer	11	
	Toplam	65	
14. Pandemi sürecinde müşterilerimin esnek çalışma saatleri benim çalışma saatlerimi etkiledi.	SM	6	,075
	SMMM	48	
	Stajyer	11	
	Toplam	65	
15. Pandemi nedeniyle iş yerinde esnek çalışma ya da dönüşümlü çalışma programı uygulamak zorunda kaldım.	SM	6	,903
	SMMM	48	
	Stajyer	11	
	Toplam	65	
16. Pandemi sürecinde meslek odalarının süreci yönetimi yeterliydi.	SM	6	,310
	SMMM	48	
	Stajyer	11	
	Toplam	65	
17. Pandemi sürecinde yasal olarak mücbir sebep kapsamına giren firma tanımındaki belirsizlik beni ve/veya müşterilerimi olumsuz etkiledi.	SM	6	,040
	SMMM	48	
	Stajyer	11	
	Toplam	65	
18. Pandemi sürecinde yeni yasal düzenlemeleri ve mevzuat değişikliklerini takip etmekte zorlandım.	SM	6	,325
	SMMM	48	
	Stajyer	11	
	Toplam	65	
19. Pandemi sürecinde Devlet finansmanına, vergi muafiyetlerine ve avantajlarına erişimde mükelleflerime daha fazla tavsiyede bulundum.	SM	6	,591
	SMMM	48	
	Stajyer	11	
	Toplam	65	
20. Pandemi sürecinde kısa çalışma ödeneği, salgın kredileri, işsizlik fonu ödemeleri, muhtasar ve prim hizmet beyannamesi, beyan ve bildirimler gibi uygulamalarda sıkıntı yaşadım.	SM	6	,585
	SMMM	48	
	Stajyer	11	
	Toplam	65	

Tablo 3.17. Devamı

Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı	Mesleki Unvan	N	Sigma
21. Pandemi sürecinde bürokrasinin yoğunluğunda artış olduğunu düşünüyorum.	SM	6	,537
	SMMM	48	
	Stajyer	11	
	Toplam	65	
22. Pandemi sürecinde kamu kurumlarının esnek çalışması işlerimi olumsuz etkiledi.	SM	6	,542
	SMMM	48	
	Stajyer	11	
	Toplam	65	
23. Pandemi sürecinde mücbir sebep kapsamında olan mükelleflerin tespitinde belirsizlik olduğunu düşünüyorum.	SM	6	,169
	SMMM	48	
	Stajyer	11	
	Toplam	65	
24. Pandemi sürecinde vergi cezalarının baskıya yol açtığını düşünüyorum.	SM	6	,671
	SMMM	48	
	Stajyer	11	
	Toplam	65	
25. Pandemi sürecinin e-fatura ve e-defter sürecinin gerekliliğini ortaya çıkardığını düşünüyorum.	SM	6	,100
	SMMM	48	
	Stajyer	11	
	Toplam	65	
26. Pandemi süreci home office tarzı çalışmayı arttırdı.	SM	6	,753
	SMMM	48	
	Stajyer	11	
	Toplam	65	
27. Pandemi sürecinde mükellef kotası uygulamasının gerekliliğini düşünüyorum.	SM	6	,955
	SMMM	48	
	Stajyer	11	
	Toplam	65	
28. Pandemi süreciyle birlikte mesleki olarak tükenmişlik hissi yaşadığım zamanlar oldu.	SM	6	,616
	SMMM	48	
	Stajyer	11	
	Toplam	65	
29. Pandemi sürecinin muhasebe mesleğinin önemini ortaya çıkardığını düşünüyorum.	SM	6	,219
	SMMM	48	
	Stajyer	11	
	Toplam	65	
30. Pandemi sürecinde muhasebe meslek mensuplarının ve çalışanlarının çalışma izni uygulamasının sağlıklı ilerlediğini düşünüyorum.	SM	6	,348
	SMMM	48	
	Stajyer	11	
	Toplam	65	

Tablo 3. 15. Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı ile İlgili İfadelerle Mesleki Unvan Değişkeni Açısından Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı	Mesleki Unvan	Mesleki Unvan	Ortalama Fark	Sigma
1. Pandemi sürecinde iş yoğunluğumda (iş yükü, iş stresi) pandemi öncesine kıyasla artış olmuştur.	SM	SMMM	.208	.920
		Stajyer	.409	.793
	SMMM	SM	-.208	.920
		Stajyer	.201	.879
	Stajyer	SM	-.409	.793
		SMMM	-.201	.879
2. Pandeminin günlük yaşantım üzerinde olumsuz etkisi olmuştur.	SM	SMMM	.125	.964
		Stajyer	.773	.369
	SMMM	SM	-.125	.964
		Stajyer	.648	.202
	Stajyer	SM	-.773	.369
		SMMM	-.648	.202
3. Pandeminin kişisel gelişimim üzerinde olumsuz etkisi olmuştur.	SM	SMMM	.458	.754
		Stajyer	.364	.878
	SMMM	SM	-.458	.754
		Stajyer	-.095	.980
	Stajyer	SM	-.364	.878
		SMMM	.095	.980
4. Pandemi sürecinde pandemi öncesine kıyasla müşterilerle iletişimim kötüleşmiştir.	SM	SMMM	.604	.600
		Stajyer	.833	.494
	SMMM	SM	-.604	.600
		Stajyer	.229	.883
	Stajyer	SM	-.833	.494
		SMMM	-.229	.883
5. Pandemi sürecinde çalışma arkadaşlarımda azalma olmuştur.	SM	SMMM	-.042	.998
		Stajyer	-.152	.977
	SMMM	SM	.042	.998
		Stajyer	-.110	.972
	Stajyer	SM	.152	.977
		SMMM	.110	.972
6. Pandemi sürecinde pandemi öncesine kıyasla ücret tahsilinde gecikmeler daha fazla olmuştur.	SM	SMMM	.271	.853
		Stajyer	.500	.675
	SMMM	SM	-.271	.853
		Stajyer	.229	.826
	Stajyer	SM	-.500	.675
		SMMM	-.229	.826
7. Pandemi sürecinde gelir kaybına uğradım.	SM	SMMM	-.167	.941
		Stajyer	.894	.288
	SMMM	SM	.167	.941
		Stajyer	1.061*	.021
	Stajyer	SM	-.894	.288
		SMMM	-1.061*	.021

Tablo 3.18. Devamı

Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı	Mesleki Unvan	Mesleki Unvan	Ortalama Fark	Sigma
8. Pandemi sürecinde evrak toplama ve evraklara ulaşma konusunda daha fazla sorunlar yaşadım.	SM	SMMM	,417	,669
		Stajyer	1,030	,173
	SMMM	SM	-,417	,669
		Stajyer	,614	,237
	Stajyer	SM	-1,030	,173
		SMMM	-,614	,237
9. Pandemi döneminde mükellef sayımda artış yaşadım.	SM	SMMM	-,229	,895
		Stajyer	-,818	,363
	SMMM	SM	,229	,895
		Stajyer	-,589	,299
	Stajyer	SM	,818	,363
		SMMM	,589	,299
10. Pandemi döneminde resmî kurumlardaki işlemlerimde zorluklar yaşadım.	SM	SMMM	,146	,962
		Stajyer	,621	,601
	SMMM	SM	-,146	,962
		Stajyer	,475	,504
	Stajyer	SM	-,621	,601
		SMMM	-,475	,504
11. Pandemi sürecinde mesleki faaliyetlerimize devlet desteği artmıştır.	SM	SMMM	,396	,750
		Stajyer	,152	,970
	SMMM	SM	-,396	,750
		Stajyer	-,244	,832
	Stajyer	SM	-,152	,970
		SMMM	,244	,832
12. Pandemi sürecinde mesleki faaliyetlerimize mesleki birliklerin desteği artmıştır.	SM	SMMM	,083	,988
		Stajyer	,152	,972
	SMMM	SM	-,083	,988
		Stajyer	,068	,987
	Stajyer	SM	-,152	,972
		SMMM	-,068	,987
13. Pandemi sürecinde muhasebe programı/uygulaması satın alma ihtiyacım arttı.	SM	SMMM	-,208	,943
		Stajyer	-,045	,998
	SMMM	SM	,208	,943
		Stajyer	,163	,942
	Stajyer	SM	,045	,998
		SMMM	-,163	,942
14. Pandemi sürecinde müşterilerimin esnek çalışma saatleri benim çalışma saatlerimi etkiledi.	SM	SMMM	-1,042	,213
		Stajyer	-,258	,932
	SMMM	SM	1,042	,213
		Stajyer	,784	,229
	Stajyer	SM	,258	,932
		SMMM	-,784	,229

Tablo 3.18. Devamı

Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı	Mesleki Unvan	Mesleki Unvan	Ortalama Fark	Sigma
15. Pandemi nedeniyle iş yerinde esnek çalışma ya da dönüşümlü çalışma programı uygulamak zorunda kaldım.	SM	SMMM	-,250	,924
		Stajyer	-,121	,986
	SMMM	SM	,250	,924
		Stajyer	,129	,965
	Stajyer	SM	,121	,986
		SMMM	-,129	,965
16. Pandemi sürecinde meslek odalarının süreci yönetimi yeterliydi.	SM	SMMM	,875	,310
		Stajyer	,758	,525
	SMMM	SM	-,875	,310
		Stajyer	-,117	,965
	Stajyer	SM	-,758	,525
		SMMM	,117	,965
17. Pandemi sürecinde yasal olarak mücbir sebep kapsamına giren firma tanımındaki belirsizlik beni ve/veya müşterilerimi olumsuz etkiledi.	SM	SMMM	-1,146	,107
		Stajyer	-,424	,794
	SMMM	SM	1,146	,107
		Stajyer	,722	,222
	Stajyer	SM	,424	,794
		SMMM	-,722	,222
18. Pandemi sürecinde yeni yasal düzenlemeleri ve mevzuat değişikliklerini takip etmekte zorlandım.	SM	SMMM	-,438	,793
		Stajyer	,273	,936
	SMMM	SM	,438	,793
		Stajyer	,710	,363
	Stajyer	SM	-,273	,936
		SMMM	-,710	,363
19. Pandemi sürecinde Devlet finansmanına, vergi muafiyetlerine ve avantajlarına erişimde mükelleflerime daha fazla tavsiyede bulundum.	SM	SMMM	-,500	,629
		Stajyer	-,303	,883
	SMMM	SM	,500	,629
		Stajyer	,197	,886
	Stajyer	SM	,303	,883
		SMMM	-,197	,886
20. Pandemi sürecinde kısa çalışma ödeneği, salgın kredileri, işsizlik fonu ödemeleri, muhtasar ve prim hizmet beyannamesi, beyan ve bildirimler gibi uygulamalarda sıkıntı yaşadım.	SM	SMMM	-,292	,884
		Stajyer	,152	,976
	SMMM	SM	,292	,884
		Stajyer	,443	,623
	Stajyer	SM	-,152	,976
		SMMM	-,443	,623
21. Pandemi sürecinde bürokrasinin yoğunluğunda artış olduğunu düşünüyorum.	SM	SMMM	-,083	,989
		Stajyer	,394	,831
	SMMM	SM	,083	,989
		Stajyer	,477	,537
	Stajyer	SM	-,394	,831
		SMMM	-,477	,537

Tablo 3.18. Devamı

Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı	Mesleki Unvan	Mesleki Unvan	Ortalama Fark	Sigma
22. Pandemi sürecinde kamu kurumlarının esnek çalışması işlerimi olumsuz et.	SM	SMMM	-,021	,999
		Stajyer	,470	,785
	SMMM	SM	,021	,999
		Stajyer	,491	,546
	Stajyer	SM	-,470	,785
		SMMM	-,491	,546
23. Pandemi sürecinde mücbir sebep kapsamında olan mükelleflerin tespitinde belirsizlik olduğunu düşünüyorum.	SM	SMMM	-,250	,888
		Stajyer	,500	,708
	SMMM	SM	,250	,888
		Stajyer	,750	,173
	Stajyer	SM	-,500	,708
		SMMM	-,750	,173
24. Pandemi sürecinde vergi cezalarının baskıya yol açtığını düşünüyorum.	SM	SMMM	-,146	,965
		Stajyer	,227	,939
	SMMM	SM	,146	,965
		Stajyer	,373	,678
	Stajyer	SM	-,227	,939
		SMMM	-,373	,678
25. Pandemi sürecinin e-fatura ve e-defter sürecinin gerekliliğini ortaya çıkardığını düşünüyorum.	SM	SMMM	1,083	,161
		Stajyer	1,394	,112
	SMMM	SM	-1,083	,161
		Stajyer	,311	,772
	Stajyer	SM	-1,394	,112
		SMMM	-,311	,772
26. Pandemi süreci home office tarzı çalışmayı arttırdı.	SM	SMMM	-,188	,935
		Stajyer	,091	,989
	SMMM	SM	,188	,935
		Stajyer	,278	,780
	Stajyer	SM	-,091	,989
		SMMM	-,278	,780
27. Pandemi sürecinde mükellef kotası uygulamasının gerekliliğini düşünüyorum.	SM	SMMM	,125	,978
		Stajyer	,212	,955
	SMMM	SM	-,125	,978
		Stajyer	,087	,982
	Stajyer	SM	-,212	,955
		SMMM	-,087	,982
28. Pandemi süreciyle birlikte mesleki olarak tükenmişlik hissi yaşadığım zamanlar oldu.	SM	SMMM	-,042	,997
		Stajyer	,379	,843
	SMMM	SM	,042	,997
		Stajyer	,420	,617
	Stajyer	SM	-,379	,843
		SMMM	-,420	,617

Tablo 3.18. Devamı

Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı	Mesleki Unvan	Mesleki Unvan	Ortalama Fark	Sigma
29. Pandemi sürecinin muhasebe mesleğinin önemini ortaya çıkardığını düşünüyorum.	SM	SMMM	,646	,371
		Stajyer	,939	,220
	SMMM	SM	-,646	,371
		Stajyer	,294	,707
	Stajyer	SM	-,939	,220
		SMMM	-,294	,707
30. Pandemi sürecinde muhasebe meslek mensuplarının ve çalışanlarının çalışma izni uygulamasının sağlıklı ilerlediğini düşünüyorum.	SM	SMMM	,854	,358
		Stajyer	,652	,644
	SMMM	SM	-,854	,358
		Stajyer	-,203	,906
	Stajyer	SM	-,652	,644
		SMMM	,646	,371

Tablo 3. 19. Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı ile İlgili İfadelerle Mesleki Unvan Değişkeni Açısından Yapılan Oneway-Anova Testi Sonuçları

Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı	Mesleki Unvan	N	Sigma
1. Yaşam kalitemin eskisinden daha düşük olduğunu düşünüyorum.	SM	6	,998
	SMMM	48	
	Stajyer	11	
	Toplam	65	
2. Akıl sağlığımın kötüleştiğini düşünüyorum.	SM	6	,523
	SMMM	48	
	Stajyer	11	
	Toplam	65	
3. Fiziksel sağlığımın bozulabileceğini düşünüyorum.	SM	6	,550
	SMMM	48	
	Stajyer	11	
	Toplam	65	
4. Eskisinden daha gergin hissediyorum.	SM	6	,231
	SMMM	48	
	Stajyer	11	
	Toplam	65	
5. Eskisinden daha depresif hissediyorum.	SM	6	,406
	SMMM	48	
	Stajyer	11	
	Toplam	65	
6. Kişisel güvenliğimin risk altında olduğunu hissediyorum.	SM	6	,783
	SMMM	48	
	Stajyer	11	
	Toplam	65	

Tablo 3.17.'de görüldüğü üzere pandemi sürecinde muhasebe mesleği algısı ile ilgili ifadelere verilen cevaplarla deneyim değişkeni açısından yapılan Oneway-ANOVA Testi sonucunda 7. ifade olan “Pandemi sürecinde gelir kaybına uğradım.” ifadesinde fark bulunmuş, farkın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesinde ise Scheffe Testi uygulanmıştır. Tablo 3.18'deki Scheffe Testi sonucunda; 7. ifade için SMMM ile Stajyerler arasında istatistiki anlamda fark olduğu ve bu farkın SMMM lehine olduğu tespit edilmiştir. “H4: Mesleki unvana göre meslek mensuplarının pandemi sürecinde mesleklerine yönelik algılarında istatistiki farklılık vardır.” hipotezi 7. ifade dışında kalan diğer 29 ifade için ret sonucu elde edilmiştir.

Tablo 3.19.'da Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı ile ilgili ifadelere verilen cevaplarla mesleki unvan değişkeni açısından yapılan Oneway-ANOVA Testi ve aşağıda verilen Tablo 3.20.'de Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı ile ilgili ifadelere verilen cevaplarla mesleki unvan değişkeni açısından yapılan Scheffe Testi sonuçlarına göre SM, SMMM ve Stajyerler arasında anlamlı farklılık görülmemiştir. “H4: Mesleki unvana göre meslek mensuplarının pandemi sürecinde mesleklerine yönelik algılarında istatistiki farklılık vardır.” hipotezi 6 ifadenin tamamı için kabul edilmemiştir.

Tablo 3. 16. Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı ile İlgili İfadelerle Mesleki Unvan Değişkeni Açısından Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı	Mesleki Unvan	Mesleki Unvan	Ortalama Fark	Sigma
1. Yaşam kalitemin eskisinden daha düşük olduğunu düşünüyorum.	SM	SMMM	,021	,999
		Stajyer	,000	1,000
	SMMM	SM	-,021	,999
		Stajyer	-,021	,999
	Stajyer	SM	,000	1,000
		SMMM	,021	,999
2. Akıl sağlığımın kötüleştiğini düşünüyorum.	SM	SMMM	-,396	,778
		Stajyer	,030	,999
	SMMM	SM	,396	,778
		Stajyer	,426	,615
	Stajyer	SM	-,030	,999
		SMMM	-,426	,615
3. Fiziksel sağlığımın bozulabileceğini düşünüyorum.	SM	SMMM	-,208	,925
		Stajyer	,227	,934
	SMMM	SM	,208	,925
		Stajyer	,436	,566
	Stajyer	SM	-,227	,934
		SMMM	-,436	,566
4. Eskisinden daha gergin hissediyorum.	SM	SMMM	,813	,314
		Stajyer	1,045	,249
	SMMM	SM	-,813	,314
		Stajyer	,233	,850
	Stajyer	SM	-1,045	,249
		SMMM	-,233	,850
5. Eskisinden daha depresif hissediyorum.	SM	SMMM	,729	,411
		Stajyer	,712	,538
	SMMM	SM	-,729	,411
		Stajyer	-,017	,999
	Stajyer	SM	-,712	,538
		SMMM	,017	,999
6. Kişisel güvenliğimin risk altında olduğunu hissediyorum.	SM	SMMM	-,104	,981
		Stajyer	,182	,959
	SMMM	SM	,104	,981
		Stajyer	,286	,787
	Stajyer	SM	-,182	,959
		SMMM	-,286	,787

Tablo 3. 17. Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı ile İlgili İfadelerle Yaş Değişkeni Açısından Yapılan Oneway-Anova Testi Sonuçları

Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı	Yaş	N	Sigma
1. Pandemi sürecinde iş yoğunluğumda (iş yükü, iş stresi) pandemi öncesine kıyasla artış olmuştur.	35 Yaş ve Altı	16	,705
	36-45 Yaş	29	
	46 Yaş ve Üzeri	20	
	Toplam	65	
2. Pandeminin günlük yaşantım üzerinde olumsuz etkisi olmuştur.	35 Yaş ve Altı	16	,244
	36-45 Yaş	29	
	46 Yaş ve Üzeri	20	
	Toplam	65	
3. Pandeminin kişisel gelişimim üzerinde olumsuz etkisi olmuştur.	35 Yaş ve Altı	16	,222
	36-45 Yaş	29	
	46 Yaş ve Üzeri	20	
	Toplam	65	
4. Pandemi sürecinde pandemi öncesine kıyasla müşterilerle iletişimim kötüleşmiştir.	35 Yaş ve Altı	16	,326
	36-45 Yaş	29	
	46 Yaş ve Üzeri	20	
	Toplam	65	
5. Pandemi sürecinde çalışma arkadaşlarımda azalma olmuştur.	35 Yaş ve Altı	16	,256
	36-45 Yaş	29	
	46 Yaş ve Üzeri	20	
	Toplam	65	
6. Pandemi sürecinde pandemi öncesine kıyasla ücret tahsilinde gecikmeler daha fazla olmuştur.	35 Yaş ve Altı	16	,638
	36-45 Yaş	29	
	46 Yaş ve Üzeri	20	
	Toplam	65	
7. Pandemi sürecinde gelir kaybına uğradım.	35 Yaş ve Altı	16	,056
	36-45 Yaş	29	
	46 Yaş ve Üzeri	20	
	Toplam	65	
8. Pandemi sürecinde evrak toplama ve evraklara ulaşma konusunda daha fazla sorunlar yaşadım.	35 Yaş ve Altı	16	,258
	36-45 Yaş	29	
	46 Yaş ve Üzeri	20	
	Toplam	65	
9. Pandemi döneminde mükellef sayımda artış yaşadım.	35 Yaş ve Altı	16	,018
	36-45 Yaş	29	
	46 Yaş ve Üzeri	20	
	Toplam	65	
10. Pandemi döneminde resmî kurumlardaki işlemlerimde zorluklar yaşadım.	35 Yaş ve Altı	16	,602
	36-45 Yaş	29	
	46 Yaş ve Üzeri	20	
	Toplam	65	

Tablo 3.21. Devamı

Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı	Yaş	N	Sigma
11. Pandemi sürecinde mesleki faaliyetlerimize devlet desteği artmıştır.	35 Yaş ve Altı	16	,220
	36-45 Yaş	29	
	46 Yaş ve Üzeri	20	
	Toplam	65	
12. Pandemi sürecinde mesleki faaliyetlerimize mesleki birliklerin desteği artmıştır.	35 Yaş ve Altı	16	,570
	36-45 Yaş	29	
	46 Yaş ve Üzeri	20	
	Toplam	65	
13. Pandemi sürecinde muhasebe programı/uygulaması satın alma ihtiyacım arttı.	35 Yaş ve Altı	16	,720
	36-45 Yaş	29	
	46 Yaş ve Üzeri	20	
	Toplam	65	
14. Pandemi sürecinde müşterilerimin esnek çalışma saatleri benim çalışma saatlerimi etkiledi.	35 Yaş ve Altı	16	,666
	36-45 Yaş	29	
	46 Yaş ve Üzeri	20	
	Toplam	65	
15. Pandemi nedeniyle iş yerinde esnek çalışma ya da dönüşümlü çalışma programı uygulamak zorunda kaldım.	35 Yaş ve Altı	16	,621
	36-45 Yaş	29	
	46 Yaş ve Üzeri	20	
	Toplam	65	
16. Pandemi sürecinde meslek odalarının süreci yönetimi yeterliydi.	35 Yaş ve Altı	16	,298
	36-45 Yaş	29	
	46 Yaş ve Üzeri	20	
	Toplam	65	
17. Pandemi sürecinde yasal olarak mücbir sebep kapsamına giren firma tanımındaki belirsizlik beni ve/veya müşterilerimi olumsuz etkiledi.	35 Yaş ve Altı	16	,587
	36-45 Yaş	29	
	46 Yaş ve Üzeri	20	
	Toplam	65	
18. Pandemi sürecinde yeni yasal düzenlemeleri ve mevzuat değişikliklerini takip etmekte zorlandım.	35 Yaş ve Altı	16	,194
	36-45 Yaş	29	
	46 Yaş ve Üzeri	20	
	Toplam	65	
19. Pandemi sürecinde Devlet finansmanına, vergi muafiyetlerine ve avantajlarına erişimde mükelleflerime daha fazla tavsiyede bulundum.	35 Yaş ve Altı	16	,232
	36-45 Yaş	29	
	46 Yaş ve Üzeri	20	
	Toplam	65	
20. Pandemi sürecinde kısa çalışma ödeneği, salgın kredileri, işsizlik fonu ödemeleri, muhtasar ve prim hizmet beyannamesi, beyan ve bildirimler gibi uygulamalarda sıkıntı yaşadım.	35 Yaş ve Altı	16	,095
	36-45 Yaş	29	
	46 Yaş ve Üzeri	20	
	Toplam	65	

Tablo 3.211. Devamı

Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı	Yaş	N	Sigma
21. Pandemi sürecinde bürokrasinin yoğunluğunda artış olduğunu düşünüyorum.	35 Yaş ve Altı	16	,095
	36-45 Yaş	29	
	46 Yaş ve Üzeri	20	
	Toplam	65	
22. Pandemi sürecinde kamu kurumlarının esnek çalışması işlerimi olumsuz etkiledi.	35 Yaş ve Altı	16	,322
	36-45 Yaş	29	
	46 Yaş ve Üzeri	20	
	Toplam	65	
23. Pandemi sürecinde mücbir sebep kapsamında olan mükelleflerin tespitinde belirsizlik olduğunu düşünüyorum.	35 Yaş ve Altı	16	,154
	36-45 Yaş	29	
	46 Yaş ve Üzeri	20	
	Toplam	65	
24. Pandemi sürecinde vergi cezalarının baskıya yol açtığını düşünüyorum.	35 Yaş ve Altı	16	,575
	36-45 Yaş	29	
	46 Yaş ve Üzeri	20	
	Toplam	65	
25. Pandemi sürecinin e-fatura ve e-defter sürecinin gerekliliğini ortaya çıkardığını düşünüyorum.	35 Yaş ve Altı	16	,636
	36-45 Yaş	29	
	46 Yaş ve Üzeri	20	
	Toplam	65	
26. Pandemi süreci home office tarzı çalışmayı arttırdı.	35 Yaş ve Altı	16	,180
	36-45 Yaş	29	
	46 Yaş ve Üzeri	20	
	Toplam	65	
27. Pandemi sürecinde mükellef kotası uygulamasının gerekliliğini düşünüyorum.	35 Yaş ve Altı	16	,735
	36-45 Yaş	29	
	46 Yaş ve Üzeri	20	
	Toplam	65	
28. Pandemi süreciyle birlikte mesleki olarak tükenmişlik hissi yaşadığım zamanlar oldu.	35 Yaş ve Altı	16	,751
	36-45 Yaş	29	
	46 Yaş ve Üzeri	20	
	Toplam	65	
29. Pandemi sürecinin muhasebe mesleğinin önemini ortaya çıkardığını düşünüyorum.	35 Yaş ve Altı	16	,802
	36-45 Yaş	29	
	46 Yaş ve Üzeri	20	
	Toplam	65	
30. Pandemi sürecinde muhasebe meslek mensuplarının ve çalışanlarının çalışma izni uygulamasının sağlıklı ilerlediğini düşünüyorum.	35 Yaş ve Altı	16	,242
	36-45 Yaş	29	
	46 Yaş ve Üzeri	20	
	Toplam	65	

Tablo 3. 18. Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı ile İlgili İfadelerle Yaş Değişkeni Açısından Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı	Yaş	Yaş	Ortalama Fark	Sigma
1. Pandemi sürecinde iş yoğunluğumda (iş yükü, iş stresi) pandemi öncesine kıyasla artış olmuştur.	35 Yaş ve Altı	36-45 Yaş	-,282	,745
		46 Yaş ve Üzeri	-,288	,768
	36-45 Yaş	35 Yaş ve Altı	,282	,745
		46 Yaş ve Üzeri	-,005	1,000
	46 Yaş ve Üzeri	35 Yaş ve Altı	,288	,768
		36-45 Yaş	,005	1,000
2. Pandeminin günlük yaşantım üzerinde olumsuz etkisi olmuştur.	35 Yaş ve Altı	36-45 Yaş	-,338	,603
		46 Yaş ve Üzeri	-,613	,244
	36-45 Yaş	35 Yaş ve Altı	,338	,603
		46 Yaş ve Üzeri	-,274	,682
	46 Yaş ve Üzeri	35 Yaş ve Altı	,613	,244
		36-45 Yaş	,274	,682
3. Pandeminin kişisel gelişimim üzerinde olumsuz etkisi olmuştur.	35 Yaş ve Altı	36-45 Yaş	,474	,546
		46 Yaş ve Üzeri	-,200	,911
	36-45 Yaş	35 Yaş ve Altı	-,474	,546
		46 Yaş ve Üzeri	-,674	,250
	46 Yaş ve Üzeri	35 Yaş ve Altı	,200	,911
		36-45 Yaş	,674	,250
4. Pandemi sürecinde pandemi öncesine kıyasla müşterilerle iletişimim kötüleşmiştir.	35 Yaş ve Altı	36-45 Yaş	,250	,842
		46 Yaş ve Üzeri	-,350	,748
	36-45 Yaş	35 Yaş ve Altı	-,250	,842
		46 Yaş ve Üzeri	-,600	,326
	46 Yaş ve Üzeri	35 Yaş ve Altı	,350	,748
		36-45 Yaş	,600	,326
5. Pandemi sürecinde çalışma arkadaşlarımda azalma olmuştur.	35 Yaş ve Altı	36-45 Yaş	,586	,381
		46 Yaş ve Üzeri	,050	,994
	36-45 Yaş	35 Yaş ve Altı	-,586	,381
		46 Yaş ve Üzeri	-,536	,395
	46 Yaş ve Üzeri	35 Yaş ve Altı	-,050	,994
		36-45 Yaş	,536	,395
6. Pandemi sürecinde pandemi öncesine kıyasla ücret tahsilinde gecikmeler daha fazla olmuştur.	35 Yaş ve Altı	36-45 Yaş	-,110	,950
		46 Yaş ve Üzeri	-,338	,663
	36-45 Yaş	35 Yaş ve Altı	,110	,950
		46 Yaş ve Üzeri	-,228	,779
	46 Yaş ve Üzeri	35 Yaş ve Altı	,338	,663
		36-45 Yaş	,228	,779
7. Pandemi sürecinde gelir kaybına uğradım.	35 Yaş ve Altı	36-45 Yaş	-,513	,347
		46 Yaş ve Üzeri	-,925	,056
	36-45 Yaş	35 Yaş ve Altı	,513	,347
		46 Yaş ve Üzeri	-,412	,455
	46 Yaş ve Üzeri	35 Yaş ve Altı	,925	,056
		36-45 Yaş	,412	,455

Tablo 3.22. Devamı

Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı	Yaş	Yaş	Ortalama Fark	Sigma
8. Pandemi sürecinde evrak toplama ve evraklara ulaşma konusunda daha fazla sorunlar yaşadım.	35 Yaş ve Altı	36-45 Yaş	-,429	,449
		46 Yaş ve Üzeri	-,588	,277
	36-45 Yaş	35 Yaş ve Altı	,429	,449
		46 Yaş ve Üzeri	-,159	,881
	46 Yaş ve Üzeri	35 Yaş ve Altı	,588	,277
		36-45 Yaş	,159	,881
9. Pandemi döneminde mükellef sayımda artış yaşadım.	35 Yaş ve Altı	36-45 Yaş	,302	,669
		46 Yaş ve Üzeri	1,000*	,027
	36-45 Yaş	35 Yaş ve Altı	-,302	,669
		46 Yaş ve Üzeri	,698	,091
	46 Yaş ve Üzeri	35 Yaş ve Altı	-1,000*	,027
		36-45 Yaş	-,698	,091
10. Pandemi döneminde resmî kurumlardaki işlemlerimde zorluklar yaşadım.	35 Yaş ve Altı	36-45 Yaş	-,347	,658
		46 Yaş ve Üzeri	-,363	,674
	36-45 Yaş	35 Yaş ve Altı	,347	,658
		46 Yaş ve Üzeri	-,016	,999
	46 Yaş ve Üzeri	35 Yaş ve Altı	,363	,674
		36-45 Yaş	,016	,999
11. Pandemi sürecinde mesleki faaliyetlerimize devlet desteği artmıştır.	35 Yaş ve Altı	36-45 Yaş	,472	,444
		46 Yaş ve Üzeri	,688	,230
	36-45 Yaş	35 Yaş ve Altı	-,472	,444
		46 Yaş ve Üzeri	,216	,822
	46 Yaş ve Üzeri	35 Yaş ve Altı	-,688	,230
		36-45 Yaş	-,216	,822
12. Pandemi sürecinde mesleki faaliyetlerimize mesleki birliklerin desteği artmıştır.	35 Yaş ve Altı	36-45 Yaş	,030	,997
		46 Yaş ve Üzeri	,375	,670
	36-45 Yaş	35 Yaş ve Altı	-,030	,997
		46 Yaş ve Üzeri	,345	,638
	46 Yaş ve Üzeri	35 Yaş ve Altı	-,375	,670
		36-45 Yaş	-,345	,638
13. Pandemi sürecinde muhasebe programı/uygulaması satın alma ihtiyacım arttı.	35 Yaş ve Altı	36-45 Yaş	-,009	1,000
		46 Yaş ve Üzeri	,300	,816
	36-45 Yaş	35 Yaş ve Altı	,009	1,000
		46 Yaş ve Üzeri	,309	,751
	46 Yaş ve Üzeri	35 Yaş ve Altı	-,300	,816
		36-45 Yaş	-,309	,751
14. Pandemi sürecinde müşterilerimin esnek çalışma saatleri benim çalışma saatlerimi etkiledi.	35 Yaş ve Altı	36-45 Yaş	-,384	,680
		46 Yaş ve Üzeri	-,325	,787
	36-45 Yaş	35 Yaş ve Altı	,384	,680
		46 Yaş ve Üzeri	,059	,990
	46 Yaş ve Üzeri	35 Yaş ve Altı	,325	,787
		36-45 Yaş	-,059	,990

Tablo 3.22. Devamı

Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı	Yaş	Yaş	Ortalama Fark	Sigma
15. Pandemi nedeniyle iş yerinde esnek çalışma ya da dönüşümlü çalışma programı uygulamak zorunda kaldım.	35 Yaş ve Altı	36-45 Yaş	-,250	,924
		46 Yaş ve Üzeri	-,121	,986
	36-45 Yaş	35 Yaş ve Altı	,250	,924
		46 Yaş ve Üzeri	,129	,965
	46 Yaş ve Üzeri	35 Yaş ve Altı	,121	,986
		36-45 Yaş	-,129	,965
16. Pandemi sürecinde meslek odalarının süreci yönetimi yeterliydi.	35 Yaş ve Altı	36-45 Yaş	,875	,310
		46 Yaş ve Üzeri	,758	,525
	36-45 Yaş	35 Yaş ve Altı	-,875	,310
		46 Yaş ve Üzeri	-,117	,965
	46 Yaş ve Üzeri	35 Yaş ve Altı	-,758	,525
		36-45 Yaş	,117	,965
17. Pandemi sürecinde yasal olarak mücbir sebep kapsamına giren firma tanımındaki belirsizlik beni ve/veya müşterilerimi olumsuz etkiledi.	35 Yaş ve Altı	36-45 Yaş	-1,146	,107
		46 Yaş ve Üzeri	-,424	,794
	36-45 Yaş	35 Yaş ve Altı	1,146	,107
		46 Yaş ve Üzeri	,722	,222
	46 Yaş ve Üzeri	35 Yaş ve Altı	,424	,794
		36-45 Yaş	-,722	,222
18. Pandemi sürecinde yeni yasal düzenlemeleri ve mevzuat değişikliklerini takip etmekte zorlandım.	35 Yaş ve Altı	36-45 Yaş	-,438	,793
		46 Yaş ve Üzeri	,273	,936
	36-45 Yaş	35 Yaş ve Altı	,438	,793
		46 Yaş ve Üzeri	,710	,363
	46 Yaş ve Üzeri	35 Yaş ve Altı	-,273	,936
		36-45 Yaş	-,710	,363
19. Pandemi sürecinde Devlet finansmanına, vergi muafiyetlerine ve avantajlarına erişimde mükelleflerime daha fazla tavsiyede bulundum.	35 Yaş ve Altı	36-45 Yaş	-,500	,629
		46 Yaş ve Üzeri	-,303	,883
	36-45 Yaş	35 Yaş ve Altı	,500	,629
		46 Yaş ve Üzeri	,197	,886
	46 Yaş ve Üzeri	35 Yaş ve Altı	,303	,883
		36-45 Yaş	-,197	,886
20. Pandemi sürecinde kısa çalışma ödeneği, salgın kredileri, işsizlik fonu ödemeleri, muhtasar ve prim hizmet beyannamesi, beyan ve bildirimler gibi uygulamalarda sıkıntı yaşadım.	35 Yaş ve Altı	36-45 Yaş	-,292	,884
		46 Yaş ve Üzeri	,152	,976
	36-45 Yaş	35 Yaş ve Altı	,292	,884
		46 Yaş ve Üzeri	,443	,623
	46 Yaş ve Üzeri	35 Yaş ve Altı	-,152	,976
		36-45 Yaş	-,443	,623
21. Pandemi sürecinde bürokrasinin yoğunluğunda artış olduğunu düşünüyorum.	35 Yaş ve Altı	36-45 Yaş	-,083	,989
		46 Yaş ve Üzeri	,394	,831
	36-45 Yaş	35 Yaş ve Altı	,083	,989
		46 Yaş ve Üzeri	,477	,537
	46 Yaş ve Üzeri	35 Yaş ve Altı	-,394	,831
		36-45 Yaş	-,477	,537

Tablo 3.22. Devamı

Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı	Yaş	Yaş	Ortalama Fark	Sigma
22. Pandemi sürecinde kamu kurumlarının esnek çalışması işlerimi olumsuz et.	35 Yaş ve Altı	36-45 Yaş	-,287	,784
		46 Yaş ve Üzeri	-,663	,331
	36-45 Yaş	35 Yaş ve Altı	,287	,784
		46 Yaş ve Üzeri	-,376	,620
	46 Yaş ve Üzeri	35 Yaş ve Altı	,663	,331
		36-45 Yaş	,376	,620
23. Pandemi sürecinde mücbir sebep kapsamında olan mükelleflerin tespitinde belirsizlik olduğunu düşünüyorum.	35 Yaş ve Altı	36-45 Yaş	-,267	,768
		46 Yaş ve Üzeri	-,750	,174
	36-45 Yaş	35 Yaş ve Altı	,267	,768
		46 Yaş ve Üzeri	-,483	,377
	46 Yaş ve Üzeri	35 Yaş ve Altı	,750	,174
		36-45 Yaş	,483	,377
24. Pandemi sürecinde vergi cezalarının baskıya yol açtığını düşünüyorum.	35 Yaş ve Altı	36-45 Yaş	,149	,931
		46 Yaş ve Üzeri	-,238	,854
	36-45 Yaş	35 Yaş ve Altı	-,149	,931
		46 Yaş ve Üzeri	-,386	,575
	46 Yaş ve Üzeri	35 Yaş ve Altı	,238	,854
		36-45 Yaş	,386	,575
25. Pandemi sürecinin e-fatura ve e-defter sürecinin gerekliliğini ortaya çıkardığını düşünüyorum.	35 Yaş ve Altı	36-45 Yaş	,254	,828
		46 Yaş ve Üzeri	,425	,637
	36-45 Yaş	35 Yaş ve Altı	-,254	,828
		46 Yaş ve Üzeri	,171	,907
	46 Yaş ve Üzeri	35 Yaş ve Altı	-,425	,637
		36-45 Yaş	-,171	,907
26. Pandemi süreci home office tarzı çalışmayı arttırdı.	35 Yaş ve Altı	36-45 Yaş	-,254	,779
		46 Yaş ve Üzeri	,375	,627
	36-45 Yaş	35 Yaş ve Altı	,254	,779
		46 Yaş ve Üzeri	,629	,180
	46 Yaş ve Üzeri	35 Yaş ve Altı	-,375	,627
		36-45 Yaş	-,629	,180
27. Pandemi sürecinde mükellef kotası uygulamasının gerekliliğini düşünüyorum.	35 Yaş ve Altı	36-45 Yaş	,336	,735
		46 Yaş ve Üzeri	,200	,910
	36-45 Yaş	35 Yaş ve Altı	-,336	,735
		46 Yaş ve Üzeri	-,136	,944
	46 Yaş ve Üzeri	35 Yaş ve Altı	-,200	,910
		36-45 Yaş	,136	,944
28. Pandemi süreciyle birlikte mesleki olarak tükenmişlik hissi yaşadığım zamanlar oldu.	35 Yaş ve Altı	36-45 Yaş	-,168	,915
		46 Yaş ve Üzeri	-,325	,752
	36-45 Yaş	35 Yaş ve Altı	,168	,915
		46 Yaş ve Üzeri	-,157	,915
	46 Yaş ve Üzeri	35 Yaş ve Altı	,325	,752
		36-45 Yaş	,157	,915

Tablo 3.22. Devamı

Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı	Yaş	Yaş	Ortalama Fark	Sigma
29. Pandemi sürecinin muhasebe mesleğinin önemini ortaya çıkardığını düşünüyorum.	35 Yaş ve Altı	36-45 Yaş	-,041	,993
		46 Yaş ve Üzeri	,163	,903
	36-45 Yaş	35 Yaş ve Altı	,041	,993
		46 Yaş ve Üzeri	,203	,809
	46 Yaş ve Üzeri	35 Yaş ve Altı	-,163	,903
		36-45 Yaş	-,203	,809
30. Pandemi sürecinde muhasebe meslek mensuplarının ve çalışanlarının çalışma izni uygulamasının sağlıklı ilerlediğini düşünüyorum.	35 Yaş ve Altı	36-45 Yaş	,528	,462
		46 Yaş ve Üzeri	,763	,253
	36-45 Yaş	35 Yaş ve Altı	-,528	,462
		46 Yaş ve Üzeri	,234	,838
	46 Yaş ve Üzeri	35 Yaş ve Altı	-,763	,253
		36-45 Yaş	-,234	,838

Tablo 3. 19. Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı ile İlgili İfadelerle Yaş Değişkeni Açısından Yapılan Oneway-Anova Testi Sonuçları

Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı	Yaş	N	Sigma
1. Yaşam kalitemin eskisinden daha düşük olduğunu düşünüyorum.	35 Yaş ve Altı	16	,503
	36-45 Yaş	29	
	46 Yaş ve Üzeri	20	
	Toplam	65	
2. Akıl sağlığımın kötüleştiğini düşünüyorum.	35 Yaş ve Altı	16	,252
	36-45 Yaş	29	
	46 Yaş ve Üzeri	20	
	Toplam	65	
3. Fiziksel sağlığımın bozulabileceğini düşünüyorum.	35 Yaş ve Altı	16	,015
	36-45 Yaş	29	
	46 Yaş ve Üzeri	20	
	Toplam	65	
4. Eskisinden daha gergin hissediyorum.	35 Yaş ve Altı	16	,092
	36-45 Yaş	29	
	46 Yaş ve Üzeri	20	
	Toplam	65	
5. Eskisinden daha depresif hissediyorum.	35 Yaş ve Altı	16	,004
	36-45 Yaş	29	
	46 Yaş ve Üzeri	20	
	Toplam	65	
6. Kişisel güvenliğimin risk altında olduğunu hissediyorum.	35 Yaş ve Altı	16	,005
	36-45 Yaş	29	
	46 Yaş ve Üzeri	20	
	Toplam	65	

Tablo 3.23.'de görüldüğü üzere pandemi sürecinde muhasebe mesleği algısı ile ilgili ifadelere verilen cevaplarla yaş değişkeni açısından yapılan Oneway-ANOVA Testi sonucunda 9. ifade olan “Pandemi döneminde mükellef sayımda artış yaşadım.” ifadesinde fark bulunmuş, farkın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesinde ise Scheffe Testi uygulanmıştır. Tablo 3.22'deki Scheffe Testi sonucunda; 9. ifade için 35 yaş ve altı olan meslek mensupları ile 46 yaş ve üzeri olan meslek mensupları arasında istatistiki anlamda fark olduğu ve bu farkın 35 yaş ve altı olan meslek mensuplarının lehine olduğu tespit edilmiştir. “H2: Yaş değişkeni açısından meslek mensuplarının pandemi sürecinde mesleklerine yönelik algılarında istatistiki farklılık vardır.” hipotezi 9. ifade dışında diğer 29 ifade için ret sonucu elde edilmiştir.

Tablo 3.23.'de Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı ile ilgili ifadelere verilen cevaplarla yaş değişkeni açısından yapılan Oneway-ANOVA Testi sonucunda aşağıdaki ifadelerde istatistiki anlamda farklılık tespit edilmiştir:

- 3. ifade “Fiziksel sağlığımın bozulabileceğini düşünüyorum.”,
- 5. ifade “Eskisinden daha depresif hissediyorum.”,
- 6. ifade “Kişisel güvenliğimin risk altında olduğunu hissediyorum.”.

Yaş değişkeni açısından yapılan Oneway-ANOVA Testi sonucunda ortaya çıkan farkların hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesinde aşağıda verilen Tablo 3.24.'deki Scheffe Testi uygulanmıştır:

- 3. ifade için 46 yaş ve üzeri olan meslek mensupları ile 36-45 yaş arası olan meslek mensupları arasında istatistiki anlamda fark olduğu ve bu farkın 46 yaş ve üzeri olan meslek mensuplarının lehine olduğu tespit edilmiştir.
- 5. ifade için 46 yaş ve üzeri olan meslek mensupları ile 36-45 yaş arası olan meslek mensupları arasında istatistiki anlamda fark olduğu ve bu farkın 46 yaş ve üzeri olan meslek mensuplarının lehine olduğu tespit edilmiştir.
- 6. ifade için 46 yaş ve üzeri olan meslek mensupları ile 36-45 yaş arası olan meslek mensupları arasında istatistiki anlamda fark olduğu ve bu farkın 46 yaş ve üzeri olan meslek mensuplarının lehine olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan Scheffe Testi sonuçlarına göre “H2: Yaş değişkeni açısından meslek mensuplarının pandemi sürecinde mesleklerine yönelik algılarında istatistiki farklılık vardır.” hipotezi 3,5 ve 6 ifadeleri için kabul edilmiş diğer 3 ifade için reddedilmiştir.

Tablo 3. 20. Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı ile İlgili İfadelerle Yaş Değişkeni Açısından Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı	Yaş	Yaş	Ortalama Fark	Sigma
1. Yaşam kalitemin eskisinden daha düşük olduğunu düşünüyorum.	35 Yaş ve Altı	36-45 Yaş	-,216	,833
		46 Yaş ve Üzeri	-,450	,507
	36-45 Yaş	35 Yaş ve Altı	,216	,833
		46 Yaş ve Üzeri	-,234	,781
	46 Yaş ve Üzeri	35 Yaş ve Altı	,450	,507
		36-45 Yaş	,234	,781
2. Akıl sağlığımın kötüleştiğini düşünüyorum.	35 Yaş ve Altı	36-45 Yaş	,054	,991
		46 Yaş ve Üzeri	-,538	,457
	36-45 Yaş	35 Yaş ve Altı	-,054	,991
		46 Yaş ve Üzeri	-,591	,285
	46 Yaş ve Üzeri	35 Yaş ve Altı	,538	,457
		36-45 Yaş	,591	,285
3. Fiziksel sağlığımın bozulabileceğini düşünüyorum.	35 Yaş ve Altı	36-45 Yaş	,162	,903
		46 Yaş ve Üzeri	-,813	,116
	36-45 Yaş	35 Yaş ve Altı	-,162	,903
		46 Yaş ve Üzeri	-,974*	,018
	46 Yaş ve Üzeri	35 Yaş ve Altı	,813	,116
		36-45 Yaş	,974*	,018
4. Eskisinden daha gergin hissediyorum.	35 Yaş ve Altı	36-45 Yaş	,433	,516
		46 Yaş ve Üzeri	-,338	,706
	36-45 Yaş	35 Yaş ve Altı	-,433	,516
		46 Yaş ve Üzeri	-,771	,097
	46 Yaş ve Üzeri	35 Yaş ve Altı	,338	,706
		36-45 Yaş	,771	,097
5. Eskisinden daha depresif hissediyorum.	35 Yaş ve Altı	36-45 Yaş	,784	,104
		46 Yaş ve Üzeri	-,350	,670
	36-45 Yaş	35 Yaş ve Altı	-,784	,104
		46 Yaş ve Üzeri	-1,134*	,006
	46 Yaş ve Üzeri	35 Yaş ve Altı	,350	,670
		36-45 Yaş	1,134*	,006
6. Kişisel güvenliğimin risk altında olduğunu hissediyorum.	35 Yaş ve Altı	36-45 Yaş	,220	,825
		46 Yaş ve Üzeri	-,875	,080
	36-45 Yaş	35 Yaş ve Altı	-,220	,825
		46 Yaş ve Üzeri	-1,095*	,006
	46 Yaş ve Üzeri	35 Yaş ve Altı	,875	,080
		36-45 Yaş	1,095*	,006

Tablo 3. 21. Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı ile İlgili İfadelerle Deneyim Değişkeni Açısından Yapılan Oneway-Anova Testi Sonuçları

Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı	Deneyim	N	Sigma
1. Pandemi sürecinde iş yoğunluğumda (iş yükü, iş stresi) pandemi öncesine kıyasla artış olmuştur.	0-10 Yıl	18	,313
	11-20 Yıl	24	
	21 Yıl ve Üzeri	23	
	Toplam	65	
2. Pandeminin günlük yaşantım üzerinde olumsuz etkisi olmuştur.	0-10 Yıl	18	,204
	11-20 Yıl	24	
	21 Yıl ve Üzeri	23	
	Toplam	65	
3. Pandeminin kişisel gelişimim üzerinde olumsuz etkisi olmuştur.	0-10 Yıl	18	,937
	11-20 Yıl	24	
	21 Yıl ve Üzeri	23	
	Toplam	65	
4. Pandemi sürecinde pandemi öncesine kıyasla müşterilerle iletişimim kötüleşmiştir.	0-10 Yıl	18	,327
	11-20 Yıl	24	
	21 Yıl ve Üzeri	23	
	Toplam	65	
5. Pandemi sürecinde çalışma arkadaşlarımda azalma olmuştur.	0-10 Yıl	18	,448
	11-20 Yıl	24	
	21 Yıl ve Üzeri	23	
	Toplam	65	
6. Pandemi sürecinde pandemi öncesine kıyasla ücret tahsilinde gecikmeler daha fazla olmuştur.	0-10 Yıl	18	,610
	11-20 Yıl	24	
	21 Yıl ve Üzeri	23	
	Toplam	65	
7. Pandemi sürecinde gelir kaybına uğradım.	0-10 Yıl	18	,535
	11-20 Yıl	24	
	21 Yıl ve Üzeri	23	
	Toplam	65	
8. Pandemi sürecinde evrak toplama ve evraklara ulaşma konusunda daha fazla sorunlar yaşadım.	0-10 Yıl	18	,056
	11-20 Yıl	24	
	21 Yıl ve Üzeri	23	
	Toplam	65	
9. Pandemi döneminde mükellef sayımda artış yaşadım.	0-10 Yıl	18	,021
	11-20 Yıl	24	
	21 Yıl ve Üzeri	23	
	Toplam	65	
10. Pandemi döneminde resmî kurumlardaki işlemlerimde zorluklar yaşadım.	0-10 Yıl	18	,766
	11-20 Yıl	24	
	21 Yıl ve Üzeri	23	
	Toplam	65	

Tablo 3.25. Devamı

Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı	Deneyim	N	Sigma
11. Pandemi sürecinde mesleki faaliyetlerimize devlet desteği artmıştır.	0-10 Yıl	18	,537
	11-20 Yıl	24	
	21 Yıl ve Üzeri	23	
	Toplam	65	
12. Pandemi sürecinde mesleki faaliyetlerimize mesleki birliklerin desteği artmıştır.	0-10 Yıl	18	,247
	11-20 Yıl	24	
	21 Yıl ve Üzeri	23	
	Toplam	65	
13. Pandemi sürecinde muhasebe programı/uygulaması satın alma ihtiyacım arttı.	0-10 Yıl	18	,627
	11-20 Yıl	24	
	21 Yıl ve Üzeri	23	
	Toplam	65	
14. Pandemi sürecinde müşterilerimin esnek çalışma saatleri benim çalışma saatlerimi etkiledi.	0-10 Yıl	18	,462
	11-20 Yıl	24	
	21 Yıl ve Üzeri	23	
	Toplam	65	
15. Pandemi nedeniyle iş yerinde esnek çalışma ya da dönüşümlü çalışma programı uygulamak zorunda kaldım.	0-10 Yıl	18	,323
	11-20 Yıl	24	
	21 Yıl ve Üzeri	23	
	Toplam	65	
16. Pandemi sürecinde meslek odalarının süreci yönetimi yeterliydi.	0-10 Yıl	18	,247
	11-20 Yıl	24	
	21 Yıl ve Üzeri	23	
	Toplam	65	
17. Pandemi sürecinde yasal olarak mücbir sebep kapsamına giren firma tanımındaki belirsizlik beni ve/veya müşterilerimi olumsuz etkiledi.	0-10 Yıl	18	,369
	11-20 Yıl	24	
	21 Yıl ve Üzeri	23	
	Toplam	65	
18. Pandemi sürecinde yeni yasal düzenlemeleri ve mevzuat değişikliklerini takip etmekte zorlandım.	0-10 Yıl	18	,878
	11-20 Yıl	24	
	21 Yıl ve Üzeri	23	
	Toplam	65	
19. Pandemi sürecinde Devlet finansmanına, vergi muafiyetlerine ve avantajlarına erişimde mükelleflerime daha fazla tavsiyede bulundum.	0-10 Yıl	18	,695
	11-20 Yıl	24	
	21 Yıl ve Üzeri	23	
	Toplam	65	
20. Pandemi sürecinde kısa çalışma ödeneği, salgın kredileri, işsizlik fonu ödemeleri, muhtasar ve prim hizmet beyannamesi, beyan ve bildirimler gibi uygulamalarda sıkıntı yaşadım.	0-10 Yıl	18	,018
	11-20 Yıl	24	
	21 Yıl ve Üzeri	23	
	Toplam	65	

Tablo 3.25. Devamı

Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı	Deneyim	N	Sigma
21. Pandemi sürecinde bürokrasinin yoğunluğunda artış olduğunu düşünüyorum.	0-10 Yıl	18	,007
	11-20 Yıl	24	
	21 Yıl ve Üzeri	23	
	Toplam	65	
22. Pandemi sürecinde kamu kurumlarının esnek çalışması işlerimi olumsuz etkiledi.	0-10 Yıl	18	,544
	11-20 Yıl	24	
	21 Yıl ve Üzeri	23	
	Toplam	65	
23. Pandemi sürecinde mücbir sebep kapsamında olan mükelleflerin tespitinde belirsizlik olduğunu düşünüyorum.	0-10 Yıl	18	,070
	11-20 Yıl	24	
	21 Yıl ve Üzeri	23	
	Toplam	65	
24. Pandemi sürecinde vergi cezalarının baskıya yol açtığını düşünüyorum.	0-10 Yıl	18	,625
	11-20 Yıl	24	
	21 Yıl ve Üzeri	23	
	Toplam	65	
25. Pandemi sürecinin e-fatura ve e-defter sürecinin gerekliliğini ortaya çıkardığını düşünüyorum.	0-10 Yıl	18	,933
	11-20 Yıl	24	
	21 Yıl ve Üzeri	23	
	Toplam	65	
26. Pandemi süreci home office tarzı çalışmayı arttırdı.	0-10 Yıl	18	,219
	11-20 Yıl	24	
	21 Yıl ve Üzeri	23	
	Toplam	65	
27. Pandemi sürecinde mükellef kotası uygulamasının gerekliliğini düşünüyorum.	0-10 Yıl	18	,800
	11-20 Yıl	24	
	21 Yıl ve Üzeri	23	
	Toplam	65	
28. Pandemi süreciyle birlikte mesleki olarak tükenmişlik hissi yaşadığım zamanlar oldu.	0-10 Yıl	18	,619
	11-20 Yıl	24	
	21 Yıl ve Üzeri	23	
	Toplam	65	
29. Pandemi sürecinin muhasebe mesleğinin önemini ortaya çıkardığını düşünüyorum.	0-10 Yıl	18	,367
	11-20 Yıl	24	
	21 Yıl ve Üzeri	23	
	Toplam	65	
30. Pandemi sürecinde muhasebe meslek mensuplarının ve çalışanlarının çalışma izni uygulamasının sağlıklı ilerlediğini düşünüyorum.	0-10 Yıl	18	,242
	11-20 Yıl	24	
	21 Yıl ve Üzeri	23	
	Toplam	65	

Tablo 3. 22. Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı ile İlgili İfadelerle Deneyim Değişkeni Açısından Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı	Deneyim	Deneyim	Ortalama Fark	Sigma
1. Pandemi sürecinde iş yoğunluğumda (iş yükü, iş stresi) pandemi öncesine kıyasla artış olmuştur.	0-10 Yıl	11-20 Yıl	-,556	,316
		21 Yıl ve Üzeri	-,360	,619
	11-20 Yıl	0-10 Yıl	,556	,316
		21 Yıl ve Üzeri	,196	,847
	21 Yıl ve Üzeri	0-10 Yıl	,360	,619
		11-20 Yıl	-,196	,847
2. Pandeminin günlük yaşantım üzerinde olumsuz etkisi olmuştur.	0-10 Yıl	11-20 Yıl	-,528	,295
		21 Yıl ve Üzeri	-,546	,277
	11-20 Yıl	0-10 Yıl	,528	,295
		21 Yıl ve Üzeri	-,018	,998
	21 Yıl ve Üzeri	0-10 Yıl	,546	,277
		11-20 Yıl	,018	,998
3. Pandeminin kişisel gelişimim üzerinde olumsuz etkisi olmuştur.	0-10 Yıl	11-20 Yıl	-,125	,960
		21 Yıl ve Üzeri	-,152	,943
	11-20 Yıl	0-10 Yıl	,125	,960
		21 Yıl ve Üzeri	-,027	,998
	21 Yıl ve Üzeri	0-10 Yıl	,152	,943
		11-20 Yıl	,027	,998
4. Pandemi sürecinde pandemi öncesine kıyasla müşterilerle iletişimim kötüleşmiştir.	0-10 Yıl	11-20 Yıl	-,583	,397
		21 Yıl ve Üzeri	-,558	,436
	11-20 Yıl	0-10 Yıl	,583	,397
		21 Yıl ve Üzeri	,025	,998
	21 Yıl ve Üzeri	0-10 Yıl	,558	,436
		11-20 Yıl	-,025	,998
5. Pandemi sürecinde çalışma arkadaşlarımda azalma olmuştur.	0-10 Yıl	11-20 Yıl	-,528	,463
		21 Yıl ve Üzeri	-,394	,655
	11-20 Yıl	0-10 Yıl	,528	,463
		21 Yıl ve Üzeri	,134	,944
	21 Yıl ve Üzeri	0-10 Yıl	,394	,655
		11-20 Yıl	-,134	,944
6. Pandemi sürecinde pandemi öncesine kıyasla ücret tahsilinde gecikmeler daha fazla olmuştur.	0-10 Yıl	11-20 Yıl	-,333	,629
		21 Yıl ve Üzeri	-,261	,756
	11-20 Yıl	0-10 Yıl	,333	,629
		21 Yıl ve Üzeri	,072	,975
	21 Yıl ve Üzeri	0-10 Yıl	,261	,756
		11-20 Yıl	-,072	,975
7. Pandemi sürecinde gelir kaybına uğradım.	0-10 Yıl	11-20 Yıl	-,403	,544
		21 Yıl ve Üzeri	-,285	,740
	11-20 Yıl	0-10 Yıl	,403	,544
		21 Yıl ve Üzeri	,118	,942
	21 Yıl ve Üzeri	0-10 Yıl	,285	,740
		11-20 Yıl	-,118	,942

Tablo 3.26. Devamı

Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı	Deneyim	Deneyim	Ortalama Fark	Sigma
8. Pandemi sürecinde evrak toplama ve evraklara ulaşma konusunda daha fazla sorunlar yaşadım.	0-10 Yıl	11-20 Yıl	-,750	,083
		21 Yıl ve Üzeri	-,681	,131
	11-20 Yıl	0-10 Yıl	,750	,083
		21 Yıl ve Üzeri	,069	,975
	21 Yıl ve Üzeri	0-10 Yıl	,681	,131
		11-20 Yıl	-,069	,975
9. Pandemi döneminde mükellef sayımda artış yaşadım.	0-10 Yıl	11-20 Yıl	,361	,565
		21 Yıl ve Üzeri	,952*	,025
	11-20 Yıl	0-10 Yıl	-,361	,565
		21 Yıl ve Üzeri	,591	,181
	21 Yıl ve Üzeri	0-10 Yıl	-,952*	,025
		11-20 Yıl	-,591	,181
10. Pandemi döneminde resmî kurumlardaki işlemlerimde zorluklar yaşadım.	0-10 Yıl	11-20 Yıl	-,222	,843
		21 Yıl ve Üzeri	-,266	,787
	11-20 Yıl	0-10 Yıl	,222	,843
		21 Yıl ve Üzeri	-,043	,993
	21 Yıl ve Üzeri	0-10 Yıl	,266	,787
		11-20 Yıl	,043	,993
11. Pandemi sürecinde mesleki faaliyetlerimize devlet desteği artmıştır.	0-10 Yıl	11-20 Yıl	,319	,696
		21 Yıl ve Üzeri	,408	,560
	11-20 Yıl	0-10 Yıl	-,319	,696
		21 Yıl ve Üzeri	,089	,968
	21 Yıl ve Üzeri	0-10 Yıl	-,408	,560
		11-20 Yıl	-,089	,968
12. Pandemi sürecinde mesleki faaliyetlerimize mesleki birliklerin desteği artmıştır.	0-10 Yıl	11-20 Yıl	,361	,644
		21 Yıl ve Üzeri	,655	,247
	11-20 Yıl	0-10 Yıl	-,361	,644
		21 Yıl ve Üzeri	,293	,717
	21 Yıl ve Üzeri	0-10 Yıl	-,655	,247
		11-20 Yıl	-,293	,717
13. Pandemi sürecinde muhasebe programı/uygulaması satın alma ihtiyacım arttı.	0-10 Yıl	11-20 Yıl	-,014	,999
		21 Yıl ve Üzeri	,343	,738
	11-20 Yıl	0-10 Yıl	,014	,999
		21 Yıl ve Üzeri	,357	,683
	21 Yıl ve Üzeri	0-10 Yıl	-,343	,738
		11-20 Yıl	-,357	,683
14. Pandemi sürecinde müşterilerimin esnek çalışma saatleri benim çalışma saatlerimi etkiledi.	0-10 Yıl	11-20 Yıl	-,542	,463
		21 Yıl ve Üzeri	-,319	,768
	11-20 Yıl	0-10 Yıl	,542	,463
		21 Yıl ve Üzeri	,223	,860
	21 Yıl ve Üzeri	0-10 Yıl	,319	,768
		11-20 Yıl	-,223	,860

Tablo 3.26. Devamı

Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı	Deneyim	Deneyim	Ortalama Fark	Sigma
15. Pandemi nedeniyle iş yerinde esnek çalışma ya da dönüşümlü çalışma programı uygulamak zorunda kaldım.	0-10 Yıl	11-20 Yıl	-,639	,361
		21 Yıl ve Üzeri	-,541	,486
	11-20 Yıl	0-10 Yıl	,639	,361
		21 Yıl ve Üzeri	,098	,973
	21 Yıl ve Üzeri	0-10 Yıl	,541	,486
		11-20 Yıl	-,098	,973
16. Pandemi sürecinde meslek odalarının süreci yönetimi yeterliydi.	0-10 Yıl	11-20 Yıl	,056	,991
		21 Yıl ve Üzeri	-,539	,427
	11-20 Yıl	0-10 Yıl	-,056	,991
		21 Yıl ve Üzeri	-,594	,302
	21 Yıl ve Üzeri	0-10 Yıl	,539	,427
		11-20 Yıl	,594	,302
17. Pandemi sürecinde yasal olarak mücbir sebep kapsamına giren firma tanımındaki belirsizlik beni ve/veya müşterilerimi olumsuz etkiledi.	0-10 Yıl	11-20 Yıl	-,486	,477
		21 Yıl ve Üzeri	-,517	,440
	11-20 Yıl	0-10 Yıl	,486	,477
		21 Yıl ve Üzeri	-,031	,997
	21 Yıl ve Üzeri	0-10 Yıl	,517	,440
		11-20 Yıl	,031	,997
18. Pandemi sürecinde yeni yasal düzenlemeleri ve mevzuat değişikliklerini takip etmekte zorlandım.	0-10 Yıl	11-20 Yıl	,111	,972
		21 Yıl ve Üzeri	-,114	,972
	11-20 Yıl	0-10 Yıl	-,111	,972
		21 Yıl ve Üzeri	-,225	,878
	21 Yıl ve Üzeri	0-10 Yıl	,114	,972
		11-20 Yıl	,225	,878
19. Pandemi sürecinde Devlet finansmanına, vergi muafiyetlerine ve avantajlarına erişimde mükelleflerime daha fazla tavsiyede bulundum.	0-10 Yıl	11-20 Yıl	-,236	,819
		21 Yıl ve Üzeri	-,314	,708
	11-20 Yıl	0-10 Yıl	,236	,819
		21 Yıl ve Üzeri	-,078	,975
	21 Yıl ve Üzeri	0-10 Yıl	,314	,708
		11-20 Yıl	,078	,975
20. Pandemi sürecinde kısa çalışma ödeneği, salgın kredileri, işsizlik fonu ödemeleri, muhtasar ve prim hizmet beyannamesi, beyan ve bildirimler gibi uygulamalarda sıkıntı yaşadım.	0-10 Yıl	11-20 Yıl	-1,097*	,029
		21 Yıl ve Üzeri	-,961	,067
	11-20 Yıl	0-10 Yıl	1,097*	,029
		21 Yıl ve Üzeri	,136	,936
	21 Yıl ve Üzeri	0-10 Yıl	,961	,067
		11-20 Yıl	-,136	,936
21. Pandemi sürecinde bürokrasinin yoğunluğunda artış olduğunu düşünüyorum.	0-10 Yıl	11-20 Yıl	-1,153*	,011
		21 Yıl ve Üzeri	-,981*	,038
	11-20 Yıl	0-10 Yıl	1,153*	,011
		21 Yıl ve Üzeri	,172	,884
	21 Yıl ve Üzeri	0-10 Yıl	,981*	,038
		11-20 Yıl	-,172	,884

Tablo 3.26. Devamı

Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı	Deneyim	Deneyim	Ortalama Fark	Sigma
22. Pandemi sürecinde kamu kurumlarının esnek çalışması işlerimi olumsuz et.	0-10 Yıl	11-20 Yıl	-,458	,545
		21 Yıl ve Üzeri	-,283	,796
	11-20 Yıl	0-10 Yıl	,458	,545
		21 Yıl ve Üzeri	,176	,902
	21 Yıl ve Üzeri	0-10 Yıl	,283	,796
		11-20 Yıl	-,176	,902
23. Pandemi sürecinde mücbir sebep kapsamında olan mükelleflerin tespitinde belirsizlik olduğunu düşünüyorum.	0-10 Yıl	11-20 Yıl	-,694	,169
		21 Yıl ve Üzeri	-,814	,093
	11-20 Yıl	0-10 Yıl	,694	,169
		21 Yıl ve Üzeri	-,120	,940
	21 Yıl ve Üzeri	0-10 Yıl	,814	,093
		11-20 Yıl	,120	,940
24. Pandemi sürecinde vergi cezalarının baskıya yol açtığını düşünüyorum.	0-10 Yıl	11-20 Yıl	-,375	,636
		21 Yıl ve Üzeri	-,275	,786
	11-20 Yıl	0-10 Yıl	,375	,636
		21 Yıl ve Üzeri	,100	,964
	21 Yıl ve Üzeri	0-10 Yıl	,275	,786
		11-20 Yıl	-,100	,964
25. Pandemi sürecinin e-fatura ve e-defter sürecinin gerekliliğini ortaya çıkardığını düşünüyorum.	0-10 Yıl	11-20 Yıl	-,097	,973
		21 Yıl ve Üzeri	,046	,994
	11-20 Yıl	0-10 Yıl	,097	,973
		21 Yıl ve Üzeri	,143	,935
	21 Yıl ve Üzeri	0-10 Yıl	-,046	,994
		11-20 Yıl	-,143	,935
26. Pandemi süreci home office tarzı çalışmayı arttırdı.	0-10 Yıl	11-20 Yıl	-,056	,988
		21 Yıl ve Üzeri	,495	,401
	11-20 Yıl	0-10 Yıl	,056	,988
		21 Yıl ve Üzeri	,551	,271
	21 Yıl ve Üzeri	0-10 Yıl	-,495	,401
		11-20 Yıl	-,551	,271
27. Pandemi sürecinde mükellef kotası uygulamasının gerekliliğini düşünüyorum.	0-10 Yıl	11-20 Yıl	,264	,828
		21 Yıl ve Üzeri	,244	,854
	11-20 Yıl	0-10 Yıl	-,264	,828
		21 Yıl ve Üzeri	-,020	,999
	21 Yıl ve Üzeri	0-10 Yıl	-,244	,854
		11-20 Yıl	,020	,999
28. Pandemi süreciyle birlikte mesleki olarak tükenmişlik hissi yaşadığım zamanlar oldu.	0-10 Yıl	11-20 Yıl	-,278	,784
		21 Yıl ve Üzeri	,070	,985
	11-20 Yıl	0-10 Yıl	,278	,784
		21 Yıl ve Üzeri	,348	,648
	21 Yıl ve Üzeri	0-10 Yıl	-,070	,985
		11-20 Yıl	-,348	,648

Tablo 3.26. Devamı

Pandemi Sürecinde Muhasebe Mesleği Algısı	Deneyim	Deneyim	Ortalama Fark	Sigma
29. Pandemi sürecinin muhasebe mesleğinin önemini ortaya çıkardığımı düşünüyorum.	0-10 Yıl	11-20 Yıl	-,097	,958
		21 Yıl ve Üzeri	,329	,618
	11-20 Yıl	0-10 Yıl	,097	,958
		21 Yıl ve Üzeri	,426	,393
	21 Yıl ve Üzeri	0-10 Yıl	-,329	,618
		11-20 Yıl	-,426	,393
30. Pandemi sürecinde muhasebe meslek mensuplarının ve çalışanlarının çalışma izni uygulamasının sağlıklı ilerlediğini düşünüyorum.	0-10 Yıl	11-20 Yıl	,639	,326
		21 Yıl ve Üzeri	,643	,329
	11-20 Yıl	0-10 Yıl	-,639	,326
		21 Yıl ve Üzeri	,004	1,000
	21 Yıl ve Üzeri	0-10 Yıl	-,643	,329
		11-20 Yıl	-,004	1,000

Tablo 3. 23. Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı ile İlgili İfadelerle Deneyim Değişkeni Açısından Yapılan Oneway-Anova Testi Sonuçları

Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı	Deneyim	N	Sigma
1. Yaşam kalitemin eskisinden daha düşük olduğunu düşünüyorum.	0-10 Yıl	18	,479
	11-20 Yıl	24	
	21 Yıl ve Üzeri	23	
	Toplam	65	
2. Akıl sağlığımın kötüleştiğini düşünüyorum.	0-10 Yıl	18	,726
	11-20 Yıl	24	
	21 Yıl ve Üzeri	23	
	Toplam	65	
3. Fiziksel sağlığımın bozulabileceğini düşünüyorum.	0-10 Yıl	18	,425
	11-20 Yıl	24	
	21 Yıl ve Üzeri	23	
	Toplam	65	
4. Eskisinden daha gergin hissediyorum.	0-10 Yıl	18	,413
	11-20 Yıl	24	
	21 Yıl ve Üzeri	23	
	Toplam	65	
5. Eskisinden daha depresif hissediyorum.	0-10 Yıl	18	,146
	11-20 Yıl	24	
	21 Yıl ve Üzeri	23	
	Toplam	65	
6. Kişisel güvenliğimin risk altında olduğunu hissediyorum.	0-10 Yıl	18	,332
	11-20 Yıl	24	
	21 Yıl ve Üzeri	23	
	Toplam	65	

Tablo 3.25.'de görüldüğü üzere pandemi sürecinde muhasebe mesleği algısı ile ilgili ifadelere verilen cevaplarla deneyim değişkeni açısından yapılan Oneway-ANOVA Testi sonucunda aşağıdaki ifadelerde istatistiki anlamda fark bulunmuştur:

- 9. ifade “Pandemi döneminde mükellef sayımda artış yaşadım.”,
- 20. ifade “Pandemi sürecinde kısa çalışma ödeneği, salgın kredileri, işsizlik fonu ödemeleri, muhtasar ve prim hizmet beyannamesi, beyan ve bildirimler gibi uygulamalarda sıkıntı yaşadım.”,
- 21. ifade “Pandemi sürecinde bürokrasinin yoğunluğunda artış olduğunu düşünüyorum.”.

Deneyim değişkeni açısından yapılan Oneway-ANOVA Testi sonucunda ortaya çıkan farkların hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesinde Tablo 3.26.'daki Scheffe Testi uygulanmıştır:

- 9. ifade için 0-10 yıl arası deneyimi olan muhasebeciler ile 21 yıl ve üzeri deneyimi olan muhasebeciler arasında istatistiki anlamda fark olduğu ve bu farkın 0-10 yıl arası deneyimi olan muhasebecilerin lehine olduğu tespit edilmiştir.
- 20. ifade için 11-20 yıl arası deneyimi olan muhasebeciler ile 21 yıl ve üzeri deneyimi olan muhasebeciler arasında istatistiki anlamda fark olduğu ve bu farkın 11-20 yıl arası deneyimi olan muhasebecilerin lehine olduğu tespit edilmiştir.
- 21. ifade için 11-20 yıl ile 0-10 yıl tecrübesi olan muhasebeciler içinde 11-20 yıl lehine fark olduğu ayrıca 21 yıl ve üzeri deneyim ile 0-10 yıl deneyimli muhasebeciler arasında 21 yıl ve üzeri muhasebeciler lehine istatistiki anlamda fark olduğu tespit edilmiştir.

Yukarıdaki sonuçlara göre “H3: Mesleki deneyim süresi açısından meslek mensuplarının pandemi sürecinde mesleklerine yönelik algılarında istatistiki farklılık vardır.” hipotezi bu ifadeler dışında diğer 27 ifade için reddedilmiştir.

Tablo 3.27.'de Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı ile ilgili ifadelere verilen cevaplarla deneyim değişkeni açısından yapılan Oneway-ANOVA Testi ve aşağıda verilen Tablo 3.28.'de Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı ile ilgili deneyim değişkeni açısından yapılan Scheffe Testi sonuçlarına göre deneyim yılları arasında anlamlı farklılık görülmemiştir. “H3: Mesleki deneyim süresi açısından meslek mensuplarının pandemi sürecinde mesleklerine yönelik algılarında istatistiki farklılık vardır.” hipotezi Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı ölçeğinin tüm ifadeleri için reddedilmiştir.

Tablo 3. 24. Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı ile İlgili İfadelerle Deneyim Değişkeni Açısından Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı	Deneyim	Deneyim	Ortalama Fark	Sigma
1. Yaşam kalitemin eskisinden daha düşük olduğunu düşünüyorum.	0-10 Yıl	11-20 Yıl	-,042	,993
		21 Yıl ve Üzeri	-,384	,569
	11-20 Yıl	0-10 Yıl	,042	,993
		21 Yıl ve Üzeri	-,342	,593
	21 Yıl ve Üzeri	0-10 Yıl	,384	,569
		11-20 Yıl	,342	,593
2. Akıl sağlığımın kötüleştiğini düşünüyorum.	0-10 Yıl	11-20 Yıl	,208	,875
		21 Yıl ve Üzeri	-,087	,977
	11-20 Yıl	0-10 Yıl	-,208	,875
		21 Yıl ve Üzeri	-,295	,738
	21 Yıl ve Üzeri	0-10 Yıl	,087	,977
		11-20 Yıl	,295	,738
3. Fiziksel sağlığımın bozulabileceğini düşünüyorum.	0-10 Yıl	11-20 Yıl	-,153	,921
		21 Yıl ve Üzeri	-,481	,456
	11-20 Yıl	0-10 Yıl	,153	,921
		21 Yıl ve Üzeri	-,328	,652
	21 Yıl ve Üzeri	0-10 Yıl	,481	,456
		11-20 Yıl	,328	,652
4. Eskisinden daha gergin hissediyorum.	0-10 Yıl	11-20 Yıl	,375	,624
		21 Yıl ve Üzeri	-,080	,979
	11-20 Yıl	0-10 Yıl	-,375	,624
		21 Yıl ve Üzeri	-,455	,455
	21 Yıl ve Üzeri	0-10 Yıl	,080	,979
		11-20 Yıl	,455	,455
5. Eskisinden daha depresif hissediyorum.	0-10 Yıl	11-20 Yıl	,486	,454
		21 Yıl ve Üzeri	-,215	,858
	11-20 Yıl	0-10 Yıl	-,486	,454
		21 Yıl ve Üzeri	-,701	,158
	21 Yıl ve Üzeri	0-10 Yıl	,215	,858
		11-20 Yıl	,701	,158
6. Kişisel güvenliğimin risk altında olduğunu hissediyorum.	0-10 Yıl	11-20 Yıl	-,083	,976
		21 Yıl ve Üzeri	-,514	,410
	11-20 Yıl	0-10 Yıl	,083	,976
		21 Yıl ve Üzeri	-,431	,482
	21 Yıl ve Üzeri	0-10 Yıl	,514	,410
		11-20 Yıl	,431	,482

7.1. Korelasyon Analizi

Korelasyon analizi, değişkenler arasındaki ilişki durumunu ve şiddetini gösteren bir analiz tekniğidir. Analiz sonucunda korelasyon katsayısı olarak adlandırılan ve “r” ile ifade edilen bir değer ortaya çıkmaktadır (Kalaycı, 2018: 115). Korelasyon katsayısının işareti pozitif (+) ise değişkenler arasında doğrusal yönde bir ilişki, negatif (-) ise ters yönlü bir ilişki söz konusudur (Can, 2014: 347-348). Korelasyon (r), (+1) ve (-1) arasında değer alır. Değişkenler birlikte azalıp çoğalan değer alıyorsa ilişki artı yönde; biri azalırken öteki çoğalan, biri çoğalırken öteki azalan değer alıyorsa ilişki eksi yönde çıkar. Korelasyon katsayısının (+1) olması mükemmel ilişkiyi, (0) olması ise iki değişken arasında hiçbir ilişkinin olmadığını gösterir. Korelasyon katsayısı 0.30’dan küçük ise ilişkinin zayıf, 0.30-0.70 arasında ise ilişki orta düzeyde, 0.70’den büyük ise ilişkinin yüksek düzeyde olduğu söylenebilir (Boz, 2018: 47).

Tablo 3. 29. Korelasyon Değerleri

		Pandemi Sorularının Ortalaması	Risk Ölçeğinin Ortalaması
Pandemi Sorularının Ortalaması	Pearson R	1	,362**
	Sigma (P)		,003
	N	65	65
Risk Ölçeğinin Ortalaması	Pearson R	,362**	1
	Sigma (P)	,003	
	N	65	65

**Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

Meslek mensuplarının pandemi dönemindeki mesleklerine yönelik algıları ile yaşam kalitelerine yönelik risk algıları arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Tablo 3.29.’da yapılan Pearson korelasyon analizine r değeri 0,363 elde edilmiş ve pozitif ve orta düzeyde ilişki olmakla birlikte $p < 0.01$ düzeyinde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu verilere göre risk ölçeği sorularının pandemi sorularıyla olan ilişkisi daha ayrıntılı bir şekilde aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3. 25. Ayrıntılı Korelasyon Değerleri

		Pandemi Sorularının Ortalaması	1.Yaşam kalitemin eskisinden daha düşük olduğunu düşünüyorum.	2.Akıl sağlığımın kötüleştiğini düşünüyorum.	3.Fiziksel sağlığımın bozulabileceğini düşünüyorum.	4. Eskisinden daha gergin hissediyorum.	5. Eskisinden daha depresif hissediyorum.	6. Kişisel güvenliğimin risk altında olduğunu hissediyorum.
Pandemi Sorularının Ortalaması	Pearson R	1	.390**	.219	.331**	.328**	.267*	.157
	Sigma (P)		.001	.079	.007	.008	.032	.210
	N	65	65	65	65	65	65	65
1.Yaşam kalitemin eskisinden daha düşük olduğunu düşünüyorum.	Pearson R	.390**	1	.289*	.484**	.409**	.367**	.226
	Sigma (P)	.001		.020	.000	.001	.003	.070
	N	65	65	65	65	65	65	65
2-Akıl sağlığımın kötüleştiğini düşünüyorum.	Pearson R	.219	.289*	1	.595**	.527**	.590**	.523**
	Sigma (P)	.079	.020		.000	.000	.000	.000
	N	65	65	65	65	65	65	65
3-Fiziksel sağlığımın bozulabileceğini düşünüyorum.	Pearson R	.331**	.484**	.595**	1	.663**	.627**	.543**
	Sigma (P)	.007	.000	.000		.000	.000	.000
	N	65	65	65	65	65	65	65
4. Eskisinden daha gergin hissediyorum.	Pearson R	.328**	.409**	.527**	.663**	1	.863**	.467**
	Sigma (P)	.008	.001	.000	.000		.000	.000
	N	65	65	65	65	65	65	65
5. Eskisinden daha depresif hissediyorum.	PearsonR	.267*	.367**	.590**	.627**	.863**	1	.569**
	Sigma (P)	.032	.003	.000	.000	.000		.000
	N	65	65	65	65	65	65	65
6. Kişisel güvenliğimin risk altında olduğunu hissediyorum.	Pearson R	.157	.226	.523**	.543**	.467**	.569**	1
	Sigma (P)	.210	.070	.000	.000	.000	.000	
	N	65	65	65	65	65	65	65

**Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

*Korelasyon 0.05 düzeyinde anlamlıdır.

Yapılan Pearson korelasyon testine göre Tablo 3.30.'a bakıldığında bütün soruların birbirleri ile ilişkisi olduğu görülmektedir Tablo 3.31.'de Sümen ve Adıbelli (2021) tarafından geliştirilen Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı Ölçeği ifadelerinin ne anlama geldiği açıklanmıştır.

Tablo 3. 26. Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı Ölçeği İfadeleri Anlamları

Koronavirüsün yayılması nedeniyle,	Anlam
1-Yaşam kalitemin eskisinden daha düşük olduğunu düşünüyorum.	Kişilerin genel olarak yaşam kaliteleri üzerindeki etkisine ilişkin duygularını kapsamaktadır.
2-Akıl sağlığımın kötüleştiğini düşünüyorum.	Kişilerin zihinsel ve fiziksel sağlık bozulmasına ilişkin algılarını içermektedir.
3-Fiziksel sağlığımın bozulabileceğini düşünüyorum	
4-Eskisinden daha gergin hissediyorum.	Kişilerin pandemiye bağlı anksiyete ve depresyon düzeylerini ölçmektedir.
5-Eskisinden daha depresif hissediyorum.	
6-Kişisel güvenliğimin risk altında olduğunu hissediyorum.	Bireylerin kişisel güvenliklerinin ne ölçüde tehlikede olduğu ile ilgili algılarını belirlemeye yöneliktir.

Tablo 3.30. ve Tablo 3.31.'deki verilere göre 1. ifade mevcut pandeminin kişilerin genel olarak yaşam kaliteleri üzerindeki etkisine ilişkin duygularını kapsadığı ve 1. ifade ile pandemi ile ilgili soruların arasında orta düzeyde pozitif ($r=0,390$) yönde ilişki olmakla birlikte $p<0.01$ düzeyinde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.

2. ve 3. ifadeler, kişilerin zihinsel ve fiziksel sağlık bozulmasına ilişkin algılarını içermektedir. 2. ifade pozitif olmasına karşın pandemiyle ilgili sorular arasında anlamlı bir ilişki olmamakla birlikte r değeri zayıf düzeyde ($r=0,219$) tespit edilmiştir ancak 3. ifade için orta düzeyde ($r=0,331$) anlamlı ilişki gözlemlenmiştir.

4. ve 5. ifadeler, kişilerin pandemiye bağlı anksiyete ve depresyon düzeylerini ölçmektedir. 4. ifadede pandemiyle ilgili sorular ile arasında orta düzeyde ($r=0,328$) anlamlı bir ilişki vardır ancak 5. ifadede zayıf düzeyde ($r=0,267$) anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

6. ifade, bireylerin kişisel güvenliklerinin ne ölçüde tehlikede olduğu ile ilgili algılarını belirlemeye yöneliktir. Pozitif yönde bir ilişki vardır fakat anlamsız ($r=0,157$) olduğu görülmektedir.

Covid-19 Yaşam Kalitesi Etkisi Ölçeği ifadeleri ile pandemide muhasebe meslek mensuplarının mesleklerine yönelik algılarını içeren ifadeler arasında anlamlı bir ilişki olduğu

tespit edilmiştir. Aynı zamanda Covid-19 Yaşam Kalitesi Etkisi Ölçeğindeki ifadelerin birbirleri ile arasında güçlü yönde anlamlı ilişkisi vardır. Ölçek puanı, toplam puanın madde sayısına bölünmesi ile hesaplanmaktadır. Puanın yükselmesi, pandeminin kişinin yaşam kalitesi üzerindeki etkisinin daha büyük olduğunu göstermektedir. Ölçeğin genel toplamdan elde edilen veriler için Cronbach alfa katsayısı 0.910, tanı almayan örneklem için 0.905 ve tanı alan örneklem için 0.856 olarak bulunmuştur (Sümen ve Adibelli, 2021).

SONUÇ VE ÖNERİ

Covid-19 salgınının dünya üzerindeki tüm meslek gruplarına etkisi olduğu bilinmektedir. Pandeminin işletmelere ve bireylere etkileri sosyal ve ekonomik alanlarda görülmektedir. Muhasebe mesleği ve meslek mensupları da bu sürece uyum sağlamakta güçlük çekmiştir. Bu çalışmada meslek mensuplarının cinsiyet, yaş, eğitim, deneyim süresi, mesleki unvan ve Covid-19 geçirip geçirmeme durumları, pandemide mesleklerine yönelik algılarına ve Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı ölçeğine verdiği ifadelerle göre değerlendirilmiştir.

Verilen cevaplar göz önünde bulundurulduğunda katılımcıların Covid-19 süresince çalışma arkadaşlarında azalma olmadığı, mesleki birlik ve devletin muhasebe meslek mensuplarına yeterli desteği vermediği, mesleki deneyimlerinden yola çıkarak uzun süreler alışılmış teknik donanıma sahip olmalarından dolayı program/uygulama satın alma gereksiniminin artmadığı, meslek odalarının süreç yönetiminin yeterli gelmediği ve işlerin sekteye uğramasından dolayı mükellef sayısında artış yaşanmadığı söylenebilir.

Covid-19 pandemisinin muhasebe meslek mensuplarının hem işleri hem de günlük yaşantıları içinde etkileri olduğu gözlemlenmektedir. Muhasebe meslek mensuplarının pandemi sürecinde pandemi öncesine kıyasla iş yükü ve iş stresinde artış olduğu görülmüştür. Bulaş riskinden dolayı toplanamayıp geciken evraklar iş yoğunluğuna sebep olmuş, ücret tahsili ve buna bağlı olarak gelir kaybı yaşanmış aynı zamanda muhasebe meslek mensupları da çalışmalarını evden çalışma şeklinde düzenlemiştir. Gelir kaybına uğrayanların, ruhsat sahibi SMMM'ler olduğu tespit edilmiştir. Henüz gelir elde edemeyen meslek mensubu adaylarının 7. ifade olan "Pandemi sürecinde gelir kaybına uğradım." ifadesine katılmamaları yapılan testleri destekleyici niteliktedir.

Katılımcıların karantina durumlarına bakıldığında Covid-19 geçirmeyen katılımcıların da temas ile bulaşma riskinden dolayı karantina uygulamasına tabi oldukları görülmektedir. Karantina uygulamasına tabi olan ve olmayan muhasebe meslek mensuplarının pandemi sürecinde mesleklerine yönelik algılarında istatistiksel anlamda bir farklılık bulunmamaktadır.

Pandemi sürecinde muhasebe mesleği algısı ile ilgili ifadelerle verilen cevaplarla deneyim değişkeni açısından yapılan Oneway-ANOVA Testi sonucunda 30 ifade arasından 9. ifade "Pandemi döneminde mükellef sayımda artış yaşadım.", 20. ifade "Pandemi sürecinde kısa çalışma ödeneği, salgın kredileri, işsizlik fonu ödemeleri, muhtasar ve prim hizmet

beyannamesi, beyan ve bildirimler gibi uygulamalarda sıkıntı yaşadım.” ve 21. ifade “Pandemi sürecinde bürokrasinin yoğunluğunda artış olduğunu düşünüyorum.” ifadelerinde istatistiki farklılık tespit edilmiştir.

Katılımcıların Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı ölçeğine verdikleri cevaplara göre pandeminin meslek mensuplarının yaşam kalitesi üzerinde etkisi olduğu görülmektedir. Katılımcılar mesleklerine yönelik algılarını göz önünde bulundurarak yaşam kalitelerinin azaldığını ifade etmiştir. Bununla birlikte zihinsel ve fiziksel sağlıklarının pandemiden dolayı olumsuz etkilendiğini ifade etmişlerdir. Pandemiye bağlı olarak eskisinden daha gergin ve depresif hissettikleri ve böylece anksiyete ve depresyon düzeylerinin arttığı aynı zamanda bireylerin kişisel güvenliklerinin risk altında olduğu algısının arttığı gözlemlenmiştir.

Covid-19 geçirmeyen katılımcıların Covid-19 Yaşam Kalitesi Risk Algısı Ölçeğindeki ifadelerle daha çok katıldıkları saptanmıştır. Buna neden olarak hastalığın belirsizliğinin kişilerde hissettirdiği stres ve kaygı, ölüm korkusu, virüse yakalanma tedirginliği, virüsün çaresinin bulunamayacağı düşüncesi, yakalanırsam aileme de bulaştırırım kaygısı, çaresizlik gibi düşünce ve hislerin sebep olduğu varsayılmaktadır.

Günümüzde işletmeler ve bireyler için önemli bir yere sahip olan muhasebe meslek mensupları Covid-19 pandemisi sürecinde hayatın durma noktasında tüm zorluklara ve belirsizliklere rağmen işlerini aksatmadan çalışmaya devam etmiştir. Devlet ve meslek odaları muhasebecilere gerekli desteği daha titizlikle vermeli, meslek odaları süreç yönetimini daha planlı yürütmeli ve doğru kararlar almaya gayret göstermelidir.

Gelecekte Covid 19 pandemisi dışında tüm dünyayı ve Türkiye’yi etkileyebilecek başka salgınlar, sağlık sıkıntıları ya da başka doğal afetler muhasebe mesleğini etkileyebileceği düşünülerek, mesleğin karşısına çıkabilecek riskler meslekle ilgili kurumlar ve eğitim kurumlarında değerlendirilerek alınabilecek tedbirlerin önceden planlanması meslek mensuplarının iş ve özel yaşamlarına olumlu katkılar sağlayacaktır. Toplum ve meslekleri birçok açıdan önemli ölçüde etkileyen Covid 19 pandemisinin henüz tamamen bittiği söylenemez. Bu çalışmada Covid 19’un meslek mensuplarının yaşam kalitesi risk algıları açısından bir değerlendirme yapılmıştır. Pandeminin meslek ve meslek mensupları üzerindeki etkileri farklı yönleriyle Türkiye çapında başka araştırmacılarca değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

Akbaş, H. E. , Bozkurt, S. , Demirhan, A. & Yazıcı, K. (2019). Y Kuşağı Perspektifinden Muhasebe Mesleği: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 17 (1) , 428-440.

Alkan, B. Ş. (2018). Muhasebe Teorisi ve Uygulamaları Açısından Muhasebe Bilgisinin Niteliksel Özellikleri. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, MODAV 15. Uluslararası Muhasebe Konferansı Özel Sayısı*, 819-837.

Aydemir, O. (2015). Muhasebe Meslek Mensuplarının Karşılaştıkları Sorunlar Ve Beklentiler. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (67) , 71-84.

Aykut, S., & Soner Aykut, S. (2020). Kovid-19 Pandemisi ve Travma Sonrası Stres Bozukluğu Temelinde Sosyal Hizmetin Önemi. *Toplumsal Politika Dergisi*, 1 (1), 56-66.

Azaltun, M., Aktaş, A., Yavuzaslan, S., Tekbaş, İ., & Atasoy, A. (2022). Covid-19 Pandemisinin Muhasebe Mesleği ve Muhasebe Meslek Mensuplarına Etkileri Üzerine Bir Araştırma. *Mali Çözüm Dergisi*, 32(171), 65-101.

Baysal, H. (2020). Türkiye’de Kadın Girişimci Yazını (1996-2020): Pandemi Öncesi Görünüm, Pandemi Sonrası İçin Yol Gösterici Olabilir mi? . *International Journal of Entrepreneurship and Management Inquiries*, 50-71.

Beder, N. (2021). Muhasebe Meslek Mensuplarının Yeni Dünya İle İmtihani. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 163-184.

Bektaş, S. (2021). *Örgütsel Stres ve Örgütsel Tükenmişlik: Muhasebe Mesleği Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Bektöre, S. (2003). Muhasebe Mesleği, Etik ve Enron Olayı. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19 (1) , 1-9.

Boz, İ. (2018). İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Okuduğunu Anlama Düzeyi İle Matematik Problemlerini Çözme Başarısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *İnsan ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (1) , 40-53.

Buyruk Akbaba, A. N., & Bulut, N. (2021). Pandemi Sürecinde Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. *EUropean Journal of Managerial Research (EUJMR)*, 5(1), 35-48.

Büyükarıkan, U. (2021). Teknolojik Gelişmelerin Muhasebe Mesleği Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 0 (52), 269-288.

Can, A. (2014). *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi* (3 b.). Ankara: Pegem Akademi.

Cori, L., Bianchi, F., Cadum, E., & Anthonj, C. (2020). Risk perception and COVID-19. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(9), 3114.

Coşkun Karadağ, N. (2020). Covid-19 Pandemisi ve Alınan Önlemlerin Vergi Hukuku Açısından Değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29(3), 400 – 413.

Coşkun, S., Kır, A., & Coşkun, S. (2017). İş Dünyasının Muhasebe Eğitiminden Beklentilerinin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, ICMEB17 Özel Sayısı*, 330-341.

Çayan, Ş. (2021). *Covid-19 Pandemi Döneminde Travma Sonrası Stres Belirtileri, Travma Sonrası Büyüme, Kişilik Özellikleri, Bilişsel Esneklik ve Öz Duyarlılık Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. (Yüksel Lisans Tezi). T.C. Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Çelik, S. (2013). *Muhasebe Meslek Mensuplarının Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarına Bakış Açılarının Değerlendirilmesine İlişkin Ampirik Bir Çalışma: Niğde Örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çınar, F., & Özkaya, B. (2020). Koronavirüs (COVID-19) Pandemisinin Medikal Turizm Faaliyetlerine Etkisi. *Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi*, 2 (2), 35-50.

Demir, B. (2013), Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Muhasebe. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(3): 225-233.

Dinç, E., & Atasel, O. Y. (2016). Türkiye'deki Muhasebe Anlayışının Gelişim Süreci ve Mevcut Durum İncelemesi. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(12), 267-283.

Duygun, A. (2021). Tüketicilerin Farklı Tüketim Aktiviteleri Bazında Covid-19 Risk Algılamalarının Değerlendirilmesi. *Türkiye Mesleki ve Sosyal Bilimler Dergisi*, (5), 144-159.

Erol M., & Ayboğa H. (2021), Kovid-19'un Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Faaliyetlerine Etkisinin Belirlenmesine Yönelik Ampirik Çalışma, *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 5(1), 1-12.

Güdelci, E. N. (2019). Uluslararası Muhasebe Standartlarının Tarihi Gelişim Sürecinde Etkili Olan Uluslararası ve Ulusal Kuruluşlar. *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 2(3), 199-214.

Gökgöz, A., & Zeytin, M. (2012). Muhasebe Mesleğinin Seçilmesini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi: Yalova Ve Bilecik İlleri Örneği. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 4(8), 67-85.

Güngör Karyağdı, N. (2020). Covid-19 Salgın Döneminde Muhasebe ve Finans Grubu Dersleri Veren Akademisyenlerin Uzaktan Eğitimde Yaşadığı Sorunların İncelenmesi: BEU Örneği. *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 2(4), 1253-1275.

Güngör Karyağdı, N. (2021). Muhasebe Meslek Mensuplarının Covid-19 Pandemi Krizini Ve Etkilerini Mesleki Açından Değerlendirmeleri: Muş İlinde Bir Araştırma. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 20-40.

Güngör Karyağdı, N., & Yolci, M. (2021). Covid-19 Pandemi Sürecinde Muhasebe Derslerinin Uzaktan Eğitimle Verilmesine Yönelik Bir Çalışma: Ağrı İbrahim Çeçen ve Bitlis Eren Üniversitesinde Bir Araştırma . *Oltu Beşeri ve Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 237-257.

Gürdal, K., & Doğan, M. (2014). Muhasebe Stajyerlerinin Profili Üzerine Bir Araştırma. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, (41), 1-16.

Güvemli, O., Aytulun, A., & Şişman, B. (2013). Türkiye’de Muhasebe Mesleğinin Gelişmesi ve İlk Meslek Örgütlenmesi: Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği - 1942. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, (4) , 19-49.

Hayajneh, N. vd. (2021). The Relationship Between Organizational Changes and Job Satisfaction Through the Mediating Role of Job Stress in the Jordanian Telecommunication Sector. *Management Science Letters* , 11(1), 315-326.

Heltzer W., & Mindak M. (2021). Covid-19 and the Accounting Profession. *Journal of Accounting, Ethics and Public Policy*, 22(2): 151-205.

İbiş, C. (2002). Bilgi Çağında Muhasebecilik Mesleğinin Geleceği ve Yeni Muhasebeci Kimliği, XVIII.Türkiye Muhasebe Kongresi, *Türmob Yayınları*, İstanbul.

İbiş, C. (2011). TÜRMOB ve TMUD'un Uluslararası Meslek Örgütleri ile Olan İlişkileri. IX. *Türkiye Muhasebe Denetimi Sempozyumu, III. Uluslararası Türkiye Muhasebe Denetimi Sempozyumu*, 113-128.

IFAC Who We Are (2021). *Our Purpose*. [Erişim Tarihi: 18.02.2022, <https://www.ifac.org/who-we-are/our-purpose>].

Kabayuka, G. (2021). *Meslek mensuplarının mali ve cezai sorumluluklarına dair bir saha araştırması: Denizli ili örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Denizli.

Kalaycı, Ş. (2018). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri* (9. b.). (Ş. Kalaycı, Dü.) Ankara: Dinamik Akademi.

Kapcı, S. D. (2017). *Kadın Muhasebe Meslek Mensuplarında Stres Kaynaklarının Belirlenmesi Üzerine İzmir İlinde Bir Araştırma*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Karabınar, S. (2006). Muhasebe İklimini Küresel Düzeyde Yönlendiren Kuruluşlar. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (31), 141-148.

Karataş Yücel, E. & Yücel, E. (2017). Ergen Bireyselleşme ve Ayrılmasının Tüketici Risk Algısı Üzerine Etkisi. *Girişimcilik İnovasyon ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 154-168.

Kardeş Selimoğlu, S., Cengiz, A. A., Özdemir, A., & Yalı, B. (2021). Covid-19 ile Birlikte Muhasebe Mesleğindeki Stresin Yeni Halleri. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, 21(63), 1-18.

Kardeş Selimoğlu, S. & Tiğre, G. (2021). Muhasebe Mesleğinde Bağımsızlık Standartı İle Bütünleştirilmiş Yeni Etik Kuralların Uluslararası ve Ulusal Karşılaştırmalı Analizi (IFAC-KGK-TÜRMOB). *İda Academia Muhasebe ve Maliye Dergisi*, 4(1), 21-36.

Katkat Özçelik, M. (2021). Covid 19 Salgınının Muhasebe Mesleğine Etkisi Üzerine Bir Olgubilim Çalışması. *Covid-19'un Muhasebe ve Finans Yansımaları*, 253-289.

Kılıç, N. P., Özdemir, B. P., Gençtürk Hızal, G. S., & Aktaş, M. (2021). Covid-19 Pandemisinde İletişimsel İhtiyaçlar, Beklentiler ve Deneyimler Üzerine Nitel Bir Araştırma: 65 Yaş ve Üzeri Ankara Örneklemini. *Connectist: Istanbul University Journal of Communication Sciences*, 60, 127-155.

Köse, E., Altunay, M. A., & Bekçi, İ. (2022). Covid-19 Salgınının Muhasebe Meslek Mensuplarına Etkisi. *Vergi Raporu*, (272), 138-155.

Kurtcebe, E., & Utku M. (2016). Türkiye Ekonomisinde Mali Müşavirlik Mesleği ve Mesleğe Giriş Süreci, *İzmir SMMMÖ Dayanışma Dergisi*, 116, 91.

Kurtuluş, E., & Düşünceli, B. (2021). Covid-19 Fobisi (Korkusu), Covid-19 Farkındalığı ve Genel Aidietleri Düzeyleri. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (13), 451-485.

Liu, S., Lithopoulos, A., Zhang, C. Q., Garcia-Barrera, M. A., & Rhodes, R. E. (2021). Personality and perceived stress during COVID-19 pandemic: Testing the mediating role of perceived threat and efficacy. *Personality and Individual Differences*, 168, 110351.

Makhbul, Z.K.M., & Rawshdeh, Z.A. (2021). Mental Stress Post-Covid-19. *International Journal of Public Health Science*, 10(1), 194-2015.

Mihai, F., Stan, M., Radu, G., & Dumitru, V.F. (2020). Heavy Work Investment for the Accounting Profession in Romania at Time of Coronavirus Pandemic. *Amfiteatru Economic*, 22(14), 1121- 1139.

Orhun, B. N. (2021). *Turizm Destinasyonu Risk Algısı ile Öz Etkinlik Düzeyi Arasındaki İlişki: Van İli Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Van.

Özdemir, M. (2019). Muhasebe Meslek Adaylarının (Stajyer) Sorunları ve Beklentileri: Giresun Özelinde Bir Araştırma. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(21), 377-390.

Özdemir, M., Karavardar, A., & Özkan, M. (2020). Covid-19 Pandemisinin Finansal Raporlama Süreci Üzerindeki Etkileri: Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Üzerine Bir Araştırma. *Journal of International Management Educational and Economics Perspectives*, 8 (2), 166-187.

Özçimen, F. (2019). *Muhasebe Manipülasyonu ve Muhasebe Meslek Mensuplarının Muhasebe Manipülasyonuna Karşı Eğilim Düzeylerinin İncelenmesi: Bursa İli Uygulaması*. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bursa.

Öztürk, G. (2018). *Muhasebe Mesleğinde Yaşanan Stres Düzeyi ve İş Tatmini Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. İstanbul Okan Üniversitesi, İstanbul.

Öztürk, Y. (2010). *Uluslararası Eğitim Bildirileri El Kitabı-IFAC*. Ankara: TURMOB Yayınları.

Özyürek, H. (2009). *Türkiye’de Muhasebe ve Muhasebe Mesleğinin Tarihi, Muhasebecilerin İş Tatmini, Beklentileri, Karşılaşılan Sorunlar*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ufuk Üniversitesi, Ankara.

Papadopoulou, S. & Papadopoulou, M. (2020). The Accounting Profession Amidst the Covid-19 Pandemic. *International Journal of Accounting and Financial Reporting*. 10(2),2162-3082.

Pusmaz, T. (2021). *Muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde

Raepers, N., & Çallıalp, N. (2016). Mali Müşavirlik Mesleğinin Değeri ve Kamusal Faydası. *kPMG Dergisi*, 184-191.

Sümen, A., & Adibelli, D. (2021). *Adaptation of the COVID-19-QoL Scale to Turkish culture: Its psychometric properties in diagnosed and undiagnosed individuals*. *Death Studies*.

Şıtak, B. & Yardımcıoğlu, M. (2022). Dijitalleşmenin Muhasebe Mesleğine Ve Muhasebe Meslek Mensuplarına Etkilerinin Covid-19 Pandemi Döneminde İncelenmesi. *İşletme Bilimi Dergisi*, 10(1), 133-162.

T.C. Sağlık Bakanlığı Covid-19 Bilgilendirme Platformu (2020). [Erişim: 20.11.2021, <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66494/pandemi.html>].

Temelli, F. (2019). Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Muhasebe Mesleği Seçiminde Etkili Olan Faktörler: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi İİBF Örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Ağustos 2019(Özel Sayı), 141-160.

Terzi, A. (2010). *Muhasebe Mesleği ve Rize' deki Meslek Mensuplarına Yönelik Bir Araştırma*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzurum Atatürk Üniversitesi.

Topcu, N., & Demirkol, V. (2021). Covid-19 Pandemi Sürecinin Muhasebe Meslek Elemanları Üzerindeki Etkisi: Yalova Örneği. *Journal of Academic Value Studies*, 7(3), 344-353.

Tuğay, O., & Tekşen, Ö. (2014). Muhasebe Meslek Mensuplarının Sorunları: Burdur İlinde Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19 (1), 223-232.

Turan, A. (2017). *Covid-19 Pandemisi Sırasında Yüksek Risk Altında ve Düşük Risk Altında Çalışan Sağlık Çalışanlarının Tükenmişlik, Kaygı, Depresyon, Algılanan Stres Düzeyi, Somatik Belirtiler, Psikolojik Dayanıklılık, Damgalama ve Travmatize Olma Düzeylerinin Karşılaştırılması*. (Tıpta Uzmanlık Tezi). T.C. Bolu İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

Türkmen, İ., Kaya, R. R., & Ersan, H. (2021). Covid-19 Kişisel Tehdit Algısının Covid-19 Önlemlerine Uyuma Davranışları Üzerine Etkisi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 208-222.

TÜRMOB (2020). Korona Salgınının Türkiye Ekonomisine Etkisi Değerlendirmeler ve Öneriler Raporu.

TÜRMOB (2020). Yeni Koronavirüs (Covid-19) Salgınının Ekonomik Ve Sosyal Hayata Etkilerinin Azaltılmasına Yönelik 7244 Sayılı Kanun Yayınlandı. [Erişim Tarihi: 04.07.2022, <https://turmob.org.tr/ekutuphane/Read/98a342f5-cd52-40fe-8126-0692387e5e3c>].

TÜRMOB (2021). Yaptıklarımız, Yapacaklarımız. [Erişim Tarihi: 04.07.2022, <https://online.fliphtml5.com/nitus/xscb/#p=1>].

TÜRMOB (2022). [Erişim Tarihi: 20.02.2022, <https://www.turmob.org.tr/Mevzuat/21/turmob-kalite-politikasi>].

Serçemeli, M., & Kurnaz, E. (2020). Covid-19 pandemi döneminde öğrencilerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 40-53.

Uzay, Ş. (2005). Muhasebe Meslek Stajyerlerinin Sorunları ve Beklentileri: Bir Araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (25), 70-78.

Ülev, S & Yenice, A. C. (2022). Pandemi döneminde uygulanan sosyal destek programı üzerine bir durum çalışması: Sakarya ili örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 33(2), 359- 385.

Vinkers, C. H. vd. (2020). Stress resilience during the coronavirus pandemic. *European Neuropsychopharmacology*, 35, 12-16.

Yıldız, G. (2015). Muhasebe Mesleğinde Meslek Etiği ve Kayseri İl Merkezinde Bir Uygulama. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 0(36), 155-178.

Yılmaz, B., Allahverdi, M. & Kuzucu, S. C. (2018). Türkiye’de Muhasebe Mesleğinin Son Yıllardaki Durumunun İşgücü Açısından Analizi. *Mali Çözüm ISMMMO Mesleki Dergisi*, Mayıs-Haziran Sayısı, 13-36.

World Health Organization (WHO) (2021). *Koronavirüs Hastalığı (Covid-19)*. [Erişim Tarihi: 21.10.2021 ,<https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/question-and-answers-hub/q-a-detail/coronavirus-disease-covid-19>].

EK1: Anket Formu

COVID-19 RİSK ALGISI VE MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ MESLEKİ FAALİYETLERİNE ETKİSİ

Tüm dünyayı etkisi altına alan koronavirüsün bireylerde oluşturduğu kaygıyı anlamak ve müdahale planı geliştirebilmektir. Mesleklerde yaşanan stresler mesley veya çeşitli faktörlerden de kaynaklanabilmektedir. Günümüzde mesleki olarak strese maruz bırakan çevresel faktörlerden biri ise tüm dünyayı saran COVID-19 salgınıdır. Bu çalışmanın amacı bir stres faktörü olan COVID-19 virüsünün muhasebe meslek mensupları üzerindeki etkisi ve mesleki bağlamda strese neden oluşturan sebeplerin ortaya çıkarılmasıdır.

Aşağıda bilgileri yer almakta olan bir tez çalışmasına katılmanız istenmektedir. Çalışmaya katılıp katılmama kararı tamamen size aittir. Katılımcının dolduracağı bu anketin cevapları **kesinlikle gizli tutulacak** ve cevaplar sadece bilimsel araştırma amacıyla kullanılacaktır. Anketi doldurma sürecinin her anında doldurmaktan vaz geçebilirsiniz. Araştırma sonuçlarının özeti tarafımızdan okullarınıza ulaştırılacaktır. Anketi doldurarak bize sağlayacağımız bilgiler öğrencilerin konu hakkındaki farkındalıkları ve bu farkındalıkların artması açısından yapılacak çalışmaların saptanmasına önemli bir katkıda bulunacaktır.

BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
İşletme Bölümü /Muhasebe ve Finansman ABD
Yüksek Lisans Öğrencisi
Esra İLİKKAN

Demografik Sorular

1.Cinsiyetiniz:	Kadın	☐	Erkek	☐	
2. Mesleki Unvanınız:	SM	☐	SMMM	☐	
3. Yaşınız:	35 yaş ve altı	☐	36-45 yaş	☐	46 yaş ve üzeri ☐
4. Mezuniyet Durumu:	Lise Mezunu	☐	Ön Lisans	☐	Lisans ☐
	Lisansüstü	☐			
5. Mesleki Deneyim:	0-5 Yıl	☐	6-10 Yıl	☐	11-15 Yıl ☐
	16-20 yıl	☐	21 yıl ve üzeri	☐	
6. Mükellef Sayınız:	1-25	☐	26-50	☐	51 ve üzeri ☐
7. Covid geçirdiniz mi?	Evet	☐	Hayır	☐	
8. Covid 19 nedeniyle karantina uygulamasına tabi oldunuz mu?	Evet	☐	Hayır	☐	
9. Covid 19 günlük yaşamınızı ne kadar etkiledi?	Hiç etkilemedi	☐	Az etkiledi	☐	
	Orta düzeyde etkiledi	☐	Çok etkiledi	☐	fazla ☐

Aşağıdaki ifadeleri cevaplandırırken 5 li likert ölçeğine göre cevaplandırınız.

Buna göre:

1. Kesinlikle katılmıyorum 2. Katılmıyorum 3. Kararsızım 4. Katılıyorum 5. Kesinlikle katılıyorum

Size uygun olan seçeneği tek şık olarak işaretleyin.

Pandemi İle İlgili Sorular	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1- Pandemi sürecinde iş yoğunluğumda (iş yükü, iş stresi) pandemi öncesine kıyasla artış olmuştur.					
2- Pandeminin günlük yaşantım üzerinde olumsuz etkisi olmuştur.					
3- Pandeminin kişisel gelişimim üzerinde olumsuz etkisi					
4- Pandemi sürecinde pandemi öncesine kıyasla müşterilerle iletişimim kötüleşmiştir.					
5- Pandemi sürecinde çalışma arkadaşlarımda azalma					
6- Pandemi sürecinde pandemi öncesine kıyasla ücret tahsilinde gecikmeler daha fazla olmuştur.					
7- Pandemi sürecinde gelir kaybına uğradım.					
8- Pandemi sürecinde evrak toplama ve evraklara ulaşma konusunda daha fazla sorunlar yaşadım.					
9- Pandemi döneminde mükellef sayımda artış yaşadım.					
10- Pandemi döneminde resmi kurumlardaki işlemlerimde zorluklar yaşadım.					
11- Pandemi sürecinde mesleki faaliyetlerimize devlet desteği artmıştır.					
12- Pandemi sürecinde mesleki faaliyetlerimize mesleki birliklerin desteği artmıştır.					
13- Pandemi sürecinde muhasebe programı/uygulaması satın alma ihtiyacım arttı.					
14- Pandemi sürecinde müşterilerimin esnek çalışma saatleri benim çalışma saatlerimi etkiledi.					
15- Pandemi nedeniyle iş yerinde esnek çalışma ya da dönüşümlü çalışma programı uygulamak zorunda kaldım.					
16- Pandemi sürecinde meslek odalarının süreci yönetimi					
17- Pandemi sürecinde yasal olarak mücbir sebep kapsamına giren firma tanımındaki belirsizlik beni ve/veya müşterilerimi olumsuz etkiledi.					
18- Pandemi sürecinde yeni yasal düzenlemeleri ve mevzuat değişikliklerini takip etmekte zorlandım.					
19- Pandemi sürecinde Devlet finansmanına, vergi muafiyetlerine ve avantajlarına erişimde mükelleflerime daha fazla tavsiyede bulundum.					
20- Pandemi sürecinde kısa çalışma ödeneği, salgın kredileri, işsizlik fonu ödemeleri, muhtasar ve prim hizmet beyannamesi, beyan ve bildirimler gibi uygulamalarda sıkıntı yaşadım.					

21- Pandemi sürecinde bürokrasinin yoğunluğunda artış olduğunu düşünüyorum.					
22- Pandemi sürecinde kamu kurumlarının esnek çalışması işlerimi olumsuz etkiledi.					
23- Pandemi sürecinde mücbir sebep kapsamında olan mükelleflerin tespitinde belirsizlik olduğunu düşünüyorum.					
24- Pandemi sürecinde vergi cezalarının baskıya yol açtığını düşünüyorum.					
25- Pandemi sürecinin e-fatura ve e-defter sürecinin gerekliliğini ortaya çıkardığını düşünüyorum.					
26- Pandemi süreci home office tarzı çalışmayı arttırdı.					
27- Pandemi sürecinde mükellef kotası uygulamasının gerekliliğini düşünüyorum.					
28- Pandemi süreciyle birlikte mesleki olarak tükenmişlik hissi yaşadığım zamanlar oldu.					
29- Pandemi sürecinin muhasebe mesleğinin önemini ortaya çıkardığını düşünüyorum.					
30- Pandemi sürecinde muhasebe meslek mensuplarının ve çalışanlarının çalışma izni uygulamasının sağlıklı ilerlediğini düşünüyorum.					

Aşağıdaki ifadeleri cevaplandırırken 5 li likert ölçeğine göre cevaplandırınız.

1. Kesinlikle katılıyorum 2. Katılmıyorum 3. Kararsızım 4. Katılıyorum 5. Kesinlikle katılıyorum

Size uygun olan seçeneği tek şık olarak işaretleyiniz.

COVID-19'un Yaşam Kalitesine Etkisi Ölçeği	Kesinlikle katılıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1.Yaşam kalitemin eskisinden daha düşük olduğunu düşünüyorum.					
2. Akıl sağlığımın kötüleştiğini düşünüyorum.					
3. Fiziksel sağlığımın bozulabileceğini düşünüyorum.					
4. Eskisinden daha gergin hissediyorum.					
5. Eskisinden daha depresif hissediyorum.					
6. Kişisel güvenliğimin risk altında olduğunu hissediyorum.					

Konuyla ilgili belirtmek istediğiniz başka bir şey var mı?

.....
 .....

Ankete katıldığınız için çok teşekkür ederiz.